બત્રીસ પુતળીમાંની વાતો.

ભાગ ૬ ઠો.

પાનની વાર્તા

કામધેનુની વાર્તા

ભદ્રા ભામનીની વાર્તા

પ્રકાશક

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ

રીચીરોડ—અમદાવાદ

પ્રથમાવૃત્તિ :: પ્રત ૨૦૦૦

સને ૧૯૨૫ :: સં ૧૯૮૨

કિ. ૦-૮-૦

"સૂર્યપ્રકાશ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ"માં મુળચંદભાઈ ત્રીકમલાલે છાપ્યું.
ઠે૦ કાળુપુર ટંકશાળ—અમદાવાદ.

વાંચવા લાયક પુસ્તકો.

પુસ્તકો.	રૂ. આ.
ડુબતું વહાણ	૪—૦
આસામપર હલ્લો	૧—૪
મહાત્માજીના ખાનગી પત્રો	૦—૬
પારસમણી (પારસસંગ્રહ)	૩—૦
રણુછોડલાલનું જીવણ ચરિત્ર	૩—૦
સંસાર	૧—૮
આદર્શ ગ્રહસ્થ [જાપાનીસ ગ્રાહુસ]	૨—૪
બ્રહ્મ કર્મ	૧—૪
દ્વિજ કર્મ	૦—૧૨
વેદાન્ત સમુચ્ચય	૨—૮
સદાચાર સમુચ્ચય	૧—૮
સ્તોત્ર સમુચ્ચય	[illegible]
સચિત્ર મણિકાન્ત [illegible]	૪—૦
અનાર સચિત્ર ચાર ભાગ દરેક ભાગના	૩—૮
આપણો ધર્મ	૪—૦
રાષ્ટ્રીય ગીત	૧—૦
મ્હારો દેશ	૨—૮
સાંદ્ર કીર્તન	૦—૩
સ્વદેશ ગીત	૦—૧૨
પ્રણયપંક	૨—૮
જ્ઞાન ચિંતામણી	૨—૮
જાદુઈ ફ્રાન્સ	૦—૮
સુવાસીની સરલા	૦—૧૨
ઈન્દુ કુમારી	૧—૮
સુગુણ સુંદરી	૨—૦
આપારાવ	૨—૮
રામકૃષ્ણ પરમહંસ	૪—૦

કૈલાસ માનસરોવર	૨—૮
પંચાસરનો જયશીખરી ભા.૧	૩—૦
" " ૨જો	૩—૦
બેકનના નિબંધ	૦—૬
શારિરીક માનસિક શિક્ષણ	૦—૬
સંગ્રામ ક્ષેત્ર	૨—૮
ધર્મ બિંદુ	૨—૦
નાશીક (પંચવટી) યાત્રા	૦—૧૨
વિચિત્ર પ્રેમપંખીણી	૩—૮
ગુલસાના	૧—૮
ગુલામી વેપાર ભાગ ૧ લો	૨—૧૦
" " ૨ જો	૨—૮
સચિત્ર વીણાવેલી ભા. ૧ લો	૦—૧૦
" " ૨ જો	૦—૧૦
સચિત્ર રાજ કઠીયારો બે ભાગ ભેગા	૧—૪
સચિત્ર સતિ દ્રૌપદી નોવેલો ભાગ ૧ લો	૦—૧૦
" " ૨ જો	૦—૧૦
સચિત્ર મીરાંબાઈ ભા. ૧ લો	૦—૧૦
" " ૨ જો	૦—૧૦
સચિત્ર મહાલસા	૦—૧૦
સચિત્ર ઠાકુની દીકરી	૦—૮
પ્રપંચી પતિવ્રત યાને ભોળો ભરથાર	૦—૪
હાજો કે દીવાનો	૦—૩
સચિત્ર મહા સતિ દમયંતી	૦—૬
શ્રી સતિ સુલસા સચિત્ર	૦—૪
નવુ ખુબસુરત ફોનોગ્રાફ ગાયનો ચાર ભાગ	૦—૪

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

વારતા ૨૧ મી પાનની.

કપુરગોરા નામની એક વીસમી પુતળી બોલે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી શારદાયે નમઃ શ્રીપત શીવશુત પરણમું, ગણપત ગુણીજ નામ, દુ દાળો દુખ ભંજના, કરે મન ચીતવ્યાં કામ સીધ દાયક શુભ શારદા હંસવાહની માત; વેણા પુસ્તક ધારણી, વાણી વેદ વિખ્યાત. ગુરૂ ઇષ્ટ ગુરૂ દેવ તું, જગત પાવન જુગ જોડ; કવિ સહુકો કરૂણા કરો, કાઇમા દેશો ખોડ, વાણ રૂડીએ વરણવું સાર વિક્રમ ચરિત્ર; શ્રોતા વકતા સાંભળો, પુનણ મન પવિત્ર, ધરતી માળવા સાર શુભ, રૂડું ભોજનું રાજ; દલ સાચો દાતા વડો, કરે ઘણા પારકાજ; પુરણ પુન્ય પ્રતાપથી, વીક્રમ સીંહાસન; ભાવે જડીયું ભોજને, મહીમા પામ્યો મન, આણ્યું આપ સભા વીશે, હરખે સાથે હેત, પ્રેમલ પુષ્પ પુજા કરી, સુભ અક્ષત સમેત; ભોજ રાજ શુભ ભાવથી જુગને કીધો જગ, નરખત્યા સઉ નમના, રૂડો રાચ્યો રંગ. મહુરત શુભ લગ્નથી, શુભ વેળા શુભ દિશ; પ્રમાણ્યુ રૂડા પંડીતે, આપ ચડાવું શીશ; ધન દહાડો ધન એ ઘરી ધન વેળા ધન આજ; ધન ગુરૂ ધન ઇષ્ટ એ કર્યું બેસવા કાજ.

ચોપાઇ—નીર્મળ કપુર ગઉરા નામ, કરવા આવિઈ તારૂં કામ; કરોડ વાર કહું શું કથી. એ આસન બેસવા જોગ નથી; કરી ગયો કોઇ કીરતાર, ઇંદ્રાસનથી અદકું સાર; પ્રતાપ પરમેશ્વરને વળે, તેહ હાથ આવ્યું તજ તણે. વિક્રમ સરખો જો નર થાય, તે આસનપર પરઠે પાય, કહે ભોજ પુતળી કહું તુને, મહીમા વિક્રમનો કહે મુનેક. પુર ગઉરા કહે શુભ વાણ, સાંભળ રાજા ભોજ સુજાણ.

દોહરા—માળવ મુખ ઉજેણીમાં ક્ષીપ્રાને તટ ઠામ; ભુપત રાજ કરે ભલો, વિક્રમસેન સુજાણ. શ્રી મહાકાળેશ્વર સદા, શુભ શક્તિ હરશીદ; પરમેશ્વર પ્રતાપથી, નીપજે છે નવનીધ. સાચા યોગશીસીદ વસે. ચોસઠ જોગણી નિત. ભુતાવળ ભઇરવ ઘણા, બળવંત બાવન વીર, મુક્તિ ક્ષેત્ર મહીમા ઘણો. તીરથ ભોમ ઘર ધામ. કાશી કાંતી દ્વાર. મતિ, એહ અવંતિ નામ; સંદ્ધ વડ શાખા ભલી, સીદ્ધ ચોરાશી લાખ. ગુણ માધવ ગ્રહ આમળા; શામા સઘળી સાથ અડસઠ તીરથ ત્યાં વસે, હેવસ્થળ હરબાર, પુન્ય વરને પુરમાં ઘણું, આછવ અપરંપાર વરણ અઢાર વશે ત્યાંહાં, રૂશી મોટેરા બ્રહ્મ. અગ્નિ હોત્રીને અવનવા, ખરા પાળે ખટકરમ, વિવિધ ધરમ વસે સહુ, વિવધ વિવેક વીચાર; મુરખદ કોમુકે નહી, વારૂ કુળ વહેવાર. ચોપાઇ—ભારેમથ વિક્રમ ભુપ, ધરમ ધોરંધર ધરમ સ્વરૂપ; બેઠો સભા ભરીને તેહ. દેવરૂપ દેવાંશી તેહ. ત્યાં એક તંબોળી આવિયો બીડાં પાન ભરી લાવીયો; કાથો ચુનો મેલી કરી, કેશર એલાગર ભારે ભરી; લવીંગ એલચી માંહે બરાસ, વિધવિધ ચેર ઘણા સુગંધ...

બીડાં લીધાં રાયે હાથમાં વેહેંચી આપ્યાં સઉ સાથમાં;પંડીત જોશી પુરપ્રધાન, મહીપને આપ્યાં દેઇને માન. વેહેંચી છાબ ભરીજે વીશેક; રહ્યું હાથમાં બીડુ એક, મહીપત મુખ મેલે જેટલે, ગેબી શબ્દ થયો તેટલે; નરૂપત તમને કહુ છું નાય, રખે રાય એ બીડું ખાય. સઉ સભાએ વાણી સુણિ.અચરત પામ્યા ઉજેણી ધણી; કહો ભાઇઓ એ બોલ્યુ સુણ્યું ભારે વચન એ કોણે ભણ્યું; કોઇ ન બોલ્યું રાજા સાથ, બીડા ઝાલી રહ્યા સઉ હાથ; પુછી પંડીતને લીધો પાર; કોઇએ ઉત્તર ન કહયો એ ઠાર. વળી બીડું ખાએ જેટલે, ગેબી શબ્દ ઉઠયો તેટલે; કો કહે માંએ ભરિયું ઝેર, દેખી દુશમન કેરી પેર; પુછયું તંબોળીને ત્યાંહ, ભરી સભા બેઠી તે માંહ, કયાંથી તું બીડું લાવિયો,કોનો મોકલ્યો અહીં આવિયો, વચન કહયાં તંબોળીસાર; અહીં ચક્રા જોજનછે બાર. નાગરવેલનો ઉગ્યો છોડ;ને જોતામાં પહોંચે કોડ.વગર વાવ્યો ઉગ્યો તે વાન, બેઠાવેલા બહુપાન; ઉજળાં પાન વેલે લાગીયાં, મારાંનો દલદર ભાગીયાં. પ્રથમ નવેલી કાડી આજ, લાવ્યો ભેટ મહીપત મહારાજ; પ્રથમ જઇરાજાને દઉં, સેહેજમાં લાભ લાખેંગો લેઉં, નવ જાણું અમરીત કે ઝેર, નથી મારે કોઇ સાથે વેર; એનો માચ્યું બોલ્યા અમો, કરવું હોય તે કરજો તમો. નાવચન તે કોણે કહ્યું; તેનો મરમ અમો નવ લહું; જો અમે નોતો ભરોસો કરો, નહીતર પાછાં છાબે ભરો, દોષ ન દેશો મારે શીરા, રખે કરો રાજાજી રીશ; માંહોમાંહે સામુ જોય, મુખ બીડું નવ ઘાલે કોય; સામા સામી વાતો કરે,ચાવે પાન તે નીસ્ચેમરે,બીડાં નાખ્યાં પાછાં ફરી છાબ પાછી હતી ને ભરી. આપી હાથ તંબોળી તણે, લાવ્યો હતો જે કષ્ટ ઘણે; વળ્યો પાછો મુકી વીશ્વાસ, અરે દઇવ ન પોંચી આશ, લાગ્યું તંબોળીને દુઃખ કરમાયું તત્ક્ષણ મુખ; નીરાશ થઇ વળ્યો જેટલે, પાછો રાએ તેડયો તેટલે; કહેરે ભાઇ દુઃખ પામ્યો તું, સત્ય વાત પુછુંછું હું; તવ બોલ્યો તંબોળી વાણ, જો અમે તો વેરે પાન, આમે જીવન પ્રાણજ ગયો, નિરાશ મનથી થયો, ખરી વાત તમ શું બોલશું,ધરમ તણો ધારણ નાખશું,ઉગ્યો વાડામાં એ છોડ,મેં જાણ્યું તે પોત્યા કોડ; જાણે જે ભેટ રાજાને કરૂં, પછે વેચી ભંડારે ભરૂં. કબુલ કરે રાજાની દેહ, કરૂં અમુલખ વેચું એહ, તેનો ન સરયો મારો અરથ. નાખ્યો મારા હાથમાં ગરથ. લીજે બીડા મારાં અહીં હવે બીજે કોઇ ખાસે નહિ;એકજ થયું,એ મારૂ વન માટે ઝુરૂછું મન.શીદ સભા માંહે આવિયો અહિં બોડાં ને સું લાવીયો,મારા છોકરાં વેઠે ભુખ. મોટું એ હિત માંહિ દુઃખ પ્રથમ બીડાંનું લાવ્યો આપ,નેતો મારાં પુરણ પાપ.મોટો જાણી કીધો જોગ, તે મારા કરમના ભોગ.

દોહરા—વિકરમસેને છાબડી,પ્રીતે લીધા પાન,આસન બેસારયાંતેહને, દઇનેઝાઝાં માન. લાવ ભાઈ ભક્ષણ કરૂ, એ પોચે તુજ આશ; વિખ કે અમ્રીત એહનો મારેમન સુખવાસ; તંબોળી કહે રાય સુણ, ન મળે એનો મેળ; કહાય દુઃખ પામો તમો, ક

કાઢો મારૂં તેહ. રાજા કહે શીદ નહીં; દયા કરૂ તુજ દેહ. સાક્ષાત કારજો ઝેર છે, તોયે અમરત મારે દેહ.

ચોપાઇ—કોઇ કહે ઘેલો એ રાય, અજાણ્યાં ફળ કેમ ખવાય; રખે શરમથી શુરા થાઓ, રખે રાજાજી બીડાં ખાઓ, બીડાં ખાધે અનરથ થશે. ઝેર તેણે જીવજ જશે. કોઇનું વારયું તે નવ કરયુ, બીડુ મહિપતે મુખમાં ધરયું. એક બે ત્રણને ચાર, ભક્ષ કરયાં બીજા દશબાર, તંબોળી લાવ્યો જેટલાં. ભક્ષ કરયાં રાયે તેટલાં, કંચન સરખી કીયા થઇ, દેવ ચક્ષુ દ્રષ્ટી થઈ રહી. અખંડ રંજ રહયો તે મુખ, વ્યાપે નહિ દેહમાંહે દુખ, સવા ગજના થયા શીર કેશ, જોબનવંત થયોછે વેશ; દમયંતી નળશું વાધ્યું દુખ. નીરખતા હરખ કો ભુપ, ત્રિલોક મોહન રૂપજ થયું, અગન રૂપી અધ બહુ ગયું, થયો રાય દેવતાઈ અંશ, જુવે સભા સઉ માનવ વંશ.

દોહરા—સભા સહુ જોઈ રહી, જે જે કીધું કામ; અમરતબીડાં આરોગીયા, લીધું ઝેરનું નામ. આગળથી આપ્યાં હાથમાં, પોતે પાછાં લીધ; હોયે કામ એ સત્યનું, એ અણુવટતું કીધ. સઉકો મળી તે સત્ય કરયું, વાત ન્યાયની નેટ; સઉથી વહાલું જાણજો, પ્રીતે પોતાનું પેટ. હશોરત ચાલી હેતની. ગુણી જનને મન ગાળ; મહીપ તે મન વિચારીયું, અદકું વેઠવા આળ.

ચોપાઇ—સભા મધે સઉ હાંશી કરે, મહિપત પોતે મનમાં ધરે; નાંખી દિધાં બીડાં તમો, તેતો ભક્ષ કરયાં અમો. કદાચ એમાં હોત જો ઝેર. તો શી થાતી મારી પેર; વળી મંગાવુ બીડાં આજ, કરૂ આપ સઉકોનું કાજ. તંબોળી મોકલીઓ ત્યાંહ, નાગરવેલું તણું વન જ્યાંહ; એ વેલાનાં બીડાં લાવ, સીધો સભામાં વહેલો આવ. આ વેળા આ આસન છાંડ, ઘડીયાં જોજન આપી સાંઢ વોળાવ્યો દઇ સનમાન, હવડાં લાવશે બીડાં પાન. પસાય તંબોળીને કરૂ, સઉનુ સુખ તંબોળે ભરૂ; પ્રીતે એહ પ્રતિજ્ઞા કરી, સાંભળે સઉ સભા જે ભરી. ઉઠી સભા કરી એ વાત, પ્રીત થકી થયો પ્રભાત; સભામાં સામદ આવ્યા સઇ બુધ સાગર ખાળવંતા બહુ; ઝેરનું હવે જોરાવર ભાગ્ય, તે બિડાં પામે આ જાગ્ય; એવી વાત કરે જેટલે, સાંઢ સભામાં આવિ તેટલે; મહિપતિએ દીધાં બહુ માન, લાવ ભાઇ બીડાં તે પાન; વિર કહે મુજને છે વ્હાલ, શુભ શીરપાવ આપુ બહુ માલ. દોહરો—કહે તંબોળી રાય સુણ, ગયો તો વાડી માંહ; તેનો છોડ સુકઇ ગયો, કાષ્ટવત તેહ તાંહ; ખરાં પાન ખરિ ગયાં, સુકઇ ગયો તે છોડ; વેલો વિટાઇ ગયો, કયમે ન પહોંચે કોડ. કોટી ઉપાય અમે કરયા, એક ન આવ્યું હાથ; કોલ વચન તે કયમ પળે જે બોલ્યા સઉ સાથ. શામદ સઉકો બોલીયા અમો નીરખ્યું ભારે ભુપ; પાન બધાં અમો પામીયાં, રૂડાં વાધ્યાં રૂપ, કીરણ રૂપી રાયતું, કરીયે નીત્ય દરશન; પલક ઘાટ શી પાનની, પ્રથવિપત પ્રસન્ન સુરજ દીઠો જણ; થકી, ફુલે કમળ રીહ રંગ તેમ રાજા તમ દીઠડે, અદકુ ફુલે અંગ; સભા વિશે જેમ

આવતાં દોઠો ગઝા માન;સુખ શોભે અમતણું, જમ ચાવ્યાં હોય પાન વિપ્ર શોભે વિદ્યાવડે, કપણુ શોભે ક્ષેત્ર;તમ હેતે અમ શોભીએ,નીરખ્યા છોજી નેત્ર દીન શોભે જેમ દીનકરે, ચંદ્રજ શોભે રાત; તમ કરૂણાથી શોભીએ,પુછોછો જવ વાત. મંદીર શોભે દીપકે,ધરમે શોભે દેહ; રાય કપાથી રીઝીએ, નીહાળી જો તેનેહ,ધરમ ધોાર તમો, ઉં કરણિ ફીરતાર ખાંચ પંખા પોતે તમો, અન્નતણા દાતાર.

ચોપાઇ—વીક્રમ કહે સાંભળરે વીર, જોતામાં જાએ મુજ નિર,શિવજીને ગમશે તે થશે, વચન સાથે જીવજ જશે બોલ વચન જેનું ગયું, વળતુ તે તેમાં શું રહયું; હાડ ચામડી લોહી માંસ, દુરગંધ કો ન રહે પાસ, પંચ મહા ભુત તણું જે તન, તેમાં અમરત એક વચન;તે પળે તો સરવે પળ્યું,બાકી સરવે જીવતર બળ્યું, ગયો મહીપત મોહલોમાં ઘેર, પોતે મન વિચારી પેર, ભરી સભા માંહે જશ લેઉ, દયા કરી બીડાં ત દેઉ.પ્રધાનને તો સોપ્યો પાટ,અરધી રાતે ચાલ્યો વાટ. વેશ પાલટયો રાજા રૂપ, ઓળખે નહી જે એહ ભુપ. જુએદ્રષ્ટ આપે આડીએ, મન કરયુ જાવા વાડિએ, ઉશ્ણકાળ અગ્નિની ઝાળ.ત્યાં આવ્યું વન વિકરાળ.તે દેખીને ધુજે હાડ, નહિ પંખી નહી તરૂવર ઝાડ.મારગ આપ જાયે જેટલે પંથી એક મળ્યો તેટલે; થર થર ધુજે તેની દેહ, ધણિ અંગ ભરાણિ ખેહ; મુખ માહે નવ માયે પાસ. આવ્યો જોતાં મહીપત પાસ. હેતે ઝાલ્યો તેનો હાથ,વાત કરવા લાગ્યો તે સાથ;ભલા માણુસ દીસો છો તમો, તેટલા માટે વારૂ અમો બુધવંતા તો બાળે વેશ,રખે જતા તમો એ દેશ;જો ગયાનું મનડું ગણાય, તમને કાપ્યા વધકુંઠ રાય. જો ગયાનું મનડું થયું, તો તો આયુષ આવિ રહયુ; જેને દેવ તે રૂઠયા હશે, તે નર તેણે મારગ જશે; ત્યારે બોલ્યા વિક્રમ વિર.રહે ઉભા રાખીને ધીર;વાઘ સીંહ કેશર પણ હોય,વાટે વિઘ્ન કરે જે કોય. ઘાતક કરે છે ઘાતી ઘોર, કે વાટે લુંટે છે ચોર; ગંઠી છોડા લંપટ ગંડ. કે કોઇ રાજા દેછે દંડ. ફાંસી દેઇ કો ગરજ હરે,વાટે પીડા કોણજ કરે;ત્યારે બોલ્યો પંથી આમ, આડપસે વસે એક ગામ,ધરમરાય વિક્રમનિ આણ,સીમાડે એક રાય અજાણ; રૂપવંત એક રાજા સાર,તેને ઘેર છે કન્યા ચાર, રૂપે રૂડિ સુંદર સતી,મહા મનોહર સુંદર મતી; તેનિ શોભા અદકી ઘણિ, જાણે અપછરા ઇંદ્રજ તણિ; શણગાર સરવે સજે શોળ, મુખ ભરયાં બોહોળાં તંબોળ; લક્ષણ વિસને તેમાં બાર, ગુણ રૂપ છે અપરમપાર; જાણે ચોરાશિ આશન ભેદ; ડહાપણ માહિ ક્ષણું નહી ખેદ; સીંહલંકી શોભા સુજાણ,અમ્રત સરખી બોલે વાણ. દીસે છે પદમણિ વડિ, રતિ કમળ દેવિ દીવડિ; શોળ કળા સરવે તે સખી, ગજ ગામનિ ને ચંદ્રજ મુખી; આભુષણ ઓપે છે અંગ, ચંપક વરણો રૂડો રંગ; પ્રેમલ પારી જાતીકણિ, ઘણો મદ અહંકાર શું કહું તે તણો. વિદ્યા ચૌદ ભાવેથિ ભણિ, કળા બોહોતેર માંહે ગુણ ગણિ. નાગકેણા અંબોડો શિશ, સ્વાહાથે ધડિ

જુગદીશ,એવી છે આરે કન્યાય નહી ભામની કો ભુતળ માંહ, ચોકી બેસે છે તે તણી તેને હોંશ હઇડામાં ઘણી, જેકો મારગ જાય, ચોકી વાળા તેને સાય. આગળથી તો દે છે માન, હાજર કરે તે ફોફળ પાન, મરદ છોકે ના માહ તમો, આગળથી ચેતાવું અમો. નામરદ કહી જે ઉભો રહે. તેને સુખે જાવા દે. જે કો મરદ મુછાળો થાય, માનની મોહોલે તેડી જાય. આગળ જઇ ઉભો કરે, તન મન ધન જોતામાં હરે; વળતિ પુછે છે આરજ વાત,તેની કોઇ ન જાણે ખ્યાત. કોઇથી નથી કહેવાતા અરથ, કાળાગ્રહ નાખે છે તરત, એકને એક પ્રતિજ્ઞા દિશ, વણ પાણી એ મુડાવે શીશ. બીજી શામ વદન તે કરે, ખરવાહન કરી ફેરવે; ત્રીજી છેદે નાશિકા કરણ એવી તો છે નારી ત્રણ એ થી વાત પુછે પ્રમાણ, ન કહેવાય તો લે છે પ્રાણ; પુછે તેનો પારજ દે, તો તેને ઘેર દાશી રહે. ચેતાવે છે આરે આંક જોતામાં તેનો શો વાંક રખે મારગ એણે જાઓ, શા માટે તમે દુખીયા થાઓ, ના મરદ થઇ આવ્યો છું દુ:રખે મારગ માઇ જાએ તું, રાજા કહે ભલે તેં કહ્યુ, વણ જોતામાં મે લહયું, મારે પણ તેટલું છે કામ; વાસો રહુ જઇ તેણે ગામ, કોડ જોઉં તે કામની ભોગવે છે કેવી ભામની. તું નાહા તે તારા લોગ, જાઉં જુવતી કેરા જોગ, મારી સાથે પાછા વળો, મન હોય તો માનનીને મળો, મન માંહે હુંશ છે માહરે. ચાર પગે ચાલે તાહરે,તારૂં મરદ ધરાવુ નામ, મારી સાથ આવો તે ઠામ. દોહરો—વચન સુણી વળતો વદે વીત્યું છે. મુજ આપ; જે જાએ એ મારગે, તેના પુરણ પાપ, ગ્રહ વાંકા હોયે ઘણા, કે કોપો જુગદીશ; જો તું મારગ ગયો, તો કાળ ભમે છે શીશ અંધો ભીંત આથડે, ત્યારે માને વાત; મુરખ થાઉં બીજી વાર, તો આવુ તુજ સાથ; ઇશ્વરીએ ઉગારીયો, મુજને એકજ વાર. બીજી વાર તો પગ ધરૂં,તે તો નામ ગુમાર;પાએ લાગુ તાહરે કહુંછુ વાર દશવીશ, મારૂં વારયું નહી કરો, નીસ્ચે ખોશો શીશ.

ચોપાઇ—વિક્રમ કહે સાંભળરે વીર, ધારણ રાખ રૂદેમાં ધીર, આપું વચન હું તારે હાથ. સુખે આવ તું મારી સાથ, શીખ સત્ય વચનનિ શાખ, તુજને નાવે ઊની આંચ; કન્યા સાંભળો કાને તમો. રૂડા રીતે દેખાડું અમો. પંથી કહે કહ્યું નહી કરૂં; વણ મોતે શા માટે મરૂં; તમારે હુંશ હોય તો જાઓ. લાભ લાડવો મોટા ખાઓ. તને હોંશ હઇડામાં ઘણી, ખાઓ ઘુમરી મોતીતણી; હેને ગ્રહ્યો તેનો હાથ, શુભ વચન બોલ્યો તે સાથ. પ્રતિજ્ઞા કીધી છે ઘણી, નિશ્ચ કરિ તે પંથીપણી સમ સમરાને દીધો કોલ, આપ્યો બાપનો અગ્ન બોલ, તેને પણ સાથે તેડીયો. ખરે દન મારગ ખેડીયો પેલે જેહ કહ્યું તે ગામ, જઇ બેઠા બે તેને ઠામ. બીજાના તો ધ્રુજે ચરણ,જાણ્યું માગે આવ્યું મરણ, ગળગળો બેઠો વાટમાં, અહીંથી નહિ આવુ ઘાટમાં; તું મારગ જા એણે ગામ, હું તો બેશીશ આણે ઠામ, તેનિ વાતવિ સહુ [illegible]રશે. મુજને તો નિસ્ચે મારશે, તુજને ત્યાં મારશે જાણશું; આશા મેલિ મંદિર

જઇશું, અરણુ ન ચાહ્યા પંથી તણા, દિધાં સમ રાજાએ ઘણા, અહિયાંથી જે જાઉં આપ; તુજને મુજ મારયાનું પાપ, સમદઇ રાખ્યો ઠામમાં, ગયો રાય આપે ગામમાં દુર થઇ દ્રષ્ટ ઘાલીયો. ચોકી વાળે બાંહે ઝાલીયો, દીસોછો તો મોટા ભુપ, રાજ તેજ રહીયાળે રૂપ; માટે અમે પાયે લાગીએ, માન દઈ મેહેનત માગીએ; ગામ અમારાનો નરેશ, પુત્રી ચાર છે જોબનવેશ; રાજપુત્રી રૂપેછે ઘણિ, ત્રણ સહચર બીજી તે તણી. બીજી પ્રધાન કેરી દિકરિ, છે કુંવારી નથી તે વરી. ત્રીજી રાય સાવકની બાળ, ચોથી શેઠ તણી રૂપાળ, નીત્ય એકઠાં ચારે રમે, ભોજન માંહે બેવી તેજમે તેમણે એક કરયું છે વરત. નાહાનું બોલ્યું પાળે તરત. મદદ નામ ધરાવે જેહ. ચાર વાત પુછેછે તેહ; કરિ અરથ આપે જે જે પાર, તેને વશી કરે ભરથાર, અરથ ન કહે ને થાય અજાણ, નીસ્ચે ખુએ પોતાનો પ્રાણ. ના મરદ થાયે તો નાશી જાઓ છતા હોય તો છતા ત્યાં થાએ; કઉતક ખોટાં જુઠાં કહાવશે. જેમ તેમ તમને જુઠા પાડશે; જીવવું ચાહો તો પાછા વળો, મોત માગો તો તેને મળો.

દોહરા—પંથી કહે આવ્યો અહિં, તેને જેવા કાજ; ફંદ રચી બેઠી ઘણું. તેહ કરાવું આજ જલદી જાઓ ત્યાં તમે, ભાગો મનની ભ્રાંત; એક વચન કહો અમતણું કામનીને એકાન્ત, ચાર સહચર આવ્યા અહીં કર ઝાલી વરમાળ, લખમણો આવિ મળ્યો, ઉત્તર એનો આલ. એવું કહાવ્યું રાયજી, મનમાં અણિ પ્રિત; શેવક પહદે જઈ કહયું નારિને એ રિતે.

ચોપાઇ—માનની સાંભળ મારી માત, કહેવા આવ્યો છું એક વાત; પંથી ભુલો આવ્યો એક, ગુણ લક્ષણને રૂપ વિશેક, ધનધાર ધિરજ તેના પાણીઓ. અહંકાર અધિક આણીઓ; કહેછે પુછવા વહેલી આવ, નઉતમ વાત ગમે તે લાવ સો વસા સદેહ ભાગશે, અજા સારૂં તોતે ગાજશે; માટે જે જાણો તે કરો, ઇહા તેડો કે ત્યાં પર વરો સેવકના વચન સાંભળી, ગયાં નારના ચીતડાં મળી; થઇ એકઠી આપે ચાર એકાંત બેશી કરયો વિચાર. સામાં મોકલ્યાં શ્રીફળપાન, તેડયો મોહોલે દઇને માન; હેત પ્રીતને ઉલટ ઘણે, ગયો મોહોલ તે રાણી તણે; ઝાહોલ એક તે અપરમપાર. શોભા ઇંદ્રપુરીનિ સાર; ચાર સખી આશનપર ઠરે, ઉપર દાસી ચમર કરે, એક દાસી તલાશે પાય; બીજી વિનતા ઢોળે વાય; બેઠી શુભ રૂપે તે સખી, મહિપત પુત્રી તેમાં મુખી કરે એકઠાં આપ કલોલ, મુખભરીઆ તાતાં તંબોળ; વાજા છત્રીસ વાજે ઘણાં. કરે નરૃત્ય નારી તણાં; એવિ શોભા દીસે જ્યાંહ, મહિપતિ પધરાયા તાંહ જુવતી સમીપ આવ્યાં જ્યાહરે તારેં નરપત દીઠા તાહરે. મળી ગઇ જોતામાં નાર, જાણે કામ તણો અવતાર. અવનવો જાણે કે ઇંદ્ર, જાણે ગ્રહ તારા કે ચંદ્ર; જેવું જુવતી કેરૂં રૂપ, બારે લક્ષ ઘણાં તે ભુપ; દીર્ઘ બાહુને ઉર વિશાળ, ભ્રગુટી આંખ દિસે અણી યાળ, ચતુર શીરોમણી સત્ય સુજાણ; વનિતા છે વાગ્યાં મોહબાણ; અરે અંબીક

આવી માય, અમન દેજે એ વરદાય. એને જ્ઞાન વાતોનું હજો, અમ ચારેનો એવર થજો જોતાં આખ ચારેની ઠરી, ચુકયાં જે પ્રતિજ્ઞા કરી, નહી પંથી કે કારણ રૂપ, એક વરતી કો ભારે ભુપ; સોનાનાં આસન સનમાંન, મહેલયા આગળ ફોફળ પાન. તમ દીઠે હરખુશું ઘણું, પવિત્ર પુર કીધું અમ તણું; દીસંતા છો જાણે દેવ, શુભ પ્રકારે કરિએ શેવ, રમો જમો ને પાનજ ખાઓ, જે કામે આવ્યા ત્યાં જાઓ, અમો પ્રતીજ્ઞા મોટી કરી, ચારે વાત હ્રદેમાં ધરી. તેનો જે કોઇ આપે પાર, ચાર સખીનો તે ભરથાર. વાતનો છેહ જો નવ આપીએ, દંડ ચારે જુજવા થાપીયે આગળથી કેતાવું અમો, ડાહયા છો વિચારો તમો. વચન ન ચુકું આડે આંક પછી ન કાઢશો મારો વાંક. દીસો છો કોદેવ આકાર, બીજીએ દંડ તે નહિ વ્હેવાર, માટે ખુબ વિચારી લહો, હા નાનો પ્રતિ ઉતર કહો. સિંહાસન બેઠો રાજન મોહ હરખ ધરીને મન; પુછ વાત જે મનમા હોય, સંદેહ મન રાખો નહિ કોય, કોણ બોલે છે મારી સાથ. આવો સનમુખ પુછો વાત.

દોહરા—વ્હેવારીયાની બેટડી, નંદનંદની નીજનામ, સનમુખ આવી ઉભી રહિ, બોલી તેણે ઠામ પ્રથમ વાત પુછું અમો, તેનો પામું પાર; વરમાળા આરોપુ કંઠમાં, ભાગની તું ભરથાર, આ વેળા જાણી ઘડી, દાશી તારી થાઉં; મુલ ખરિદિ દાસ હું વણ મુલે વેચાઉં, મારૂ પુછયું નવ ઠરે, આ વેળા આદીશ વણ પાણી મુડણ કરૂં, સુનો ચોપડુ શીશ રાજા કહે સમજ્યા અમો, પ્રીછી તારી પેર; વીચારયું તારા મનતણું, રહેશું તારે ઘેર પુછવું હોયનો પુછ તું, મન વિચારી આજ, તું નવરી પણ હું નથી, મારે કોટી કાજ. પાલવે તેને પરણજે જેને હોય ગરજ; હવડાં વો પુછુ કહુ, અરથ તણિ જે અરજ,

ચોપઇ—વણીક પુત્રીએ વાએક કહયું તે, નરપતે સરવે લહયું, તમ આગળ કહુ શું કથા, ડહાપણ ઝાઝાં મુજમાં જથા. ભારે વાત પુછે જણ તરણ, સંક્ષેપે સંભળાવું કરણ, કનક ઘડયો અકોટો ઝાલ, કેમ બેસશે નારીને ગાલ. મુકતાફળ તણો જે હાર, સ્ત્રીના ઉર ઉપર રહે સાર; ચુડો ગજદંતાનો જાણ, પ્રેમદાને શોભે છે પ્રાણ નેહો રહે છે ધાતુ જે તણું, રહે ચરણે ચતુરાને ઘણું; ચાર થાનક લજ્યા તણિ, ત્યાંહાં કેમ થઇ એસે ધણિ, મહાસતી જે સત્ય આચરે; તે પણ એનુ ધ્યાનજ ધરે; લક્ષમી સાતા સરખી નાર, તે પણ ચિત્ત એ ચાર. એ ચારે બેઠા ચરચા જોય, નીર ખરૂં નારીનું ખોય. પોતાનો હોયે ભરથાર, તેને પણ એ લાગે સાર; લજાવંતધણી જે ધણી ન ગણે છે.છ એ ચારે તણી; કોમાનનીનું ન જુવે મુખ, પણ ચારનું સુખ કહે સતિયાનું સત્યજ રહયુ કહે ચારથી વહેલું ગયું; એ શાહ કે ચોરે ચાર એ વાતનો કહો અકોર, પરનારી શું ક્રીડા કરે, પુન્યે કે પાપે અવતરે; કોઇએ છોહ એની નવ કરી, મેહેલ્યો ચારે પરહરી. અનમી અહંકારી ને દંય, તેને એહ ચારે શું

ચતુરપુરૂષ પડયા કેમ એના નામ, કયમ ઝાલ્યો બેઠા એ ઠામ. મારા મનમાં સંદેહ ઘણો,ઉત્તર આપોજી એ તણો, ડાહિ વાત તે હૃદમાં ધરૂ,પ્રિત કરીને તમને વરૂં.

દોહરા—ભુપત કહે સુણ ભામની, ચતુર તણી તું તન; પ્રેમથી પ્રશ્ન પુછયું તમો, માન્યુ મારૂં મન. મે મન જાણ્યું માહરે, કહેશે કઉતક વાત; પ્રેમદા જે પુછીઉં તમો, શાસ્ત્ર વચન સાક્ષત.

ચોપાઇ—નરપત કહે સુણ નારી વાત ખરી આવે તારે દલ ખ્યાત;કોઇક જુગ થયા કંઇ કાળ, ચાર પુત્ર રૂષીના બાળ. પ્રિત જેવી બપઇયા મેહ,જીવ એક ને જુજવિ દેહ;એમ વરત જડે તે જમે,વિદ્યા ભણે ને મનમાં ભમે રૂડા વિપ્ર કેરી રીત, પરી બ્રહ્મ ઉપર બહુ પ્રીત; એક સમે ગંગાની તિર, નહાવા ગયા ત્યાં નીરમળ નીર.ચારે જણ પેઠા જેટલે, કઉતક એક થયું તેટલે; અંતરીક્ષથી અજવાળું થયું, વિમાન આવિને હેઠુ રહયું. તેમાં ઇંદ્ર તણી અપછરા, ભામની માંહે ભારી મછરા; કંદ્રપરૂપ જેવી કામની નહી ભુતળ એવિ ભામની; કોટી જીભ્યાએ નહી કહેવાય, વરણવ રૂપતણું નવ થાય શુભસ્નાન નારીએ કરયું, ધ્યાન ધરણીધર કેરૂં ધરયું, ચાર જણે જોઇ તે જાત. તે આગળ બીજુ કુણ માત્ર; ચિત્રા લક્ષા ચારે હોય. જેમ અદ્રષ્ટ થયુ જોતામાં તેમ મોહ પામ્યા મન વિવ્હળ થયા, એક દ્રષ્ટ જોઇને રહયા. મહુરત એક એમ કરતાં થયું, વીમાન આપ આકાશે ગયુ; વીદયુત ઝળકો જાએ જેમ, થોભ્યા નિરખવા સ્થાનક તેમ. નારીશું નેહ લાગ્યો ઘણો, પ્રેમ રહયો મનમાં તે તણો;અફળ ગયો આપે અવતાર, સ્વપ્ના માહે ન દિઠી નાર. ઉગ્ર તપ આપણુ કીજીએ, સ્ત્રી સાથે લહાવા લીજીએ; આસન વાળી બેઠા ત્યાંહ; દારૂણ તપ માંડયું, વન માંહ, ધરણી ધર શું રાખી ધીર; તજ્યુ અન ઉદકને નિર. દુખ વેઠે નીશાને દિશ, ઓમકાર મંત્ર જપે સુખ દેશ; ઘણા દિવસ તપ કરતાં ગયા. મહાદેવને મન આવિ દયા, માગો માગો ચાર મીત્ર,બુધ તમારી પરમ પવીત્ર.દુખ વેઠીને જે તપ કીધ, તેણે મુજ વેચાતો લીધ. ભક્તિ તમારી મનમાં વસી, માગતાં ભરાંત રાખો માં કશી. દંડવત કરી જોડયા હાથ, બોલ્યા રૂષી શીવજી સાથ. એક કહે મેં દિઠુ મુખ, તે દેખી પામ્યો મહાસુખ; તે પામવાની ઇચ્છા કરૂં, તોહે ધ્યાન તમારૂં ધરૂ. બીજો કહે શુભ મહારાજ, કહેતાં વાત આવે છે લાજ. નાર પયોધર ઇશ્વર તણું. તેણે મોહ પામ્યો હું ઘણું; તે મનમાં માણ્યાની આશ, ધરૂ ધ્યાન તમારી પાસ; ત્રીજો કહે સાચી કહુ વાણ, પરમદાના નિરખ્યા બે પાણ. ત્યાં રહયાની ઇચ્છા થઇ એટલે દ્રષ્ટ આગળથી ગઈ. તે વેળાથી પ્રગટયો તાપ,આરાધ્યા ઉમીયાપતિ આપ, ચોથો કહે મેં નીહાળ્યુ તન રામા સાથે લાગ્યો છે રંગ;નારી ઉપર પ્રગટયો નેહ. દહાડી નીરખું બેઠો દેહ, આપો તો લાહો લીજીએ,નહીતર તો હત્યા દિજીએ; નારાયણ મોટા છો નાથ, હરિ વિના કયાં ઓઢું હાથ. તમ વીના કો નહી દાતાર, મેં

એમ બંધો સંસાર; તે માટે મોટા મહાદેવ, મનવાંછીત અપ્યાની ટેવ; સ્તુતી કીધી શીવજી તણી, પ્રસન્ન થયા ત્રીલોકનો ધણી.

દોહરા—શીવજી કહે સઉ સાંભળો, રૂષીતણા તમે તન; અખીલ વરદાન આપું અમો, જેમ માને તનમન. સંસાર મધે તે સુંદરી, રૂપ સ્વરૂપે નાર; નિરખે તેને નેહશું, આણિ પ્રીત અપાર. આદ મધ્યને અંતલગે, શ્રષ્ટી તણું મંડાણ, નીરખો નારિ ત્યાં લાગી, પ્રીત ઘણી પ્રમાણ; પતી વ્રતાને પદમણિ, રૂશી પતનીને સંગ; ઉરવંશીને અપ્છરા; માણો નીત્ય નીશંક; ત્યારે બાળક બોલીયા, શું બોલ્યા મહારાજ; નારી સઘળી નીરખતાં, કુળમાં ખાંપણ લાજ. લપટનો કહે લોક સહુ પ્રતક્ષ લાગે પાપ, ઘેર ઘેર કેમ ભટકીએ; એવાં કામે આપ. એક નાર શું જે રમે, તેને મોટી ખોડ, સઘળી નારિ નીરખતાં, કયમ પહોંચે એ કોડ.

ચોપાઇ—કહે શીવજી વચન મુજ જાય; ત્રણ લોક નો પ્રલે થાય, પાપી નહી કહે વાંઓ તમો, એ વરદાન આપીશું અમો. તમશું ખેદ કોઇ નહી કરે. હેત પ્રીતશું અંગ ધરે; જડરૂપ થઇ પ્રથ્વી પડો, આભુષણમાં જઇને અડો, કરો ઘણેરે આપે વાસ સદા રહો પ્રેમદાને પાસ, નામ નીરખતાં શમશે શોક, લંપટ તમને નહી કહે લોક, સઉ ભામનિના જે ભરથાર, દેશે માન તે અપર પાર, અહો નિશ રહો રામા શંગ, અતિ ટંઘ ડાં નીરખો અંગ; જેને જેની ઇચ્છા ઘણિ; તે બેશો તેના થઇ ધણી; એહ વચન આપ્યું મુજ આપ; તેથી લોપે નહી તમ પાપ. એવું કહીને શિવજી ગયા, અતિ ઉમંદે આભુષણ થયા, જેને મુખ જોઇ મોહજ થયો, વેસર થઇ મુખ ઉપર રહ્યો, જેને ઉર વ્હાલું અપાર, તે થયો મોતીનો હાર; અહરનિશા ઉપરજ રહે; લંપટ તેને કોઇ નવ કહે, જેને વ્હાલા હુતા પાણ, કાંકણરૂપ થયા નીવારણ; જેને જેશું પ્રીતજ ઘણિ. છને કંથે બીજાએ ધણી, જેને ચરણ સંગાથે પ્રેમ, તેણે વાસ કરયો જઇ હેમ, વાર વછીયા કરે રંગ, બેઠો નીરખે બાકું અંગ, આભુષણમાં કીધો વાસ, કરે મનથી એહ વીલાસ; આદે પણ આભુષણ ઘણાં, આપ્યા સ્થાનક રહેવા રહેવા તણાં, પ્રથમ આભુષણ બારે માસ, વરદાન થકી પામ્યા એ વાસ, પંથી કહે સાંભળ સુંદરી, વનીતા વાત કહી વિસ્તારિ, એ પુછી તે વાત એકાંત, ભાગી તારા મનની ભ્રાંત શિવ વરદાન થકી એ વસ્યા; એ વાતમાં અચરત કશાકઇસ્વર આણ ન થોડો જથા, પરમ પુરાણ માંહે છે કથા. પુરણ અઢાર સાંભળશે જેહ, તેને ગ-મતો નહિ સંદેહ. તેં નારી તો પાગે નમી, ગુણનિ વાત રૂદેમાં ગમી, બુદ્ધિવંત દીસો છો તમો, જીત્યા તમોને હારયા અમો, કરો મુલ ખરિદી દાસ, રણમાં મુકો કે રાખો પાસ. વળનો તો બોલ્યો રાજન, સાંભળરે ક્ષત્રિના તન, મેં કાંઇ નારે હઇડેહામ, પુછ વાત તે આણે ઠામ; વાલુક ત્રિયાનિ વાતજ ઘણિ, ભાગુ ભ્રાંત તારા મન તણિ. ત્યારે બોલી બીજી નાર, તુજને પુછું વાતે ચાર; મારા મનમાં સંદેહ ઘણો, ત્રિગી

ઉતર આપો તે તણો; મુજ મંદિર એક સુંદર નામ, નીત્ય કરે છે રૂડાં કામ. છે અહીંથી બીજે ગામ, જાણુતી છે કોટી દામ તે શામે પાઉ હોડ, તેનો મુજ સરખી છે જોડ; કરતાં વાદ વીવાદજ થઈ; મેંનો તેહને શમશા કરી; તેણે તેનો રાખ્યો ભેદ; પણ રાખ્યો મનમાંહે ખેદ; ઘણા હેતથી આવી ઘેર, પ્રીત થકી વીચારી પેર. કુત-તક આરેક ઉભા તે કર્યાં. મારા મુખ આમળ ધરયાં;તેના પાર જો આપો મુને,ચતુર શીરામણ જાણુ તુને. સહિયરમાં શપરાણા થાઉં,બીડાં પાન મુખ ત્યારે ખાઉં, પં-ખી કહે પહોંચે તુજ આશ, લિઆ લાવી મુકો મુજ પાસ.

દોહરા—શુણુતે હરખી સુંદરી, આપે ફુલી અંગમેળાણ મુખ આમળ ધરયું જે-નો રૂડો રંગ. પ્રચરંગે રંગ્યું ઘણું, બે પાના સમતુલ્ય, મેલ્યું પંખી આગળે પ્રસન્ન કરયું માહા મુલ્ય, કહો ડાળ કઇને થડકયું, સુકુ કાષ્ટ છે એહ ઉપર કાપુને થડકીયું કેમ ભાગે સંદેહ ચોપાઇ—ઝાડ થકી કાહાડ્યું જે વન, ઘણું એક કરીને મન, દિધો રંગ મોકલીયું આહ;વિચાર કરી જુઓ મન માંહ,ઘસ્યુ સરખું સુતારે આપ ચ-ક્કર ઉતારયું છે છાપ,થળ ને ડાળ અમાં તે કીયુ ટોચ મુળ મુળ તે બીયુ. એટલો મારો મન સંદેહ. થડ ને ડાળ કીયુ છે એહ;પંખી કહેરે સાંભળ સખી,એમાં ઝાઝુ અચરજ નથી. સરીતા વહે જ્યાં નીર.મેહેતું મુકો તેને તિર; તણાતા મહે આમળ ચશે. તારો સંદેહ તેથી જશે, જે પાછળ રહેતે થડ જાણુ આગળ તંતો ટોચ પ્રમાણુ; અમટ પારખું એમાં હોય, એમાં અચરત પામે ન કોય. ત્યારે તે હરખી કામની ભા-ગ્યો ભેદ ભારે ભામની; હવે સંદેહ છે બીજા તરણુ, કોડે સંભળાવો કરણ.બાર વ-રષના બાળક બેય તે વેળા તેડાવા તેહ; પહેરાવ્યાં આભુષણ ઘણાં, તેમાં એક નર ને નાર ઓળખાવો એના આકાર: બેનાં સરખાં દીઠાં રૂપ, વીસ્મે પામ્યો ભારે ભુપ. એનો વાત ઘણી છે સ્હેલ. ભાગુ ભ્રાંત હવડાં તુજ મહેલ; ઉમરો ઓળગી ઘરમાં આવ, એ બે જણને ઘરમાં લાવ ડાબો પગ ઉપાડે જેહ; જાત જુવતિ જાણો તેહ જમણો પગ પહેલે પ્રમાણુ,પૂરૂષ પારખું તેહ પ્રમાણુ. તેનું વચન તો મુસતક ધરયું, જેવું સાંભળ્યું તેવું કર્યુ, મન તણો ભાગ્યો ભેદ, પંખી વચન તમારૂં વેદ. માનવ નહી કો દીસો દેવ, કરૂ સરવથી તારી સેવ; બે વાત રહી મારા મન તણુ, ભાગો ભ્રાંત જો ઘાયડ તણી. સરખા સરખાં બે ઘોડલી. જુગતા જુગતી છે જોડલી, ચોક-ડા મોચડા પુર પતાણુ, ઓળખે નહી કો તેહ અજાણ, એક માતે એક પુત્રી હોય, તેનો મરમ ન જાણે કોય,કેઇ માત ને કઈ તન, ઓળખાતો વિચારી મન પંખી કહે વિચારજ કહો, એહ બોલ રૂદેમાં વરયો;પંખી કહે સરોવર લઇ જાઓ, વણુઅસ્વારિ પાણિ પાઓ. બેને છુટા મેલો ત્યાંહ,આવવા દો બેને પુર માંહ;આગળ ચાલી આવે ઘેર; તેને જનુનિ જાણો પેર. કુદે નાચે હરખે ઘણું, એ વખાણ તે બાળક તણું; પાછળ રહેને ચાગળ જાય. તેહનું નામ પુત્રિ કહેવાય જાનિ માતિ હીડે જેહ, જનુનિ

તેનાં જાણ્યાં ચેહ; હરખ થયો નારીને ઘણો, સંદેહ ભાગ્યો મનડાતણો. એક વિચાર કહોજી મુને ચતુર શીરોમણ જાણુ તુને; સરખાસરખી બે સાહેલ, પાસે આવિ૨ળગી બેલ, કોમીલ કળા એ રાજ સ્વરૂપ; દીઠાં માંહે ભારે જુપ, શોળવરસ તણી તે બાળ કુમકુમ તિલક કરયાં છે ભાળ અંગ શણગાર સજયાછે શોળ, મુખ મંડળ બહોળાં તંબોળ, પૃથી આગળ ઉભી કરી. સોળ વરસની બે સુંદરી, એક લગ્ન પરણી છે બેય, નાત સાથે બેને છે નેહ; એક પતિ ગયો પરદેશ, ઘેર જુવંતી છે જોબન વેશ; પરણીને પંથે પરવરયો, સંગ નથી ઓકરો કર્યો, પ્રભાત ઉઠી પરદેશી ગયો, એક એકજ દાહાડાનું સુખ, બીજીએ નથી દિઠું મુખ વનીતા બેય જુવે છે વાટ, પતિ પરદેશે ગયા ને માટ; બેઠી છે બેય તમારી પાસ, મહેરમ હોય તો કરો પ્રકાશ. એક રાત ભોગવિયો પતિ, બીજી તો એક છે અજુછતિ; કરો પારખુ તેનુ આજ. તોતો થાયે આપણું કાજ. દોહા–કોઇ નારે નર ભોગવ્યો; કેઇ રહી નિરમુખ; ઓળખાવો એમાં થકી, તો ભાગે મનની ભુખ. દાસી થાઉ તાહરી. જો ભાગે સંદેહ; પ્રીત કરી પરણું તુને; દુખે છુટયા મેહ.

ચોપાઇ–મહિપત કેરૂં હરખ્યું મન, વારૂ પુછુ એહ વચન; પ્રથમ વાત સાંભળ માહરી, પછે ભ્રાંતભાગું તાહરી, તમને વાત કહું એક અમો; સમજો તો ઉત્તર દો તમો, સોળ વરસની સરખી જાત, વિક્રમ કહે તે આગળ વાત એક વિપ્ર તણો છે બાળ, ખરી વાત તણો એ ખ્યાલ, માત પિતાએ વિવાહ કરયો; વિપ્ર તે શુભ કન્યા ને વરયો. ચતુરામાં ચતુરાઇ ઘણી ત્રીયા વિપ્ર ત્રયોદશ વરણી. પતિએ પરણી કીધિ તાજ. ગયો વિદેશ વીદ્યાને કાજ. વિદ્યા કામે ગયો વિદેશ, જુવતી મેહેલી જોબન વેશ, પરણી નારની શી થઇ પેર, રહી પાછર પીતાને ઘેર. પીતા પ્રધાન વઢુ તો કરે રાજા હેત રૂદેમાં ધરે, રાજદ્વારનું કારણ ઘણું; વજીર કામ ચલાવે તે તણું; તેને પેટ નથી કાંઇ તન, કુંવરી છે તન મનને ધન. કેટલાક દહાડા વિત્યા વરત, વજીર વિપ્ર તે પામ્યો મરત, રાય આવ્યો જેવા કારણે. વીપ્ર વજીર તણે બારણે. રાજા આગળ સ્તુતી કરી, ખોળે બેસારી દીકરી. તમ સારૂ મારૂ ઘર સુત્ર, પેટ નથી કો પ્રોડો પુત્ર પુત્રી છે ખોળે તમતણે, રાજા ચીંતાવસે હેતે ધણે. નારીછે ચતુરસુજાણ, બત્રીસ લક્ષણ ગુણ પ્રમાણ, રાયે વચન તેનું થાપીયું, પ્રધાનવઢુ પામીયાં, દુખદળીદ્ર દેહનાં વામીયાં, એમ કરતાં થયાં વરસજ બાર; વિદ્યા સરવ ભણ્યો ભરથાર. પોઠી પાંચ પુસ્તકના ભરયા, વિદ્યારથી બહુ આગળ કરયા હેતપ્રીતન ઉલટભેર, જવા માંડયું પોતાને ઘેર. વાટે આવ્યો રૂડો ઠામ, પોતાના સસરાનું ગામ. આકારે ઓળખીયું એહ, મનમાંહે ઉપન્યો સંદેહ. એટલે આવ્યો બ્રાહ્મણ એક, તેને પુછી વાત વિવેક. કહો ભાઇ આતે કોણ ગામ. રાય પ્રધાન શું નામ. અહીં આણુ તે કોની કરે, પ્રધાનવઢુ તે કોણજ કરે. વળતો વીપ્ર બોલ્યો વાણ, રાગસંગ નરૂપતી નીરવાણ. શીવશંકર

પંડીત પરધાન; રાજ તણા તને બહુ માન. તે અત્યુ પામ્યો દાન ઘણે, પુત્રાં એક પ્રધાનજ તણૂં બત્રીસ લક્ષવંતી નામ, કરે પ્રધાનવટનુ કામ, ચુકવે ન્યાય અન્યાયે ચોખ, ઓ પેટી બેઠી છે ગોખ; એમ કહીને વાડવ વળ્યો; બ્રાહ્મણ મુનો વીગામાં બળ્યો, એ નારી શો મુજતણી, અપકીરતી હશે તે તણી; રાજચેન જે આગળ ચહે, અખંડ રત્ન કેમ એથી રહે, તેનું પારખું એતે એઉ મારા મનનો સંદેહ ખોઉ, એવો વીચાર કરયો છે મન; તે કો વાતન જાણે અન્ય વીચારથી રસોઇ કરી રહયો; પોતે રાજદવારે ગયો, પંટતરથી નીરખી નાર. અતપાત રૂપ છે અપરમપાર. લક્ષણરૂપમાં માંહે નહી મણા, આગળ શેવક ઉભા ઘણા, બેઠી ફેરવે આપે નેણ; વીચીત્ર પ્રકારે બોલે તેણ. મહા મનોહર દિઠું મુખ, દેખી દેહમાં પામ્યો દુખ. વજીરપણું નહી વનીતા રીત, હશે કોઇ પુરૂષશું પ્રીત; છતાંથએ સંદેહ નહિ ટળે, કામની ચરીત્ર કોઇ નહીકળે, કોડ થએ કુડી નવ થાએ. એને મોહોડે કેમ પુછાય; પુછે પ્રીતે માને મન, ખાય શોહેજમાં શો એક સમ, જોરાવરિ પુછુ આદીશ, તોતો નિસ્ચે છેદે શીશ, પાર લેવાને રાખે પ્રીત; કરયો વિચાર રૂડેરી રિત; બેત્રાનાં દોષિ દુધ; કરૂં સરતથા સાચી શુધ; એમ વિચારી પરઠી પેર. ગયો નગર નાયકાને ઘેર; આજની રાત રહીશું અમો, મોહોડે મુલ માગી લો તમો; ચાર પહોરચાં સત્રણું સુખ; આપું રોકજે માગોમુખ. ત્યારે ગુણકા હેને હશી, એ વાતમાં વિપ્રજ કશી. સત રૂપીઆ આપો રોક; સુખ ભોગવિ સમાવો શોક; સ્વર્ગ થકી સુખ દેખાડીએ. રૂડિરીતે રમાડિએ. એવું પરઠીને પંડિત રહયો, ચિત થકી પ્રમાનજ થયો, કામનિ કહે ખોટી થાઓ પરઠીઉ આપીને પંથે જાઓ. પંડિત આવ્યો પ્રેમદા પાસ, આપ્યા અરથ પુર પચાસ; નારીએ તરત ઝાલ્યા હાથ. રાદ વઢવાડ સનમુખ સાથ, સરત પરઠી રાખયો છે રાત, કેમ જુઠું બોલો પરભાત. માંહો માંહે રાઢો રવયાવળો રાજદુવારે ગયાં. બેઠી પુત્રિપંડિત તણિ ચતુરાઇ ચતુરામાં ઘણિ; આગળ બેજણ ઉભાં કરયાં, ન્યાય કરવા હેઠાણે ઠરયા. જુવતી ગુણકાએ જોડયા હાથ, બાઇ સાહેબ સાંભળો મારિ વાત; સાચિવાત પરઠણુનિ પેર, આ વિપ્ર આવ્યો મુજ ઘેર સત રૂપીઆનું સાટુ કરી, રહયો રાતમન હેતે કરી; એનો મારા કુળનું કાજ, એમાં ચાનિ મુજને લાજ એમાં અરધ આપી જાય છે, રૂડે રાજ અન્યા થાય છે; વનીતા કહે મારો નહિ વાંક, એને પુછો અક્ષર આંક. બોલ્યું જે અબોલ્યું કરે, તે સાનિપે સુળી ચડે; આયો તેડિ પુછ્યું બ્રાહ્મ, કેમ ચાલ્યો તું કુડુ કરમ, વિપ્રનું મન એ વાતે મટે, તમને કરવું એ નવઘટે; રૂડા દીસો છો કહ્યું તે માટ, વિપ્ર બણિ તે ઉઠી વાટ. કલંક તમારા કુળમાં ચડયું, ડહાપણુસઘણું કુવે પડયું; કદાચ કરવું જો કુડુ કામ. પરઠયા પ્રમાણે આપો દામ, રાજદ્વારે આવ્યા મહારાજ; નથી આવતી વનમાં લાજ; પરઠ્યું આપી પંથે પરવરો, ખરી વાતમાં શો ખર ખરો, બ્રાહ્મણુ માટે જવા દેઉ, નહિતો સરવે ખુંચી લેઉં; દિસંતા છો

વિદ્યા રૂપ ભાગ્યું મળ્યું, નાંખ્યું છે કુપ.

દોહરા—બ્રાહ્મણ કહે સુણ બાણિયા, કાં ઘેલાં ગુણ ગાઓ, બેઠા ઈશ્વર બેસણે, સાચો બોળજો ન્યાયસુખ કહેતાં અમો લાજીએ, તમો છો મોટાજન; એ વિચાર આપે કરો, એવ વિચારિ મન. સાચું બોલું સરવથી; કાન ન કાહાડું ફોક, ચાર પોહોરના પરઠીયા, સાત રૂપીયા રોક, અમેં રાજ મેં ભોગવ્યું; આપ્યા અરધ પચાસ; અરધ સુખ એને થયુ, અરધ બે ભાગનું સુખ બેનું સમતુલ વળિ જુઓ મનડા વિશે, વધતો કોને કામ, એક ઠરાવો એહને, સુરો આપુકામ.

ચોપાઈ—નારિનું તન ઉપર કરો; સાચો ન્યાય રૂદેમાં ધરો; વરેહ નર કે નારિને હસ્યો, વિચાર કરિ જુઓ તે તણો મારો અરધ મેં આપ્યો ભાગ, એના અરધનો રાખ્યો લાગ; બે પહોરનું મુજને સુખ, એમાં શાનો દાવો દુઃખ, વાંકવિના મુજ માથે વઢે, અરિબ જાણિ ગળે એ પડે, સાચો અક્ષર કહો નહિ આપ. લક્ષ વિપ્ર હણ્યાનું પાપ. કહે ભામનિ સાંભળ આજ, મેં નવ જાણ્યો એનો મરમ; નરનારિના વરેહની વાત, શામણે હું ન જાણું સાક્ષાત એ કરમ જેકો આચરે. કબુલ ન્યાય તમારો કરે; બીજી ચતુરાઇ મુજમાં ઘણી અજાણ બુદ્ધિએ વિદ્યા તણિ, શામા કહે નવ જાણું સ્વાદ, ક્યમ ભાગુ હું તારો વાદ; નારીમાં કે નારમાં ઘણો, મરમ ન જાણુ હું તે તણો એ વાતમાં હું જાણુ આપ, તે સાખ દીધી નથી બમણું પાપ; વિક્રમ કહે સાંભળરે નાર. હું ઉભો તે તેણે ઠાર, એ બેમાં જુઠું કોણ હશે એ ન્યાય તો કોથી થશે; પછી જે કેહુ તારો ઠાર, નથી વિક્રતો એનો પાર. તમો બ ડાહ્યાં દીસો ઘણુ. વચન સંદેહ ભાગો મુજ તણુ; મન જાણો ને ન કહો મુને, કોટી બ્રહ્મ હત્યા તુને.

દોહરા—પ્રેમદા કહે પંથી સુણો, સમખાશો તે ફોક; હું ન જાણું એ વાતમા પુછો બીજા લોક. વળતી વાત બીજા કહે સાચું કહુ આ ઠાર; સાચો બ્રાહ્મણ બાપડો ધુતારી એ નાર, સુખ સમતુલ્યે ભોગવ્યુ, આપ્યા અરધ પચાસ; લોભ તણું કારણ કર્યુ, સત્ય તણિ શી આશ. રસોઇ લાવ્યા એકજાત, જમવા એકઠો ભાગ; બીજા આવી તેમાં ભરયા, ભાવે આપે ભાગ ન્યાય એમાં શો ચુકિયો, એમા શાં વઢવાઢ નીરખે વાંક એ નારનો રાંક કરે છે રાઢ આહાર તો બમણો નારને લજ્યા ચોગણિ હોય; આઠ ગણો તો કામ છે, આપ વિચારી જોય. નિકળી જાય તે નારિયો. વનિતા કરે વિલાપ; કામ ચગેરો જમની વેહ પુરાણે છાપ.

ચોપાઇ—એમ કહી તે નારી રહિ, પુંછીને તો ચિંતા થઇ; શાબાશ કરીને કહ્યો, વિક્રમ ઉતર વળતિ તે કહ્યો, નારીએ નથી દિઠું મુખ, આ સમજે છે સઘળું સુખ; તે વાત સહુને મનગમી, પ્રદક્ષણા કરી પાએ નમી તમે બોલ્યા તે વાણિ વેદ, ભાંગી ચતુરાઇ ભાગ્યો ભેદ; હું તો દાસ થઇ, તમ માંહે ચતુરાઈ ઘણી, પ્રધાન પુત્ર ચતુર સુણો, જે પુછે તે જપાણે ગુણ તેનો ઉતર દિજીએ; જીત્યા કેરો જય લીજીએ. નર-

પતિ કહે શુભ નાર સુણો ભાર વાત ગમે તે ભણો, પંથે પંથ અમારે જાઉ ઘણું કામ છે ખોટી થાઉ પ્રધાન પુત્રી પાએ નમી વિપ્રની વાત તો મનમાં ગમી; પુછું વાત સંક્ષેપે આજ, કહેતાં આવે મુજને લાજ પુછું વાત તમને એકથી મનનો સંદેહ ભાગતો નથી;સઉ થકી મોટા માહાદેવ,કરે સેવ સનકાદિક સેવ બ્રહ્માદીકતો ભુલા ભમે, નારાયણ સરખા નર નમે; આદ્ય નીરંતર પુરૂષ પુરાણ,વેદ ભણે મુખ ચારે વાણ, સરજીક પાલીક શિંહારક જેહ, ત્રિગુણ રૂપ માહે છે તેહ પારવતિ પતિ ભોળો નાથ; અષ્ટસિદ્ધ નવનિદ્ધ હાથ. તે કેમ પુજાએ છે લિંગ, રૂડા પુરૂષ તણો એ રંગ. સરવ લોક પુજાએ શીશ. આપે લિંગ પુજાએ ઇશ. સ્વરગ મૃત્યુ પાતાળ ઠામ. ડાહ્યા પુરૂષ તણાં એ કામ, એ લિંગ ઠામ લજ્યાનું ઘણું, કરે પુજન ઉસકો તે તણું પ્રથમ પુછું છું એટલું જ્ઞાન તમ માંહે કેટલું સાધન એ સંભળાવો મુને કારણ,વરતા પ્રસ્ન પુછુછું ત્રણ.દોહરા—વીક્રમ કહે વનીતા સુણો એમોટોમહિમાય; એવાત વખાણતાં, પાપિ પાવન થાય. શીવ મહિમા જે સાંભળે,પુરણ મન પ્રસન્ન; સ્નાન ભાગીરથ ગંગનું રેવાનું દરશન, ઘણું દહે ગોદાવરી,શિંહ ગુરૂમાં ન્હાય;તે શીવ મહિમા સાંભળે, પળમાં પાવન થાય; વપુ પાડે જઇ વેણીમાં.કરત કરે કેદાર; તે ફળ પામે સહેજમાં એ વિષ અપરંપાર. ગુણકા વડ ગંગોદરી,સમરીએ શીવને શીશ; તે ફળ પામે સહેજમાં જે આરાધે ઇશ. પ્રથવિ પ્રદક્ષણા કરે, હીમે બોળે હાડ; તે ફળ પામે સહેજમાં, શીવ પુજે તે પાડ, શિવ પુરાણ માંહે કથા સાંભળી રૂડી રીત,કામની તુજને તે કહું, પુરણ આણિ પ્રીત સ્તુતિ નિંદા શીવ તણી, ગુહ્ય ઘણે રીહોય; મહિમા મુરખ આંગણે, કહેશો આં જનકોય. વદે વૈકુંઠ પામશે, ન્યાય કરી નીરવાણ; નીંદે તે નરકે જશે, પડશે રઉ રઉ ખાણ. એહ ઉજેનીઇશ છે, આદ્ય થકી જે સદ્ય; બ્રહ્મ થકી તે બ્રહ્મ તે નિરગુણ સગુણની હદ.

ચોપાઇ—પંથી કહે સુણ શામા વાણ,પુછી પ્રશ્ન જોડી બે પ્રાણ;વિચાર વિષ્ણુએ કરયો એકદન, માયારૂપમાં પડયું મન. નીત્ય કરે પુજનને શેવ તે મોટા કહેવાએ દેવ, પ્રીછુ આજ હું તેનો પાર, જોઇ સિદ્ધી શીરોમણ સાર. અતલ નીતલ વિતળ છે જ્યાંહ; સત્ય પાતાળ તળાતળ માંહ ગમ્ય સુધિ ગયા છે શરણ.ચતરભુજે દીઠા ચરણ. પાર ન પામ્યા હેતે ધરી.પ્રીતે ચરણની પુજા કરી પાતાળ લોક પુજે છે ચરણ,જ્યાં વસેછે દેવતા વરણ;મત્યુલોકમાંત્યાં આવીયા, શિવભકિત લેખે લાવીયા, નાવ્યો પર શિવશંકર સંગ; માનવ સૌ પુજે છે લિંગ, પાએ લાગી પુજા કરી લિંગ ભકિત મન માહે ધરી સીવે વીષ્ણુનો કીધો સંગ, વીષ્ણુ પણ પુજે છે લીંગ; જેઉ ઉંચા શીવ છે આકાશ પાર લેવા ચાલ્યા તે પાસ.ભુલેશ્વર મહરલોક માંહ, જન લોક તપ લોક સત્ય લોક છે ત્યાંહ. સ્વર્ગ થકી ગત્ય ઉચી વણિ, જોઇ ચરચ્યા શંભુજી તણી, તોય પાર ન આવ્યો ઇશ, સત્ય લોક પુજે છે સીશ, વિષ્ણુ

પુજી પાછા વળ્યા, મહીમા મહાદેવ તણા નવ કળ્યા.પાતાળે પગ મ્રત્યુ લોકે લીંગ, સ્વર્ગમાં શીશ પુજે છે સંગ. પ્રથ્વી કેરૂ જેને પીઠ,સાત સમુદ્ર કુખે દીઠ;રોમા વળી છે ભાર અઢાર,એહ અયોનિ અપરંપાર.એતો જે દીન શ્રષ્ટી થઇ,કથા તે દહાડાની કહી સ્વર્ગ મ્રત્યુ પાતાળે સંગ, ચઉદ લોક પુજે છે લીંગ; દેવી લક્ષમી સરસ્વતી બ્રહ્માદીકને કમળાપતી; વેદ પ્રીય શોભાવે સંગ, સકળ લોક પુજે છે લીંગ,પુરાણ થકી પ્રીછુછુ અમો. કહુ તે ચીત ધરી લો તમો,એક સમે એક અકળ સ્વરૂપ બેઠા કઇલાસ ભવાની ભુપ, આપ રૂપ બેઠાં એકાંત,ઉપની એક મન માંહે ભ્રાંત નંદિ ભંગી છે તે પાસ, ઘણુ શોભે છે એ કઇલાસ. સહસ્ર અઠાશી ધરે છે ધ્યાન ત્રોદશ દેવ સૌ દેછે માન;ચોસઠ જોગણી જોડે હાથ, સ્તુતિ કરે છે શીવની સાથ, આરતિ ઉતારે છે ઇંદ્રિ, નિલાવટ માંહે ચળકે ચંદ્ર; કોટી રવી પુરણ પ્રકાશ; શોભ્યું એવું ગીરી કઇલાસ,પંચવદન ઝળકે છે જ્યાંહ, ત્રણ નેત્ર ચળકે છે ત્યાંહ, વાઘાંબરઅતિ અંગે ધરયું, તીલકભાવ વિભુતી કરયું, કપુરાકૃત ઉજ્વળ શુભ વાન ઓમકાર મંત્ર વંદીત વિખાણુ,અઘનાસા છે જેનું નામ,કોટી કોટી લાજેછે કામ. બેઠા શીવજી રાજશ રીત, પારવતિ સાથે બહુ પ્રીત વાત કરતાં વાદજ થયો,અહંકાર બોલ કામનીએ કહયો. શીવ કહે નરવશ નારી હોય, એમાં ભ્રાંત ન રાખે કોય.કહેપારવતિ નામી શીશ.મોટા છો અજાનીઇશ. નારીને વશ નર તે જાણ, પરઠે બાંધ્યા શીવ પુરાણ. શીવજી કહે હું જાઉ વન, તપ આરાધ્યું જાણ્યું મન; કરૂ ગીરી કઇલાશજ ત્યાગ, ધરયું ધ્યાન તપ કેરે કાજ; સંસાર સારમાં મોટુ ધરમ,તેથી અદકુ કરમ;તપથી નીરમળ સરજ્યું નથી, કામની તમને કહું છું કથી, સુખે તમે તો રહો બારણે,અમો જઇશું તપ કારણે; જગત પારવતી જોડયા હાથ, બોલ્યા શામા શંભુ સાથ; તપ જોગે નથી તે કોય, જ્ઞાન દ્રષ્ટે વિચારી જોય;પંચ ઇંદ્રિ માંહે પ્રધાન કામદેવ સઉથી બળવાન; જાતે કહેવાય આપ અનંગ,ભાગે તપ કેરો જે ભંગ:કામ જીત જે નર કહેવાય; નથી સરજ્યો તે શ્રષ્ટીમાંહ, વારતામાં વનમાં જશો, ખોરા ભાર કામાતુર થશો; કહયું એમ ઉમારાણીએ તપ જાશે વહેતેપાણીએ;ત્યારે વળતી કોપ્યા ઇશ, પગની જ્વાળા લાગી શીશ, મુજને કામ પાપી શું કરે.પાંચ ઇંદ્રી દેખી મન ડરે; માયા નવ લોપે મુજ અંગ રાચુ નહી રામાએ રંગ.પારવતિ કહે શું કહુ કથી,માયાથી મોટુ કોઇ નથી, અજીત નામ તે માયા તણું,જીતી ન શકે મોક મપણુ પારવતીશું પાડી હોડ, ગયા ઇશ તપ કરવા કોડ; દ્રઢ થઇ માંડયું તપ ધ્યાન આણ્યું આપ અદકેરૂ જ્ઞાન, માસ ચાર ગયા જેટલે;વસંત રૂતુ આવી તેટલે પાંચ ઘણો પુરૂષને કામ,સ્રીને શોળ ઘણો પરમ ફુલ્યાં વનસ્પતી બહુવન,મહીમા ચાર્યે વીચારયું મન, આજ ઉપાશુ એહ અનંગ,ભોળાનું કરૂમન તપ ભંગ,એવું જાણી આવ્યુ હેજ,તેડયો કામ ઉપાસી તેજ;પ્રદક્ષણા દેઇ પાગે નમ્યો,સાંભળો શોક શામા

ને સમ્યો શા કામે તેડયો આજ, કંઇક આપો સેવકને કાજ; પારવતી કહે વેગે જાઓ શીવ શરીરમાં પ્રગટ થાઓ;છળ પાડો પરીબ્રહ્મ પેર. વણુ તેડયા શીવ આવે ઘેર લજ્યા પામે ભોળા નાથ, તે તો સ્નેહ કરે અમ સાથ.કહે કામ સ્ત્રી સાંભળ માત; જગપતિને જગનો તાત,કદાચ તેને રીસજ ચડે, નિશ્ચે ઘાટ અમારો ઘડે ત્યારે હું કો પાસે જાઉ,દે શ્રાપ તો દુખીઓ થાઊ;કહે પારવતી સાંભળ કામ તારૂ નહી લેવા દઉ નામ.મારી માયાની નાંખું જાળ,તેતો લોપી ન શકે કાળ દેહ માયા વ્યાપે જેટલે,પ્રવેશ કામ કરો તેટલે એવું કહયું તે આણી ધીર,ગયો કામ ગંગાની તીર, શીવજી બેઠા આસન કરી,ધ્યાન એક ચીતેથી ધરી વસંત રૂતુનો વાયુ વાય, કામવશ નરનારી થાય;મહા પુરૂપને માયા મળી, ધ્યાન ટેકતા ત્યાંથી ટળી, વસંત રૂતુનાં વાપ્યાં ચેહેન, નિરમળ પુરૂપ ઉઘાડે નેન; એ વાત અહીંઆંથી રહી, કઉતક વાત એક બીજી થઈ.

દોહરા—ગંગા ત્રટ પાવન ઘણું, ગુહારણ કહેવાય; શહસ્ત્ર અઠાસી રૂષિ ઘણા તપ કરે વનમાંહ; આપ આપના આસને,ધ્યાન ધરે નીજ ધરમ; ઇષ્ટ દેવ ઉપાસના સાચવે છે ખટ કરમ રૂખપુત્રી તેવડ તેવડી, સતિ શીરોમણુ સાર; વ્રત હતું એકાદશી સહુ મળી તે ઠાર. આભ થકી જેમ આભલાં, વરશા રૂતુમાં થાય; રૂષિ પત્નિ ઘેરથી, ગંગા નાહાવા જાય; નારી નહાવા નીસરિ, આવ્યાં ગંગા તિર; પરમેશ્વરને પ્રણમીને નાહ્યાં નીરમળ નીર, દંડવ્રત રૂપીને કરયા, વનફુળ પહેરયાં અંગ;ઇચ્છા વર મળવા તણો, રામા કેરો રંગ. વસંત રાગ આલાપિયો પરીબ્રહ્મ ઉપર પ્રીત; વરણુવે વિશ્વનાથને ગાવા માંડયાં ગીત, સરૂઓ સહુએ અલાપીયો વિવિધ પ્રકારે રાગ શાસ્ત્ર વિશે જેવું ઘટે, રીઝે કીધો રાગ; ફેર ફરે સહુ ફુદડી, હંબોડો છે હાથ; કલાલ લોલ લક્ષણુ કરે, સખી સખીસાં સાથ.

ચોપઇ—અંતઃકરણમાં આણી પ્રીત,રૂપી પત્નિ ગાએ છે ગીત.સ્વર સાંભળ્યો સદા શીવ કાન,ધ્યાન ધરી બેઠા છે રાન.અમ્રતપે મીઠું લાગીઉં,કામ બાણ દેહમાં વાગીયું;આંખ ઉઘાડી ન્યાળી જોય,નારી નાન ન દીઠું કોય,મોહ પામયા સાંભળતામાં રાગ;કામદેવ જોયો છે લાગ;નેત્ર થકી પેઠો તેહ.અજીત નામ કહીએ જેહ. અંગોઅંગે વાપ્યો કામ, ઉઠયા શીવ તજી એ ઠામ. જ્ઞાન ધ્યાન તે પરહરયું, નવ વિજ્યાનું ભક્ષણ કરયું, મન ગયું ભામનીઓ ભણી,નહી શુદ્ધ વપુ વસ્ત્રજ તણી; જટાધારીને અંગ વિભુત, ચાલ્યા જયાં જુવતીનાં જુથ;રૂપી પત્ની ગાએ તે ગીત, પ્રભુ પધારયા આણી પ્રીત; આદ્ય નીરંજન પુરૂષ પુરાણુ,જેનું વેદ તે કરે વખાણુ. તે સરખા ભોળવાયા ભુપ, મોહ માયા થી અકળ સ્વરૂપ;જ્ઞાન આપઃરૂદે આણજે મોહ માયા મોટી જાણજે. પારવતીની માયા જેહ. વશી રૂષિ પત્નીની દેહ; તેણે તેનો વાપ્યો વેશકામે જઇ કીધો પ્રવેશ ઉમયા આપ અંતરમાં વશી,ન રહી બીજુ

નારિને કશી;તે મધ્યે આવ્યા મહારાજ,નિગમી આપ રૂદેથી લાજ.તાળી પાડી કુંડે ચડે; ટાંડવ નરત્ય નર વાણી કરે;અંગ માંહે પ્રગટયો અનંગ, વીંધ્યું આપ ઉઘાડું અંગ. સ્ત્રી સમીપે ઉભીયાં વશી. શીવ સામુ જોઇને હશી.કોટી અરૂણ જેવું છે તે જ. જુવતીને વાધ્યું હેત.વચમાં નાચે ભોળો નાથ, તાળી દેઇને સઉને સાથ, કો કહે એની કરે શેવ, કોઇ કહે મોટા મહાદેવઃ કો કહે મેળો આલીએ, નગ્ન સ્વરૂપ કેમ નીહાળીએ;કોઇ કહે આનંદિ એહ,નીરમળ જાણી આણું નેહ.જેમ કરણ વશ કામની,તેમ ભોળવાઈ સઉ ભામની.પારવતીએ નાખ્યો પાસ,નવ ઓળખ્યાં કોઇએ અવીનાશ, કામ રૂપ દીઠા તે કામ; વીહ્વળ વનીતા તેણે ઠામ, શીવજી ક્રિડા કરેછે વન,નારદજીએ વીચારયું મનઃસઉ રૂષિની પાસે ગયા.મરમ બોલ કઉતકના કહ્યા; રૂષી પત્ની ગયાં છે વંગ, ત્યાં તો થઇ રહયોછે રંગ.જોગી સાથે રામા રમે. તેનો ગુણ તમને કેમ ગમે; આગળથી જે નીંદ્યા કરી, ફરિ રૂષીએ પુજા કરી. સત્ય વચન જે દેવે કહ્યાં, શીવ પુરાણે શાસ્ત્રજ થયાં, તે કહેતાં તો કલપજ થાયઃ સક્ષેપે સમજો મન માંય. રૂશી આલીગા રૂડી પેર,તેડી લાવીયે ધરૂણીને ઘેર આળી ગાળી બ્રાહ્મણની જાત;સુણતાં તો ધાઇ બધી નાત. જ્ઞાન આપ રૂદે નવ ગણે,મારો મારો સહુ મુખથી ભણે,આવ્યા સહુ ગંગા ત્રટ પાસ,હરી કરતા દીઠા ત્યાં હાસ્ય.નગ્નરૂપ દીઠું તે તણું.લાગ્યુ દુખ રૂષીયોને ઘણું;રૂષી પત્નીને ખબરજ નથી આણું દરૂપ રૂપ કહ્યું શું કથી. પારવતીની માયા ઘણી; ભુરકી નાંખી મોહબાણજ તણી,કામવશ કરૂણાનીધ હોય.તેણે દ્રષ્ટ ન દીઠું કોઇ;માર માર કહે છે સૌ રૂષી,તેમ તેમ શીવજી થાયે સુખી; કો છાંટે ગંગાનું વાર, કોય કરણ ઉડાર છાર.વળી જ્ઞાન રૂદેમાં થાય. જાણે ચેલા નાશી જાય;રૂષી કરે જે અહકો મહા,શીવના મનમાં નાવે ખાર.કોપ ચડયો રૂષીઓને ઘણો, શીવનો થાય ઉલટ ને તણો; તાપસ એક રૂષીનો બાળ, તેને આવો પ્રગટયો કાળ. કર્યો કરોધ તેણે મન આપ.દીધો શ્રી ઇશ્વરને શ્રાપ;નાગો થઇ નારીમાં રમે. દેવાંશી રૂષીઓને દમે, દમે માત અમારી બેહેન,કેમ શાંખી શકું એ વેહેન;સત્ય વચન માને માહરૂં;તુટી લીંગ પડો તાહરૂં,એવા બોલ સુણ્યા છે કારણુ તુટી લીંગ પડ્યું છે ધરણ.માંમાં પારવતીએ કહ્યું, ત્યાં જાણુ સઉકોનું થયું,પંચ વદન દીઠા છે ભુપ,ઓળખ્યા આ આપે અકળ સ્વરૂપ;થયું રૂષી પત્નીને જાણ,એ મહારાજા પુરૂષ પુરાણ, સ્તુતી કરિ જોડયા બે હાથ, દીન વચન બોલ્યા શીવ સાથ; અમમાં મોટું મુરખપણું,રૂપ ન ઓળખ્યું ઇશ્વર તણું, વેદ કરે વરણવ જેહનું, દીઠું છે દરશન તેહનું એ વાય અર્ધાંગાથી રહી,વીશ્વપતિને વ્યાધી થઇ. વેદના થઇ દુખ વીંછી તણી,તેથી વ્યથા ઇશ્વરને ઘણી;તેહ લીંગ જે સ્થાનક જાય, પ્રથ્વી સઉ તે પ્રલય થાય, એકે ઠામે તે નવ ઠરે,જ્યાં જાય ત્યાં પ્રલય કરે.પૃથ્વી સઉ જવા માંડી પાતાળ,ડોલયા છે બાર દીગપાળ,છુટયુ નીર સઉ નદીઓ તણું;દુઃખમાં જગ સઉ

પરવત તણું, ત્રીલોક શેષ ને ધ્રુજી ધરા, ગ્રહ ગુણ તારા ખેચરા,બ્રહ્માંડ જાણે તુટી પડયું,સંકટ સરવેને આવી અડયું મળ્યા એકઠા બ્રહ્મા ઇંદ્ર.વરૂણ વાયુ રવિને ચંદ્ર બીજા ત્રીદશ સરવે દેવ, વીરનુ આદ્ય કીધી છે સેવ;જળ થળ સવળે આવી ઝાળ, વ્યાપ્યો અગ્ની કોપ્યો કાળ.ક્ષમા કરોજી ભોળાનાથ,બુડતાં બાંહે ઝાલો હાથ.સઉ જનને સંકટ થાય છે, સૃષ્ટી તે દેહવટ જાય છે, કરતા હરતા છોજી તમો, તેમાં શું વખાણુ અમો શીવજી કહે શું કહિયે કથી, એમાં વાંક અમારો નથી;કરતા હરતા સર્વ ઇશ નથી દોશ રૂશીને શીશ:અનંગ વશ થયો હું આપ,તે માટે પામ્યો છું શ્રાપ કટક લીંગના થાય છે બાર. નથી રહેતા ઠરીને ઠાર. પ્રસે કરે છે આડે આંક,શો એમાં અમારો વાંક, ધ્યાન સહુએ શક્તોનું ધરયું, અવાહન અંબાનું કરયું; ધરણિધર ધરે છે ધ્યાન, દેવતાએ દીધા બહુ માન. સત્ય અલેખે અદકી કરી, તુઠયાં છે ત્રિપુરા સુંદરી;દેખી દેવ સહુ પાએ નમ્યા,શોક સંતાપ સઉકોના સમ્યા.કરૂણાનીધી પામ્યા કષ્ટ, તે ઉમિયાએ દીઠુ દ્રષ્ટ;દશ રૂપ પોતાનાં કરી,દ્વાદશ ઠામ પોતે પરવરી શકતીરૂપી આશન કરમાં. શીવલીંગ યોનિમાં ધરયાં શિવ શકિત બે એક સ્વરૂપ તે પોતે લિંગ.યોનિ રૂપ પૃથ્વીનું પાસ,લીંગરૂપ આપે આકાશ સુર્ય કેતુ રોમાવળી સંગ, જ્યાં જુઓ ત્યાં યોનાં યોના લીંગ. કોડવાર કહુ શું કથી, શીવશકતી વિણ બીજુ કો નથી, શ્રીકાર તે શકિત છે નામ; શિવરૂપ તે રમતો રામ,શ્રીરાધા તે શકતી રૂપ,ક્રશ્ન કીપાળ તે ભોળા ભુપ નહીક પુરૂપ થકી છે દુર હરીજ શીવ શકિત હજુર ક્ષણુ માત્ર ઠાલી નહિ ઠામ.કલ્યારૂપ તે શીવનું નામ;શોક સમયો તે શીવજી તણો,ઉલટ થયો ઉમીયાને ઘણો,કોપકરિ રૂષીએ થાપીયું,વેદમંતરેથી થીર થાપીયુ, યોની લિંગ જે બારે નામ.સાક્ષાત કર શીવજીનો ઠામ;શિવજી કહે કારજ કીજીયે, કોટી દંડ કામને દીજીએ પ્રથમ તો બાળ્યો તે અમો, કાખ માંહે રાખ્યો છે તમો એટલાને પણ પ્રસે કરૂ. હુંકાર એનો હું હરૂં પારવતી નીરમળ નેહ; મારો મોક હયો આવ્યો એહ; કોઇ લેઇ શકે નહી નામ.અજત કહીને તેડયો કામ. કામને તો કરૂણા કીધ અજીત એ વરદાનજ દીધ, શીવજી પાસે આવ્યા રૂષી ગદગદકંઠ થયા છે દુખી;એમો ઇશ્વરને દીધિ ગાળ આપો અપરાત્ર ચડયો તો કાળ.એ વાતે નરકનો ઠામ, થાય છુટકો કીએ નામ અજીત કામ, શીવશકિત બોલ્યા છે બેય, દેવ રૂપ છો બ્રાહ્મણ દેહ, શીવના શિવ તો બ્રાહ્મણ આપ; તમને તે કેમ દેઉ શ્રાપ. હઉ વરદાન હુ રેથી હોડ,જેમ તમારા પહોચે કોડ.પુજોસહુ રૂડેરી પેર શીવલીંગ થાપો ઘેરઘેર. લીંગ પુજન જે નવ જાણિઓ, ભટકયો ભવમાં તે આણીઓ,સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળે લીંગ. પુજો સઉકો શીવના લીંગ. લીંગ થકી પ્રથાને પ્રષ્ટ, લીંગ થકી જે બાંધી શ્રષ્ટ, પુજોસઉકો શીવનાં લીંગ.લીંગ દેવ લીંગ વીના બીજી શી શેવ. કહેવા માત્ર કથાંતર ઘણું આદ્ય પુજન છે લીંગજ તણું આદ્ય શ્રષ્ટી તણું મંડાણ જો જો

લીંગ પરઠયુ પ્રમાણ. એમાં સંદેહ શાનો રીજ,લીંગ સકળ શ્રષ્ટીનું બીજ. વિશ્વ બધો તે એહ વીવેક અજાની તે તો શીવ એક. દોહરો—એ પ્રતિ ઉતર અમ તણો, કામની સાંભળ કરણ. અમો વાપંથે પરવરૂ પ્રશ્ન પુછો તરણ, પાયે લાગી તે પ્રેમદા તમને પુછું મરમ, પાખંડ ઉપર પ્રીત નહીં; મુજને વ્હાલો ધરમ. સાક્ષાત્કાર જે વીશ્નુ છે, બ્રહ્મ સરીખા ભુપ; તેહ પુજે ગોળા કરી, જેનું અકળ રૂપ નહી આકાર પ્રતિમાં નહી, મોહ માયા શું મેલ; સખો કરી પુજે સહુ, શીવલીંગ રાખશો ખેલ. નહિ લાંબો નહિ ટુંકડો નહીં નીચો નહિ સુરચ;નહિ સુક્ષ્મ દીરઘજ નહિં નહીલ ઘુ નહી પ્રૌઢ ગોળ મટોળ ગોળ કરી, કરે પુજનનું કામ; આકારતો એકે નહીંવી શ્નુ એનું નામ; વિશ્નુ સમ મોટો નહિ દેવ; પરમેશ્વર પરી બ્રહ્મ શેવ.

ચોપઈ—સાંભળશો સુંદર સુંદરી;એ પુછયાથી આંખજ ઠરી;કોક જન્મ પાતિક કહેવાય, પ્રીછતામંતા પ્રલે થાય. રાજ રાજેશ્વર પુરૂશ પુરાણ, વર્ણવ વેદમાં કરે વખાણ; શીવ બ્રહ્માનીત્યે જઈ રહે, નામ થકી બ્રહ્મહત્યા મટે જગના કરતા જગનુ બીજ, રૂડીવાત માંહે છે રીઝ; જોગ પુરૂષ જાગહળ જે જોત,તેજ પુંજ ઉદે ઉદ્યોત તેને સઉકો છે ધામ, જેનો નાશ નહી નામ, નહી નારી નહી પુરષરૂપ, ત્રીગુણ ભેર ન જાણે ભુપ સઘળે ખરો ને કયાંએ નહિં, દરી રહ્યાં છે સહુમાં રહિ,જેમ જળમાં રવી ઉદયોત, સકળ વ્યાપીક છે કો જોત. બાર નથી બહાર પચીશ શીપકો,કયાંય નહિતે સઘળે ખરો; નીરાકાર ને શુભસાકાર. અખિલ મંડળ માંડયો આકાર.વર-ણવમાં કેમ કરે વીવેક, આદ્ય નીરંતર વીશ્નુ એક, પધારયાનું થયું મન, પંચ મહાભુત થયા જે દન નહી પવન પાણી આકાશ, પૃથ્વી તેજ આપે નહી પાસ;તેને ઇચ્છા થઇ જ્યાહરે,ત્રીગુણ રૂપ થયા ત્યાહરે.થઇ શકતી કો રાજસ રીઝ,થયા વ્રક્ષ વેલીને બીજ; થયુ એક અકળ કો ઈંડે ભાવે થયુ. બ્રહ્માંડ એક થકી તો થયા અનેક. વીવિધ પ્રકારે વસ્ત વિવેક; અણુ માત્ર ટાલો નહિ ઠામ, રમી રહયો સઘળામાં રામ.

દોહરા—ઇચ્છાથી એ ઉપન્યુ,સકળ લોકરે દેવ;વીચાર કરે ગુણી મળી શીવીધ કરશું સેવ. નામ રૂપ નરનું નહી, એ કો અકળ સ્વરૂપ; કોણ પ્રકારે પુજશું કહે હરિ હર બ્રહ્મા ભુપ. કોઇ ચતુરભુજ પુજશે ઇશ; કોમેક શક્તી ને પુજશે, કો પુજે જુગદિશ. કામની કહે કરૂણા કરી, કહો સાંભળુ કરણ. મહુરત નહિ બ્રહ્મા તણિ, પુછુ વાત એ ત્રણ, ચતુરભુજ તો વિશ્નુ છે, શીવનુ લીંગ પુજાય, બ્રહ્મા પ્રતિમા નહિ, એતો અચરજ થાય. પ્રેમદા પ્રશ્ન તે પુછીયું, તેથી પાવન થાઉ;અડસઠ તી-રથથી અધીક, ઘરમાં ગંગા નાહુ, કહ્યું છે બ્રહ્મપુરાણમાં, શાસ્ત્ર સાખ દે સરવ; સંક્ષેપે તમને કહુ, મેલો મનનો ગરવ.

ચોપાઇ—હરીહર બ્રહ્મા હુવા જે ભુપ;ત્રણેમાનું એક સ્વરૂપ આદકુ એકે ઓણુ

નુહી કોય, વેદ પુરાણુ વિચારી જોય; બ્રહ્માની પુત્રી સરસ્વતી, નીરમળ નામ મનોહર મતી, દેવી કમળાગી દીસે વડી, ઘણે હેત કીરતારે ઘડી હવત સરવે અત્રનિ તણું, તેથી તેજ તેમાં છે ઘણું. અણુ માત્ર કલ્પનાએ ભેદ. તેના ચાર થયા છે વેદ; આદ્યથી આદ્ય કરણ એ ગાત્ર, બ્રહ્માની પુત્રી કહેવા માત્ર;બ્રહ્મા વેદ પહેલા છે એહ, સાક્ષાત્કાર શક્તિનો દેહ. તેણીએ મન વિચારીયું ખરૂ, રૂડો પુરૂષ હોય તો વરૂ; જો પરણાવે મારો તાત,તો તો વિશ્વ વિખ્યાત.કેમ મોહોડે મેં તો કહેવાય, કેમ જાણ પિતાને થાય; બ્રહ્મા જાણ બાળક એહ; નથી કરતા પરણાવવા નેહ.માટે દેખાડું મારૂં જોબન, જો પિતાજી સમજે મન;બેઠા એક સમે એકાન્ત.ભામનીએ વિચારી ભાંત, પ્રકાશ કરવા પોતનું રૂપ; આવી બેઠી જ્યાં બ્રહ્મા ભુપ, બેઠા સંધ્યા વહનકાજ. એકાંત લીલા લાગી આજ. જેમ વિદુત માંહે વીજળી. પિતા પુઠે નારી નિકળી; અકસ્માત અજવાળું થયું, ચઇતનજ્ઞાન રૂદેથી ગયું. સંધ્યા વહનજુગ જામની, કટાર દ્રષ્ટિ દીઠી કામની, દેવાંગના દીઠી દેહને,વીરજ ઇવ થયો તેહને,દ્રષ્ટજ્ઞાન ન રહયું મન થીર. અનંગ વશ થયું શરીર; પામ્યા મોહ અવકળના ધણી, પુત્રી દીઠી પોતા તણી. લજ્યા પામ્યો એ જશરૂપ બ્રહ્મા ભોળવાણા ભારે ભુપ; જપ તપ જ્ઞાનજ સર્વ ગયું, વપુ વિચારતાં મહાદુઃખ થયું. ધીક અવતાર મારૂ તે નામ.ધીક ધીઃક એ પાપી કામ. ધીક ધીક પુત્રી માહરી, ધીક બુદ્ધિ તરૂણી તાહરી. અચાનક આવી બાપસું પ્રીત, પરણ્યો તરણે કારણે; શ્રાપ અંતરથી દેઉં અમો,જન્મોજન્મ કુંવરી તમો. પરણ્યાની નવ પહોંચે આશ.રહે કુંવરી બારે માસ; એ શ્રાપદીકરીને કહયો. લશણુવતીએ મનમાં લહયો. મુખ થકી મુકયો નિસ્વાસ, મુજતે કીધી નેટ નિરાશ; બુદ્ધ હીંણુ થયો તું બાપ, તો તું સાંભળ મારો શ્રાપ. હરીહર બ્રહ્મસરખા હોય, તેમાં તમને નપુજે કોય;હરિહરની માનતા હોય,ઘણી,પુજામાં પ્રતમાતમતણી જોતા નીરમુખ મુકીને, રખે પુજતું કોઇએ તુને,બાવન ચંદન બેહેક બરાસ, હરીહર બે પુજાશે પાસ. ત્રીદશ દેવતા જે જુગમાંય, પ્રતમા રૂપ થઈ પુજાય;મારૂ વચન શ્રાપ એ હોય, બ્રહ્મહત્યા પુજેમાં કોય; માંહો માંહો દીધો શ્રાપ, લડયા માણુસ બેટી બાપ, કહેતામાં શું કહેવાઇ ગયું; દુખ ઘણુ બે જણને થયું;બેજણનું વચન કેમ જાય, ત્રણુ લોક તો પ્રલે થાય. દોહરા—બ્રહ્મા કહે ભુંડુ કરયું.દીધો તુજનેશ્રાપ; ક્ષમા કરો માતા તમો, વરદાન આપું આપ. કુંવર કુંવારી તમો,મ્હારૂં તુજને માન પ્રસન થાઓ પરમેશ્વરી, વારૂં હઊ વરદાન. માતા તુજને મુખવશી. મોટા જનનો તેહ; વિદ્દિયારથી જે વેગળો, મુકી કાષ્ટવત દેહ વિદ્યા મુળ તે મોક્ષનું તત્વતણું જે તત્વ; સુખનું મુળ તે સારદા. શાસ્ત્ર સકળનું સત્ય વિદ્યા મુળ તું સરસ્વતી, કરમ મુળ તું માત;તુજવીણુ અંધો આતમા,તુજવીણુ મુની તાત; જગ્ત મુળ તુ સારદા. ધ્યાન મુળનું ધરમ; મંત્ર મુળ તું માવડી, કરત તુળનું કરમ. સારદા શુભ સંસા-

રમાં, વિશ્વ બધામાં વાસ સહ વીધા શુંજે જેહને, લક્ષ્મી તેની દાસ.

ચોપાઈ—વરદાન પામ્યાં શુભ સરસ્વતી જેની મનોહર નીરમળ મતી; પિતા શ્રાપ અનુગ્રહ કરૂ, અવિચળ વાણી આગળ ધરૂં.તેત્રીશ કરોડ બીજા સઉ દેવ,કરે-શે તેના પ્રતીમા શેવ કો પાશાણુ કો કાષ્ટ પુજાય, સદા ધાતુ પીત્તળ જે થાય. સોનુ રૂપુ મહિતર હોય, પ્રતક્ષ પુજાએ નહી કોય પ્રત્યુ લોકમાં જે માનવી, સ્વગ પાતાળ દેવ દાનવી. તે પ્રેમ ઘણેરો ધરે, પ્રત્યક્ષ તારી પુજા કરે; બ્રાહ્મણ તે તમારૂં રૂપ, તેને પુજે ભારે ભુપ. એ પ્રત્યક્ષ પુજા તમ તણી; જગત બધામાં વ્યાપે ઘણી;વરણુચારે ખટ દરશન મરમ, બ્રહ્મ સ્વરૂપ તે બ્રાહ્મણ બ્રહ્મ, વિષ્ણુ શીવ બ્રાહ્મણ પુજાશે, સ-ઘળા કારજ તે સુભ થશે; વિપ્ર વિષ્ણુ વિપ્ર ઈશ, વિપ્ર તે સ્વયં જુગદિશ, બ્રાહ્મણ સુર્ય બ્રાહ્મણ દેવ; બ્રાહ્મણ તે સદગુરૂની શેવ, બ્રાહ્મણ તીરથ બ્રાહ્મણની બ્રાહ્મણ ધરમ કરમન ક્ષીર; બ્રાહ્મણ ગંગ, બ્રાહ્મણ નરમદા રામ શ્રીરંગ. બ્રાહ્મણ પ્રથમ થાપ્યો જાય. ત્યારે કામ જગતનું થાય; શિવ વિષ્ણુની પ્રતમા ધરે બ્રાહ્મણ મંત્ર પ્રતિષ્ઠા કરે. વીપ્ર વચને વરકન્યા વરે, તેત્રીશ કરોડ તે રક્ષા કરે; પ્રિય શાયંક દ્રષ્ટે જોય, સાધન પુન્ય પોતાનું ખોય, હરી ભાગીરથી બ્રાહ્મણ જેહ; એ ત્રણેની એકજ દેહ. એહ ત્રણમાં ભ્રાંતજ થશે, તેના પીત્રી નરકે જશે;જે કોઈ જુગમાં રહેવા ચહાય નીરમળ જળ તીરથમાં નહાય. દોહરો—પાયે લાગી તે પદમણી પુછું પ્રશ્ન એક; ચોથી ચાર પુરા કરો, વાણી શુણો વિવેક.મોડે પ્રીત તમે કહ્યા,જેથી શ્રી જુગદીશ પ્રથ્વીનું જે પ્રીતથી, શુભ પ્રકારે શીશ. ધેનુ જાત પશુ તણી, ગુરૂ શમશાને ગાયઃ મન સંદેહ મારો થયો. પુચ્છ કેમ પુજાય. એતો અચરત અતી ઘણું. કહો શાસ્ત્રની રીત; બધુ અંગ અરકજ કરયું પુચ્છ ઉપર પ્રીત.

ચોપાઇ—રાજા કહે સુણ રાણી વાત, સતવાત પુછી સાક્ષાત; ગંગા ગોદાવરી કેદાર, તે તો સાંભળે પુન્ય અપાર. જેને નરમદાનુ દરશન, એ પુછયાથી પુન્ય પ્રસન્ન,એકવાર શ્રી રૂઠયો રામ,ગયા વન કો કારણુ કામ જગત પાવની નામ જેહનું, ધરે ધ્યાન ધાતા તેહનું, પુરણાનંદ પુરણાનંદ. જેહ નીરમળ નામ સુખદાયક તેહ. સીતા લઇ લંકાથી વળ્યો,સકળ લોકમાંથી ટળ્યા. રોળ્યો રાવણે રાક્ષસ પુત્ર,પુરણ તે બ્રાહ્મણનો પુત્ર. રહયો ખર ખરો મનહરે નીશ બ્રાહ્મણ હત્યા બેઠી શીશ. ગયા નરમદા કેરી નીર, મુકયાં વસ્ત્ર નાહિને નીર. જળમાં પગ મેહેલ્યો જ્યાહરે નીકટ, નર્મદા નહી ત્યાહરે; જેમ રામજી આવા જાય, તેમતેમ રેવા દુરજ થાય,નવ ધનુષ નરમદા ગયાં. જ્ઞાન રામચંદ્રને થયા; કરજોડીને ઉભા રહયા બોલ નરમદા પ્રત્યે કહયા, હું આવ્યો ન્હાવા કારણે, તમે જાઓ છો દુર બારણે, તેનું કારણ કહોને તમો, પવિત્ર થયા આવ્યા છું અમો.

દોહરો—કહે રેવા શ્રી રામ સુણ, અસત્ય કહું નહી આપ; બ્રહ્મ રાક્ષસ રણ

શાળિયા, તેનું પુરણ પાપ. નિશપાપજ તપથી થશો, તે પાપ તમ તરણુ; લક્ષમણ તમ સિતા સહિત,કંથન સંભળાવું કરણ.રામ ઘાટ રામે રચ્યો તપ કરવા ઈંદ્રધીર; નિત નિત નિર નિરખે નરમદા, નેહથી પિયે નીર. વાડી સીતાએ કરી વાવ્યાં કેળ નાવન;મન દ્રઢ કીધું માનની,નીરમળ કરવાતન.લીંગ થાપ્યું ત્યાં લક્ષમણે, બેઠા આસન વાળ; મંત્ર જપે મુખ શીવ તણો. કરઝાલી શુભ માળ. વઇશાખ માસ એક વહિ ગયો, સંવત્સર સાર;નિશપાપ નરનારી થયા. પુન્યતો અપરંપાર, રૂદ્રદેવ રંજીત થયા, પ્રિત કરી પ્રસન્ન; અવગાન ગંગનું, વિશ્વનાથ દરશાન પ્રણામ કરીને પરવરયા,અયોધ્યાપતિ અંગ; પુન્ય થકી તે પામીયાં, જે ગુણવંતિ ગંગ; મોક્ષ ક્ષેત મહીમા ઘણો. આધપત મન અતિ આશ; ત્રિકુઠીત્રઠ બાંધિ રહ્યા. પ્રિતધરી ત્યાં પાસ. વારૂવાડી વન કરયું,કે કી કેરાંવ્રક્ષ.અગ્નિ હોત્ર સેવે સુખે.સકળ ધરમને સુખ; ધેન પુજે ધરમ કારણ,સાધ સેવા શુભ કામ; કાશી વાસ વસી રહયા રાજીવ લોચન રામ. પ્રિતે આવ્યો પ્રિત્રી દિતશ, આનંદ મન હુલાશ;દિવસ શ્રદ્ધા દશરથ તણો, પુન્યતણું તે શ્રાદ્ધ તેહદીન તરપણ કરે, પ્રિતે દે પિંડદાન; આનંદ ઇકોતર તરે; મોટમ પામે માન રામ કહે સીતા સુણો, કરો સામગ્રી સરવ; ઉપકરણ જે શ્રાધનો તે લાવું હું દ્રવ્ય.રામચંદ્રજી વનમાં ગયા,રહયા સુંદરી ઘેર,વેળા શ્રાદ્ધ તણી થઇ. ત્યાં સી પરઠીપેર, સમયજશે જો શ્રાદ્ધનો, પિત્રી નિરમુખ જાય; પુન્ય હોય પરભવ તણું, પળમાં પ્રલે થાય.આકુળ વ્યાકુળ અતિ ઘણું,સીતા થાય મન સાથ પ્રીતપંડ પોતે કરયા, દીધા દશરથ હાથ પ્રગટ હાથ તે પરઠીયા, સકળ સમાવ્યો શોક; તે વેળા તરૂપતજ થયા, પીડતી પીત્રી લોક. આજ્ઞા લઇ સીતા તણી; પ્રોતે સ્વર્ગે જાય કરજોડી ઉભા રહયા, સીતા લાગ્યાં પાય. રામચંદ્ર કેમ માનશે, ત્રપ્ત થયા છે દેવ; તે કારણ મુજને કહો, કરૂં સરવથા સેવ. આ અસી સાખજ પુરશે, સાચું કહેશે ગંગ ધેનુ જોડ કેતકી; રૂડો રહેશે રંગ.ચારે સાક્ષી તાહરાં પુરે સાખજ જાણ;રામ તણું મન રીઝશે, પ્રીછે પ્રીત પ્રમાણ.ચોપાઇ–પીત્રી હતા તે સ્વર્ગે ગયા સીતાના મનોરથ થયા; મહુરત એક થયું જેટલે; રામચંદ્ર આવ્યા તેટલે હે સીતા અધરમ થાય છે.શ્રાદ્ધ તણી વેળા જાય છે;પીત્રી નિરમુખ પાછા જશે સકળ ધરમ તણો ક્ષય થશે,ધસમસ કરે ઉતાવળ ઘણી, કરજોડીને વાણી ભણી; મહારાજ રખે મન સંદેહ કરો;એનો ના આણો ખરખરો સાચું બોલું હું તમ સાથ,પંડઆપ્યા મેં પિત્રી હાથ;સંતોષ પામીને સઉ વળ્યા,પિત્રી લોક માંહે તે ભળ્યા.રાજીવ લોચન બોલ્યા રામ, સીતા ન હોય તમારાં કામ;જુઠા એ બોલો છો બોલ,એનો નહિ સતીનો તોલ,જુઠાં વચન સેજે સારીએ સાત જનમનું સુકરીત હારીએ;ભામની લાગે દિસે સુખ, માટે મને ઉપજાવો સુખ, ખોટી વાત તરણી કહે તમો એહ વાત ના માનું અમો; જુઠી વાત એ રહેવા દો, દહિ દરભ સામગ્રી લો; સીતા કહે તમારી

આવ્યુ, જે હુ બોલુ જુઠી વાણુ; દશરથ પિંડ લઇને ગયા, તેના સાર આ સાક્ષીથયા; જરે શાખ તો પ્રમાણુ એ, નહી તો જુવતી જુઠી જાણુએ, ચારેને પુછ્યું શ્રીરામ કોઇ નવ બોલ્યુ તેણે ઠામ, નવ બોલ્યુ કોઇ તે ઘડી, સતિ શીરોમણ ઝાંખી પડી ચારે પેલા છાના રહ્યા, તવ સીતાને જુઠાં કહ્યાં.ફરિ શ્રાદ્ધ માંડયાં શ્રીરામ, પીત્રી બોલ્યા તેણે ઠામ; ફરિ શ્રાદ્ધ કેમ માંડ્યુ તમો, તેણે કષ્ટ પામ્યા છું અમો.સીતાએ શ્રાદ્ધ પ્રિતેથી કર્યું; જયેષ્ટે અમારૂં ભરયું. ગયા પીત્રી કહે તે દીશ, ચઠી માત પીતાને રીસ. જુઠી પાડી મુજને આપ, તમો ચારે પામો શ્રાપ; ગંગાને કહે સુકાઇ જાઓ, અગ્નિને કહે સરવે ચાઓ, ધેનુને કહે ઓખર કરો, ભુતળ માંહે ફરતી ફરો, કેતકી તુ નવ બોલીશ દીશ, રખે ચંડ તુ કોઇને શીશ,

દોહરા—પામ્યા શ્રાપ ચારે જણા એવુ કીધુ કામ; કરજોડી ઉભા રહ્યા; જ્યાં બેઠા શ્રીરામ. સમ્ય પ્રકારે સ્તુતી કરે, ધરે હેતથી ધ્યાન; કરૂણા સાગર કૃપા નિધિ, મનથી દિધા માન. સાથ સાચુ ન બોલીયાં.કેમ ન પુરી શાખ, તેવુ પામ્યા છો તમો વાંક. તમારો લાખ.

ચોપાઇ—ગંગા કહે મેં જાણ્યું એહ. રામ પખાળે મુજમાં દેહ. શરાધ કરે તો પાવન થાઉ, રાય રૂપી જળમાં હું નાહુ. એવું જાણી નવ બોલ્યા અમો, સત વાત માનોજી તમો; અગ્નિ કહે મેં જાણ્યું એમ, પરીબ્રહ્મ ઉપર છે પ્રેમ અગ્નિ હોવે હોમે જો એહ, પવિત્ર થાએ મુજ દેહ. કેતકી મહીમા મળે. રામચંદ્ર બેસે મુજ તળે, સ્પર્શ કરેતો પાવન થાઉ;સ્વર્ગ લોકમાં શેજે જાઉ કહે ધેનુ નહી મારો વાંક. મેં વિચારયો અમર આક. ચાર પંડે જો રૂબો રાણ, પોચે કોડ ધાએ મુજ કામ, એવુ ચારે વચનજ કહ્યું, સવળુ કરતાં અવળું થયું, પુન્યકાળે એ શરાજ તણો શરાપ થયો સીતાજી તણો.

દોહા—રામ કહે સીતા સુણો, પ્રસન થાઓ તે આજ; વરદાન આપો એ ચારેને તેહ અમારો પાડ. ગંગા પાવન જગતની, ધેનુ જગતની માત; કેતકી વલ્લભ આપણે; અગ્નિ શુભ સાક્ષાત, વચન જાય સીતાતણું, ફરી બોલે જો ડોક,પ્રલેથાયે પલકમાં ચોખંડ ચઉદ લોક, શરાપ થયો તેતો થયો, મુલે વધારો મન.શરાધ હિવસ સંતોષનો, જાણિ આપો દાન. ગુપ્ત વહો ગંગા તમો, પ્રગટ વહે નહી સુર; શકલ ઘણો મહિમા તુને, ફવડુ નિરમળ નુધ; સકળ બક્ષ હુતાશની.વીતેસઘળેકામ અપવીત્ર એક ચીંતા તણાં, અધિકાર નહિએ ઠામ. કેતકીને કરૂણા કરી, અંગ ચડોમાં ઇશ, વીસ્નુ આદી ત્રીદશ તણે, શોહવે તુજ શીશ, અપવીત્ર પુષ્પ ધેનુ તનુ કહ્યું સીતા સ્વરૂપ. પવીત્ર પુછ પરઠીયું.પુજે બ્રહ્માદિક ભુપ.હરિહર બ્રહ્માને શક્ત, ત્રિદશ વિજારવ, તે પુજે સઉ ધેનુને, શુભ પ્રકારે કરે શેવ.કહે પશુ જે ધેનુને તે જન નરકે જાય; પ્રિત કરી પુજે નહી, પાપારપ કહેવાય.

ચોપાઇ—સાક્ષાતકર ગઉરીની દેહ, નિરમળ નારાયણ શું નેહ; ભ્રગુટીમા બ્રમાનો વાસ, મહારૂદ્ર લેલાવટી પાસ.વિષ્ણુજી વપુએ જઇ જઇ વશે;અડસઠ તિરથ પુચ્છે મસમસે; બ્રહ્માંડનો ઉર ઉપર ભેદ, ચાર સ્થાન વસે છે વેદ;સાત સમુદર ઉદરમાં હોય તે ધેનુ મહીમા કરે નહી કોય;ગાયનુ મુતર તે જાણો ગંગ, અગની વારણ તે બધુ અંગ્રહણ ગુણ તારા રવીચંદ્ર ચરણ ખરી વસે છે. ઇંદ્ર, એકાદશ રૂદ્ર વસે છે પીઠ, દેવતી દેવ તે ધેનુ દીઠ; મુતરનો સ્પર્શ કરી જન હોય, અડસઠ તીરથ અવગાહન થાય; પ્રાસવ છાણ તણુ જે કરે, પાંચ જન્મનુ પાતક હરે; પાય દધી તણું પ્રસન્ન થાય; નિષ્પાપ કરે પોતાની કાય. માખણ ઘરૂતનો મહિમા ઘણો પાંચ ગવ્ય થાયે તે તણો, ધેનુ પાછળ પ્રદક્ષણા કરે, પૃથ્વીની પ્રદક્ષણા ફરે, કરોડ વાર કહુ હું કથી, ધઉરી ધેનુમા અંતર નથી; અંતર આણે સદેહ હશે, કોટી કલ્પતે નરકે જશે.દેવળ તિરથ જંગમને પુત્ર, પુજવા જોગ તે ધેનું પાત્ર; ધેનુ ઇશ્વર ધેનુ રામ, ધેનુ ઇશ્વર પારવતી નામ; સઉ વરણ મેરૂ આપે માન. તેથી અદકુ ધેનુને દાન; કોડ વરત કોડેથી કરે, ધેનુ આગળ આસન ધરે; નિત્ય ગમાનણ કસાઈ જમે. જમનાદુત તેને નવ દમે; ધેનુ દાન કરે જન જેહ; વઇતરણિ ઉતરશે તેહ, કનક કાયા તોળે ગણી, તેમ પુજા તે ઘેનુ તણી; કોડ કરમથી છુટે કરમ. તે મોટો ધેનુનો ધરમ. એમાં હલ રાખે સદેહ, નરક તણો અધિકારી તેહ પુછ પુજ્યું જેને ધેનુ તણુ, જુગ જીત્યો પુન્ય કીધું ઘણું, બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્રની દેહ. શક્તિ રૂપ તે ધેનુ એહ.

દોહરા—કરજોડયા તે કામની, દેઈ પ્રદક્ષણા પ્રિત; દાશી દિન હું તાહરી રાખશ રૂડી રીત.કરો મુજને વિનય કરી, પ્રીતે રાખો પાસ, જો ગમે તો વેચજો, મુલ ખરીદી દાસ. પંથી કહે સુણ પ્રેમદા, રાજપુત્રી તુજ નામ; પુછ તારે પુછવુ કરવું હોય જે કામ, ચોપઈ—રાજપુત્રી કહે રૂડી રીત. પંથી તમ ઉપર બહુ પ્રિત;કહેવા જોગ સમરથ છો તમો, તે માટે પુછુછું અમો.

દોહરા—કવણવડો સાયર થકી,કવણ અમ્રતથી મીઠ;કવણ ગળ્યું સાકર થકી કવણ ચંદ્રથી નીરમળ દિઠ.મેઘ થકી ગરૂઓ કવણ શું તરણાથી તુછ.કવણ લોહ થકી કઠણ. કવણ પહેલું કહો પુછ,કવણ કરવો ઝેરથી,કોણ તરણાથી તેજ; કોણ મોંઘે તેમની થકી, કવણ અગ્નિથી એજ, કવણ સંજીવથી વેવો, કવણ શ્રીમંતથી શુખ;કવણ સુત થકી સગે,કવણ દેવાથી દુખ પ્રિછું પાર એ ચારનો,સમ્યક પ્રકારે સોળ, તુ જીત્યો હારી અમો, માણુ તારે મોહોલ; ઉતર આપે અધીપતી, સાંભળ કામા કાન,કહયું કાભીએ ભોજને તેહ લખ્યું છે પાન.પ્રીત ગળી સાકર થકી,તપ ચંદ્રપે દિઠ; સત્ય વડું સાકર થકી.ગરજ અમરતથી મીઠ; દાતા ગરૂઓ મેહથી મા ગણ તરણથી તુચ્છ,શોમ લોહ થકી કઠણ, મન પહેલું પવનથી પુજ;દુષ્ટ જ કડવો

હેરદી.નેત્ર રવીથી તેજ, માન મોંઘુ મણી થકી, કરોધ અગ્નિથી એજ. અનંતસ-જીવનથીં અધીક,સંતોષ શ્રીમંતથી સુખ;સ્વારથ સુત થકી સગો,કુનારદેવાથીદુખ.

ચોપાઇ–પાંચ પ્રદક્ષણા કોડે કરી, પાયે લાગી સાચી સુંદરી.કર પીતાને જુઓ તે જાણ, આપ થકી અમારો પ્રાણ, એને દલ વશ મારૂ થયુ, પુછ્યાને પ્રતી ઉતર કહિ પ્રથમ પ્રથમ ચારે ઘેર ગઇ, હકિકત પીતાને કહિ; પંથી કહે વારૂ નહિ અમો, હરહસ્તે આપ્યાં છે તમો; બેસારયો દુખીઓ બારણે; હું;આવ્યો, છું તેકારણે,તવ પ્રેમદાએ પ્રિછયો સોય, શકે રાય વિક્રમનવ હોય,ઓળખ્યો આવ્યો ત્યારનો એન કમળ પત્ર શાં નિરમળ નેન; મુખમનો હરમતિ, સાથે સાચો વિક્રમ પ્રથ્વીપતી વ-ચને બાંધી લીધા અમો, જે જાણો તે કરજો તમો. વીક્રમ કહે કરો એક કામ,પ્રકાશો કરોમાં મારૂ નામ;દિવસ એક બે કાજી રહો,પછે કહેવું ઘટે તે કહો,કોલ સાત પ-રણ્યાનો દિધ,વિકરમે પંથ કરયો છે સિદ્ધ બેસારયો બહાર તેડ્યો નાથ,જેને વચન દીધુ તું હાથ. ન ધરી બીક કશી મન માંહ, ગયો વાડીયે વેલો ત્યાંહ, નિશાચરચા એવા ત્યાં રહયો' દીઠો છોડ જે સુકાઇ ગયો; કારજ કેમ થશે અમ તણું, પામ્યો દુખ મન માંહે ગણું; ધરી દુખ સુતો જેટલે; સ્વપ્ન એક આવ્યું તેટલે; ઉઠ ઉઠરે નિદ્રા તજી,કરને કામ ભવાની ભજી;બળ હોય તો બતાવું બુધ,લાવ વીરમ વાઘ-ણનુ દુધ;નીશ પલ્લવ એવેલો હતો,આવ્યો તો વાઘ વાડીઅણ છતો ચગદયોવેલો આવ્યો પાન.ચડ્યું જેર સુકુ એ રાન પણ જો વાઘણનું સીંચાય, નાગરવેલ નિશ પલ્લવ થાય,પછે પાન લઇને વળો,મોહોલ બેઠા છે તેમને મળો,તમ વચન પળશે જેટલે સુકાઇ જશે વેલો તેટલે, પછે પાનની આશા કરે, વણ ખુટે નીસ્ચે મરે;ઇષ્ટ દેવ સોનાનો આપ,સ્વપ્ન માંહ પડાવી છાપ હરસિદ્ધીએ સ્વપને કહ્યું, લક્ષણવંતે સરવે લહયુ, ઝબકી જાગ્યો નીંદ્રા ગઇ,પ્રાત સમયની વેળા થઇ;ધન્ય ધન્યરે મારી માત;તુજ વીણ કોણ કહે એ વાત, સાથે લીધો તો જે જન,તેને મુકયો વાડી વન, અહિયાં બેઠા રહે જો તમો,દિવસ ત્રણમાં આવુ અમો.ખડગ ચોધારૂ કરમાં ધરયું સ્મરણ વીર તણુ તો કરયુ. ગયો એક પરવતને પહાડ. જે દેખીને ધ્રુજે હાડ, ફાગ વાઘની ઝાઝી હોય. મનુષ નામ ન દિઠુ કોય. પગલે વાઘને પંથે ગયો બળવંત તે બોડ ઉપર જઇ રહયો, એક; વાઘણને બીજો વાઘ, પોઢયા તે એકાંતને લાગ.ગુફા આગળ તે ઉભો રહયો, છંછેડયો વાઘ હૂંકારો કહયો;આળસ મરડીને ઉઠીયો,જેમ ગજે પ્રમલ છુટીયો, ઉઠી તે આવ્યો જેટલે. વીક્રમસેન બોલ્યો તેટલે,જેથી માનથી લઘુએ લાગ, વિર કહે સાંભળરે વાઘ;ભુધરના ભજનમા ભળ્યો, પોતાની માતાને મળ્યો; સુખ દુઃખ કહો પ્રીતે એ પાસ, મુકો આપ જીવ્યાની આશા. એવું વચન કહયું જયાહરે, હશી શેર બોલ્યો ત્યારે;પગ ખેંચીને ઉભો રહયો,વળતી બોલ શ બાને કહયો, માનવ રૂપ તું કેમ આવિયો,હિમત જોર આવડુ લાવીયો; નિકટ મોત

આવ્યુ તુજ આજ, સાચુ બોલતાં શાની લાજ; તારૂ નામ કહે કહી મને, બ્રહ્મ હત્યાદિક પાતીક તને,દોહરો—રાજા કહે સમ કરયા,એ શું કીધું કામ.પ્રકાશ કરવું પડે મુને, મારૂ જે છે નામ.ઉજેણીનો અધીપતી દેવ સરવનો દાસ;વીક્રમ વિશ્વબંધુ કહે,પ્રીતે આવ્યો પાસ.વાઘ કહે વીક્રમ નહિ,તું કો આપે અન્ય;તે દુઃખભંજનનો દેવતા. મરાયાનું નહી મન. કોઇક જક્ષ કે દેવતા, કોઇ તતાધીક પુર; બીજો કોણ આવી મળે, મળવા મુજ હજુર,સાબાશ હીમત તાહરી અતવીબળ તું આપ;સત્ય નામજો કહે નહિ, પહલેકાળનું ઇશ્વર આણુ સાચું કહ્યુ, કરે અયંતી રાજ; જેગએ દુખ વાઘણ તણું, આવ્યો છું તે કાજ. પરદુખભંજન કારણે પય બોઇએ પ્રભાત; શીવ આગ્ના સાચુ કહ્યું, વાઘ સાંભળ વાત. પય આપે તુજ માતનું, તો જીવો આ ઠામ નહિતર બે જણને હણું નિમેખ નરાખું નામ. હસીને બોલીઓ પય અહીંથી લઇ જાય;સમજ્યો આ નહી આ સૃષ્ટીમાં,સુંઠ ન ખાધી માય.દુખ વાઘણનાં દોહ ચલાં, હુંશ મોટી તુજ હોય, જા મુકુછું જીવનો, એહ ન પોચે કોડ દુખભંજન તુ દેશનો ભાગે સઉની ભુખ.તુજને મારી નાખતાં લાગે મુજને દુખ કોટીએકબ્રાહ્મણ હણે, કોટી હળ કો ગાય; એવુ પ્રાયશ્ચીત ભોગવું. જોતે પય લેવાય.પારધાવ દેતાં પાપ છે,અધીપત હણે અતિશ,માટે મુકોજીવતો. શીવ આગ્ના મુજ શીશ એક.હાથનો તું નથી જેમ, ખાઉ ખીચી ધત મારૂ તળપ એક મુઠની,તો તુજ માથે મત. ચાર લેવા દઉછું અમો.પ્રીતી ઘણેરી પેર.હજી હેત છે મુજને જો જીવતો જાય ઘેર વીક્રમ કહે સુણ વનપતી,નેટ વાત નીરધાર માંખ મસળી નાખવો;તેમ મુજને મારતાં વાર, બેટી બાળક તણો, સમ કોટી આ દીશ, પય લીધા વીણુ જો જઉ,બ્રહ્મ હત્યા મુજ શીશ.કંઇક રાક્ષસ રણ રોળીયા,હણીઆ ઝેરી સાપ,કો વાઘ વીટ બીયાં, હુ તે અતીબળ આપવાર કેરલી માતાં દાખુછું આ દીશ ખડગ વાવરૂ ખાંતથી, પડે ભુમીએ શીશ આયુપ તુજ આવી રહયું જોદ્ધ તું સાચું જાણ પાછો થાય ફરે નહી, જેવું રામનું બાણ કાં બેઠો બાળક થઈ; દાખવ દેહનું જોર,લોંડી થાય કેમ લુંડીયા શુંય કરે છે શોર. પુચ્છ ઝાટકી ઉઠયો, વિકરમ ધાંટ. હાં હાં કહી વચમાં ગઇ વાઘણ વાઘની માત તું મારે જો એહને,તો પૃથ્વી રંડાય,મારે જો તુજને મુજ જીવ્યું મીથ્યા. એ પૃથ્વીપત પુરપતિ,તું પણ મારો પુત્ર;એ મુવે અવની જશે પુત્રે ઘર સુત્ર, રહે માત તું વેગળી, વાણી બોલ્યો વસ્ત, શમ જાશે કેમ માહારા, એહ સરે કેમ અરથ, રાજ કહે સુણ રિસપત, તુ નવ બોલે ફેર,વચન માહારૂંજશે નહિ, હું સવાયો શેર, સવાશેર સવાયો શેરથી,નિમીશ ન રાખુ તુન્ય; વાત કરવા દેઉછું તુને જાણુ.જેમોટે પુન્ય.

ચોપાઇ—વચમાં આવી વાઘણ રહી, પુત્ર પુત્ર બે જણને કહી,મારા સમ કોપા તજ કરો, વાઘ મોતે શા માટે મરો. તારૂં પયને એનું લોહી એકહું માસ તાજેરે

માગ્યુ તેટલું, દુધ શવા શેર આપુ આંચ. પાએ રૂધિર એને શેર પાંચ,એટલે બેનાં વચનજ પળે, દુધ લઇને પૃર્થ્વીપત વળે. કહિ વાત જે નારી નામ; રાજા કહે થયું મુજ કામ. નીશા જાલ રાજાએ થાપીયું પય રૂદયાથી તો આપીયુ સંતોખી વંતો સુધ, લીધું વચે વાઘણનુ દુધ; કરી પ્રમાણ તે પાછો વળ્યો, ત્રીજી લાડીએ તેને મોકલ્યો સીંચ્યાવેલા રાત્રી માન,એઠાં ત્યાં પ્રભાતે પાન વિણ્યાં પાન વેલેથી ઘણા આવ્યાં દળીદ્ર ખાળી તણાં સહસ્ર પેઠી સુધિ તે બાય, વળતી તેને શી ચીંતાય; રીતે પાન લીધાં શુભ પેર, આવ્યો રાય રાણીને ઘેર,નગરમાંહે જાણ્યુ સહુ આજ; એ મહીપતી મોટો મહારાજ. દેવ રૂપ દાતા પુતળ. અધીક ભાવથી આવિ મલ્યું, ઠામ ઠામ સઉ નરને નાર.દરશન કરવા આવે દરબાર, ધન્ય ભાગ્ય ધરતીનું ઘણું, પ્રયત્ન થયું પૃથ્વી તણું બાંધ્યા છે તોરણ બારણે, ચારે ઠામ વિવાહ કારણે. રાય કહે જીત્યો રૂડી રીત, પરણે આ પંથીને પ્રીત; વચન બંધણી તે હા કહયું, કમળ મુખ તો કરમાઈ ગયુ બેસારયા ચોરી જ્યહરે;પુછયુ નારીને નરૂપત તે તાહરે;શા મા ટે કરમાયુ મુખ ભાગે ઇશ્વર તાહરી ભુખ.

દોહરો—કરજોડી કહે કામની, ગરથ ઘણો છે દેશ; પરણાવો પંથીઓ, વૃદ્ધજ એનો વેશ છે કાળોાન કુબડો રોતોહ્રિશે રાંક;આપો તો ઇશ્વર કહુ મનમાં મોટો વાંક દીસ છોડો રાજા કહે, પ્રીતે આપ્યાં પાન; થયો પુરૂષ તે પ્રાકરમી વીકરમ સરખો તન. કામ સરખી કાયા થઇ, જોબનવંતો વેશ; ઇંદ્ર સરીખડો, દિપક જાણે દેશ નીરખી હરખી નારીઓ, જાણે નળ એ હોય; ભાગ્ય ભલુ કહે ભામની,જોય કરતિ જોયે પૂત નાહી તે રાય પેર. સુપ્યો તેણે ઠામ.જમાત્રરાજા એ તાહરો,કામસેન શુભ નામ, મહેણુ આપો છો મુજને તેહ કરયુ મેં માપ ખાઓ પીઓ સુખ ભોગવો, તે ઇશ્વર પ્રતાપ—આજ્ઞા માગે છે જેટલે, પાએ ચારે લાગી તેટલે.એમ ચારેના પોચ્યા કોડ, હેત પ્રીતથી પુરી હોડ; મન ગમતો પરણાવ્યો પતિ, રાય તમારી રૂડિ રતિ; એક પુછુંછું વારૂ વાત પછે જજો પંથે પરભાત, રાજા કહે એમાં શું કામ, પુછવું હોય તે પુછો આ ઠામ.

દોહરો–વિદ્યાથી વધતું કિયું, લક્ષ્માથી શી લહેર; ચીર્ણજીવિથી જીત્યું કશુ કીધું તેની પેર, કાજળથી કાળું કીયું,કાયાથી વ્હાલું કોણ;કવણ દુધથી ઉજળુ બોલ વખાણી વાણ. નીર થકી નીળમળ કવણ. કવણ તિમરથી ઘોર; કવણ આ-ભુષણ હેમથી કોહોએ વાત એકોર, દાન થકી રૂડું કીયુ કોણ પુન્યથી પવીત્ર;કોણ ભલો બ્રાહ્મણ થકી, મહીમા કોહો તે માત્ર. વિક્રમ કહે વનીતા સુણો;મુળ વીચારો મરજ; સંદેહ મન શાને કરો, ધરણિપત રાખે ધરમ. વિવેક વડો વીદ્યા થકી, લક્ષ-માથી રતિ લેહેર; જશજીત્યો ચિરંજીવિથી, કીધો રૂડી પેર, કાળો કપુત કાજળ થકી, તેનાથી વ્હાલી લાજ; દાન દુધથી ઉજળુ, કુળ અજવાળાં કાજ, નરમાથ

નિરમળ નિરથી,અજ્ઞાનતીમીરથી ઘોર; ગુણ આભુષણથી ઘણો, અકીક એહ અંકોર, દાન થકી રૂડી દયા; પરમારથ પુન્ય પવિત્ર. બહુ ભલો બ્રાહ્મણ થકી, મનશા વાચાએ મીત્ર. પાએ લાગી પદ્મણી, વારૂ સાંભળી વાણ; શીખ માગી સંચર્યો, વિક્રમવીર સુજાણ, આવ્યા નગર ઉજેણમાં, ગડગડીયાં નિશાન; જશ બોલે બહુ જાચકા, લે લાખેણી લાહાણ. ભરી સભા ભુપત ઠર્યો, મેદનિએ દીધા માન; જે બોલ્યાતા તે પળ્યું, પ્રિતે આપ્યાં પાન. સુખ મનાવ્યું સરવને,શોભીસકળ સભાય એક થયો અવની વીશે, વારૂ વિક્રમ રાય કહે ભામીની ભોજ સુણ, કરયાં કોટીક કામ; ત્યારે દુખભંજન પડ્યું નવે ખંડમાં નામ, કહે પુતળી ભોજ સુણ,દુઃખભંજન એ રાય;એવાં પ્રાક્રમ જો કરો, ધરો સીંહાસન પાય.એમ કહીને પુતળી આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ. કહે કવિ સામળદાસ,શ્રોતા વકતા સમજતા, કહે કવી કરજોડ; સામળભટ કહે બોલજો, જેજે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨૨ મી કામધેનુની.

સુભગા નામની ૨૨ મી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ છપ્પો—શીવ સરીખો તાત,માત ઉમીયા જેની, લક્ષ લાભ શુભ પુત્ર, રીદ્ધ સીધ તનયા તેની, ક્ષેમ કલ્યાણ જમાત્ર, માત્ર અષ્ટસીદ્ધ દલદાશી, ત્રીદશ આદે દેવ, સેવ નવનીધ ઘરવાસી. પીતાપંચાનંદ પ્રભુ, ખંડાનંદ ખાંતે વણું; ગજાનંદ ગુણ આગળો,પ્રથમ ધ્યાન તેનું ધરૂં.દોહરા—ગીરીજાનંદન ગુણનીધી, બુધસાગર બળવીર; દાતા દીવ્ય દયાળ છો, ધમ ઘોર ધરધીર શ્રી બ્રહ્માસુત સરસ્વતી, મન દેયાણ તું માત; વીશ્વસકળ વ્યાપી રહી, વાણી વેદ વીખ્યાત. પ્રણામ પ્રીતેથી કરૂં,પુરણ બહુ પવીત્ર; પુરણ પરમારથ કરૂં, વારૂ વીક્રમ ચરીત્ર. ચોપાઈ—શ્રી ધારા નગરનો ધણી. વીવેક ઘણી છે વ્વિદ્યા તણી; ભલું ભોજ ભરતખંડે નામ; કરે કોટીધા રૂડાં કામ, નવી વાતની દેછે દક્ષ, લેશ માંહે દે લક્ષ; નીરમુખ કોઇ જાચક નવ વળે, કલ્પતરૂએ સફળે ફળે. બમણા આપે દલથી દામ; બ્રાહ્મણ ભોજ પડાવ્યું નામ; નીત નીત કઉતક જુવે કરોડ, એ સરખો તો જવલે જોડ. એક સમે સોની દ્વીજરાજ, ગયા એકઠા વીપ્રજ કાજ; વીપ્રે મોકલ્યાં રત્નજ ચાર; નામુક્કર ગયો સોનાર; માંહેમાંહે રાઢજ થયા, રાવળ રાજદુવારે ગયા; મંત્રાન ચીત્તથી ચુકી ગયો, વાડવને દેશવટો દીઓ; પશુચરણ ગઢ પાસે ગોપ, દીઠો કારમો તેને કોપ; રાજા થઈ બેસે ત્યાં એક, ઘણી ચાતુરી વીવિધ વીવેક.ન્યાય ચુકાવ્યો કરી જતન, આપ્યાં વીપ્રને ચાર રતન; એહ વાત જાણી ભડ ભોજ, ખરી વાતની માંડી ખોજ. તવ ચાતુરી કીધી ઘણી, સરવ કળામત ભુમી તણી;ખોદાવી ભુમી રાજન,અવનવ એવું આસન રત્ન સીહાસન હીરે જડ્યું.આપ હાથ વીરક્ર-

આવ્યે પડયું ભલે હેત ભુપત ભાવીયો, સભા મધે લાયક લાવીઓ. પંડીતને પુછી પુછી મહુરત લીધ, આસન બેસવા મનડુ કીધ;તોરણ બાંધયાં મોતી તણાં કુમકુમ છાંટણાં કીધાં ગણા. શહેર મધે કીધા બહુ દાન, જાચક માગણને બહુ માન;નગર લોક સભા સહુ જોય, જેજે શબ્દ તેથી હોય. પાંચ પ્રદક્ષણા પ્રીતે કરે, જમણો પગ ધરણીપત ધરે.જેવા મેહની ઝાઝી મળી, એટલે એક બોલી પુતળી;ભોજ શીહાસન ધરે પાય,એ બેહાથી સુખ નહી થાય.જુગતે ભોજે જોડયા હાથ,બોલ્યો તે સુભગાને સાથ; કોણ બેસશે એણે ઠામ.આ નરપતનું કોહોને નામ, કહે સુભગા સાંભળ નરનાથ,બેસો હેઠા જોડી હાથ.દોહરા—પ્રીતધરિ કહે પુતળી,સુભગા સુંદીર નાણ;વીખાણ કરૂં વીક્રમ તણું, કરી ગયા જે કામ; ઉજેણ ગામનો અધીપતી. દેવ અંશ તે દેવ; ચતુરરાજ ચકવેકરે; સદગુરૂ રૂડી શેવ. પરદુખ ને પરમારથે,પર કાજે દે પ્રાણ પરનારી સહોદર પ્રાક્રમી; વીક્રમ વીર જાણ. સભા ભરી સીંહાસને,બેઠા છે એક દીશ;એટલે ગોર પોતા તણો અતી દિધી આશીશ. કોટી કલ્યાણ તારૂં થજો, નીત નીત પુન્ય પ્રતાપ, સદા શીવ સન્મુખ હજો, આદ્ય શક્તીથી આપ.

ચોપાઇ—વીપ્ર કહે સાંભળ રાજન, માહરૂં જાતરા ઉપર મન; કરો રાજ તમો વાશીએ, અમો વાસ કરશું કાસીએ; ખાધુ પીધું અતી આનંદ કરૂં. મનવણા શશી ઉપર ધરૂં, રાયે શ્રી ફળ આપ્યું હાથમાં, પુછયુ સભા સાથમાં. આપી ખરચી રત્ન અમુલ્ય, શુભ ચીંતામણીને રામતુલ્ય.કાંઇક આજ્ઞા બીજી કરો;મહારે વીપ્ર તણો આદરો.દોહરા—બ્રાહ્મણ તુળશી પીંપળો,ગાયને ભીજી ગંગ;એથી અદકુ બીજુ નથી, સદા કરજે તું સંગ, ગોર તે ગામાંતર ગયો, રાજા લાગી રીઝ; પ્રીતે સહુ બ્રાંચને, બાંધી શ્રષ્ટીનું બીજ. પાંચ સહસ્ત્ર વાવ્યા પીપળા. ઘેર ઘેર તુળશી વન; ભાવે પુજે બ્રાહ્મને,શોંપી તનમન ધન, ઘણી સેવના નિત્ય ગાયની. માંડી અપરંપાર આખા દેશ ઉજેણમાં,ગોચર કામો ઠાર. શિતકાળે સેવા કરે, હરિચીરની નેહ;ઘણા કરાવે ગોદડાં, ઢાંકે સઉની દેહ. ઉનાળે આનંદમાં નીર ભરે નવાણ; સાકરના શરબત કરે, પાયે ઘણે પ્રણામ, ચતુર માસમાં ચાકરી,ધરમશાળા ઘર ગામ;રૂડા રાજકુવારથી; ધેનું રહેતા કામ.

ચોપાઇ—ચઉદ લાખ ગાયો નિત્ય ચરે,સકળ લોક તે સેવા કરે;એક દીવસ શીરોમણી સાર, માગસર સુદ ચોથને સોમવાર. શિવ મહિમાના વ્રતશું વેશ, આચરે સરવ ઉજેણી દેશ;પ્રદોશ સમે જોશીવ પુજાય,લખ પુજનમાને શિવધ્યાય,પદોશ પુજન મહિમા ઘણો. સમરથ નમ કો કહેવા તણો, બધાં વરસ તણા જે વ્રત, પ્રદોશ પુજવાથી વળે તરત. સોમ પ્રદોશ તણું ફળ હોય. કળી શકે નહી મહિમા કોય; એવું જાણી મહિપતનું મન. સોહેજ કીધું શીવપુજન પરિબ્રહ્મ સંતોષ્યો ખુબ પેર, જવા માડયુ પોતાને ઘેર,સેવક કે નથી ત્યાં સાથ,ખડગ કોહલું છે એક હાથ.

એમાં શુભ ગુણ ગાત્ર. છપ્પા—એક નમેરી નાર. ભરથારને ભોળાવે ભાવે;એક જુવતી કરે જાર, ખાર રાખે દિલ દાવે, એક વનિતા દે દુઃખ, દીલ દાવાનળ દાઝે; એક કરે અન્ય ભોગ, વિજોગ કરથી ઘર ભાજે. જે સુંદર નાર સલક્ષણી, તારણતરણ ભેગી બળે, કવી સામળ કહે સંસારમાં, ભાગ્ય બળે ભામની મળે.

ચોપાઇ—મનમાની મળે જે નાર, સફળ પુર્વ તણો અવતાર; વચનપોતાના પ્રીતે પળે, એવી કામની કયાંથી મળે, રામા મળે ડાહી જે રીત. તો તેને પરણુ પ્રીત; તન પ્રત્યે બોલ્યો તે તાત, સાંભળરે સુત માહરી વાત. આગળથી કેમ કામ નીકળે, આપે પ્રેમદા પ્રીત પળે; કુંવર પારખું તેનું કશું,તારા દલમાં રૂડુ વશ્યું.આગળથી કુળ કન્યા કળે, સતી થઇ સ્વામી સાથે બળે;કુવર વિચાર તે વાતે કરો, વનીતાજોઇ રૂડેરી વરો. પુત્ર કહે સાંભળરે તાત, કહુ એક વતકની વાત; લઘુલાવ એક જાણિ મન, ન કહુ અરથ તેનો કો અન્ય, તે વાત્ર જે પુરો કરે વનીતા મુજ સાથે વરે, તે વાત સણીને દીલ ત્રશી, અજર એમાં તે કરવી ન કશી.પડે ખોખલો ડાહયોત્રણો, કુળ ગોર પોતાના ઘર તણો, દેશ વિદેશે તે બહુ ફરયો,લખી ધાવ એક ઉભો કરયો.

દોહરા—કર ડાબામાં કામની, સંગ વિંઢારે સુંઢ;જેમ શીરણુ દીનકરતણું,રાખી શકે તે કુણ. છપ્પો—રણમાં ઝઝણુ જય, વાત્રસુ બાથે વળગે; હસ્તિ દંતશાહાણુ, કરી લે આવલ આળગે. ચડે મેરૂ ગીરી માંહ,શીશ જઈ સિંહને વળગે મણીધર મણિ મરોડ; હોડ અરણવ જળ પેશે, લે ગઢ લચ કરાડ, વાજુ બુદ્ધ ધવતા બેસે.જે અગમનીગમ લક્ષણ લહે, તોહો વેલો તનથી તકે, શામળ કહે શોધિ જુવો નારી રાખી કો નવ ચકે. ચોપાઇ—લખ્યો આપ હાથે જે પત્ર, સોપ્યો બ્રાહ્મણ હાથે તરત; માન દેઈ તેને મોકલ્યો, ખરો ડાહયો પંડયો ખોખલો,પ્રથમ પશ્ચિમ જોયો દેશ; જ્યાં વનીતા નવનવે વેશ; પનઘટ જઇને ઊભો રહે, ધાવ કામની આગળ કહે. કોઇવાત પુરો નવ કરે.બ્રાહ્મણ બધે ભમતો ફરે, લાખણી કાઠીઆણી સર્વ, જોઇ નારીઆણી ગર્વ, ચેરાસણ સુધી પરચીયા, નારી નેહ ધરી નરખીયાં; જોઈ નાયો ઉત્તર પથ અનંત,જોઇ કામની કર્મજવંત. જગનન્નાથ કેદારો કોડ, જોઈ જુવતી જુગ ન જોડ; કોઇથી વાત્ર પુરો નવ થયો; જોતો જોતા બ્રાહ્મણ ગયો-જોયો પુરૂષના વારીએ;કામની જોઇ જઇને કાશીએ;અંતર વેગ જોયાછે અતી,જ્યાં માનની નીર્મળ મતી;સ્વેત બંધુ રામેશ્વર રામ, જોઈ કામની ઠામોઠામ;જાગ જાગતી જુવતીજોય, વાવપુરો કરે નહી કોય.પાછો ફરીને પંથે પળ્યો,પોતાના પુર સનમુખવળ્યો;ગંધવતી ગંધાર ગામ, આવ્યો ખોખલો તેણે ઠામ. જાતોતો મારગની વાટ, બેઠો એક વણીકને હાટ; ઘડી એક બે સુખાંઓ થયો, તેહ વણીકને બોલજ કહયો. ત્રાંબાવટી રહી કેટલે, જાવુ જરૂર ત્યાંહાં તેટલે, ત્યારે વણીકે નમાવ્યું શીશ, રહી કોશ. હવેતો વીસ, ત્યારે વીપ્રે મુકયો નીશ્વાસ,અરે દઇવ નવ પોતી આશ;ફોગટ દેશવીદેશી ફરયો,એકે અરથમારો

નવ સરયો. અરે દેવ શી કરીએ પેર, નીરાશ થઇ જાવું છે ઘેર; એમ હાથ કરમે મારીઓ, હઇડેથી હીમત હારીઓ, આંખે આસુ ધારા પડી. ગળુ બંધન બોલાયું ચડી, હાટ વાણિઓ સામુ જુવે, ઘેર જતાં શા માટે રૂવે. દોહરા—વીપ્ર કહે સુણ વાણીઆ, ત્રંબાવટી ગુણ ગામ; દંતાચાનો દિકરો, કસ્તુરચંદ શુભ નામ, ઘાલે સવા શેર કસ્તુરી નીત્ય કરે ઘોલ; પંદર ચરૂ પાણી ભરે, હરનીશ કરે અઘોલ. તેણે એક ધાવજ લખ્યો, કરે જો પુરો પેર, તેને પરણે પ્રીતશું, આણે પોતાને ઘેર, કાગળ લઇ હું નીકળ્યો, દેશે નીકળ્યા ચાર; એ ઘાવ પુરણ કરે, તેતો નીરખે નાર, છેક નીરાશજ થઇ રહ્યો. સાચુ કહુ હું રાજ, માઠુ લાગે મંદિર જતાં કાંઇ સરયું નહી કાજ, મને આશા મોટી હતી, થાશે મારૂં કામ, રાય મને રાજી કરિ, આપશે ઝાઝા દામ; કામજ તેનું નવ, થયું, પોતિ ન મારી આશ, માટે મંદીર શું જવું. નસ્યે થયો નીરાશ. વણીક પુત્રી વરસ તેરની, બેઠી મંદીર માંહ; તેણીએ કાને સાંભળ્યું તરૂણિ બોલી ત્યાંહ. લાવ જોવું કાગળ કયાહાં, શો લખીયો છે ઘાવ; પુરો કરૂ હું પ્રીતથી, મંદીર મહાલતા જાઓ, પપ્રણયા ઉપર પ્રીત નહિ, ધન દેખી નહી ધીર; કામનિ તો કોમળ નથી, મરદનું ઉતારે નીર. રેહે જે જઇ કસ્તુરને, પુરણ ગમે તે નાર, પુરો ઘાવ હુંતો કરૂં, ઉતારૂં અહંકાર, કર ગામ માં કામની, સંગ બેગારે સુજાણ. જેમ કીરણ દીન કર તણાં, રાખી શકે તે કોણ, સંગ રીએ સુખે ફરો, છેક ધરિને છાપ મન અંકુશ હાથી રખે. પોતે આપો આપ રૂપા રોઝીયો, રૂડીયા વીશે તિલક કુમકુમનુ કીધ, ગોળ પાન તે વહેચીયાં, શ્રીફળ શામા લીધ. વીવા કીધો રૂડણો, પ્રીત ઘણેરી પેર; તરત આવ્યાં ત્રંબાવટી, ઘણા હેતથી ઘેર. દેશ જોયા તે દુઃખ કહ્યા, ફરયો ઘણેરા ફોક; ચતુરા જોઇ ચોદશની, લક્ષવંતા લોક. ગંબરમાં હું આવીઓ, વિરચંદશાને વાસ; પીછે તેને પદમની. બેઠી હુતી પાસ; ભાગ્યશાળી ભામની ઘણી, ભદ્રા તેનું નામ; પુરો ઘાવ કરયો પ્રીતશુ, રૂપે કોટીધા કામ. રૂપે રંભા શરખી, દમયંતિ શી હોય, ગુણસાગર એ ગોરડી. કળી ન શકે કોય; અડઘો ઘાવજ એણીય પુરો કીધો કોડ; સંસારમાં નહિ સુંદરી, એનાં એકે જોડ, રૂપ કહું હું કેટલું કહેતાં નાવે પાર; વીરંચીએ હાથે ઘડી, આપે એકજ નાર. છપ્પો—વેણી વાસુકી નાગ, માગ સવાગજ કેશે; ભર જોબન વરણાંગ, વપુ સુંદર વરવેશે, ઈંદુ આકેરા વદન, મદ મોહન મહોમુખે; આંગુજ દલશાં નેણ વેણ અમૃત અમુખે. જાણે કાસ કહારીયા, દંત બત્રીસ દાડમ કળી ભાગ્ય સુભાગ્યથી ભામનાં, તે તુજ ને ભદ્રા મળી.

ચોપાઇ—રૂપ સાંભળી રીઝયો ઘણું, તોલ ઘણું, તે તારણી તણું; દત કુંવર આગળ દાખિયું. બ્રાહ્મણ ભાવ કરી ભાખીયું. આગી ભાવક બ્રાહ્મણ તણી. મળી હેતે વધાઇ ઘણી. વસંત વીસ હજારજ તણો, મોકલ્યો માલ બીજો બહુ ઘણો. મેવા મી-

ઠાઇ અપંપાર, ઘણા શોભીતા શુભ શણગાર; જર કશા જર દોરા હીર, નાસી કુંજર કેરાં ચીર. લાવ જરા લાખેણો લાધ, વસંત મોકલી વીવા કીધ; લીધુ લગન લાખણું આજ. કરવા માંડયાં નવા કાજ. ગંધાર મધ્યે ઉલટ ઘણો, કસ્તુર આવશે દંતા તણો; જેને ઘેર મહાલક્ષમી વશી, વાગે ભુંગળ મેનાં ધસમસી, ફરે દેશ વિદેશ વહાણ, ખરી વાત અમરૂતની ખાણ; કરમ અતશાર કરે બહુ કાજ, પુન્ય સરોવર બાંધે પાજ. વગર વાંકે ન કો દે ડંડ, જોર જુલમ કરે નહી કો રંડ; પ્રજા સુખીએ રાજા સુખી, દુઃખી રઇયતે રાજ દુઃખી કોટી કાજ દેણે જ્યાહરે. મહીપત મન હરખે ત્યાહરે, વીરચંદશા તે વાણીયો, અધીક સામાન તેણે આણીયો. રૂડો ઠામ પ્રથ્વીપર રચ્યો. મહા મનોરથ મહીમા મચ્યો; જોર જુગતથી જાન, મનશા શુદ્ધ દીધાં બહુ માન. સીઠા મેવા બત્રીસ પાક, તરતીબ ઘણી તેત્રીશા શાક; વણીક વીસાશ્રીમાળી નાત, જુગ બધે જાણીતી જાત; નાત ચાલ કુળ રીતજ કરી, વારૂ કન્યા વર રાયે વરી; કરી ભક્તિ ભલેરી ભાત, રાખી જાન દીવસ ઘેર સાત.

દોહરા—કસ્તુર કન્યા સુણો; રહો પીયર પ્રમાણ; તેડાવુ તવ આવજો, ચતુરા ચતુર સુજાણ. પાંચ લાખ તો પરઠીયા, તેને મન એ સેહેલ; કામ કરો એ કામની, મોટા કરો એક મેહેલ; કરો કહેલ કસ્તુરીયે. ગુણ ગંધા ઘોર ગામ; મહીમા તો મનમાં નથી, સરે આપણું કામ. તત્ર ટકા નવ કોટીના; ઓપાયો અવાસ; પીયર રહો તમો પ્રીતશું, માતપીતાની પાસ: શીવ દહેરૂં શોહાણું કરાવજો, એ કામ; સળંગ કરાવો માહોલમાં, અમ ઘેર આપે ઠામ. અવવ મેડેલ કરાવજો, શીવ પ્રસાદ ત્યાં હોય અમ ઘેર આવો કામની, અવર ન જાણે કોય.

ચોપાઇ—દીધાં માનનીએ બહુ માન. જુગતે કરી જોડાવી જાન, માનની મહીયર મેહેલે રહી, જંબાવટી સઉ આવ્યાં તહી. વાત વીસારે નાખી આપ, એક દિવસ બેઠા છે બાપ; કુંવર કરજોડીને રહયો, પીતા પ્રત્યે બોલજ કહયો મેં માની ગુપત જાતરા. સાથે લેવી નથી માતરા. કપરી બાધા રાખી અમો, જાઉં ત્યાં હુકમ દો તમો, કરશો નવ મુજ ચીંતા લેશ, પંથ વેગળો છે પ્રદેશ; અડવાણે પગ નહિ કો સાથ; એવી શોંશ ઘણેરી હાથ, જેણે જાતરા ન કરી સાર, અફળ ગયો તેનો અવતાર, પીતા કહે વહેલા આવજો. કુશળ વાત નીત્યે કહાવજો. કસ્તુરીનાં મરદન કરો, તે પાળા પંથે પરવરો; કહે છે કે કુંવર આવશું કાલ. હુકમ પીતાજી મુજને આલ. હુકમ હેત કરીને દીધ, કરયો કુંવર તે પંથ પ્રસિધ્ધ રાખ્યો વાટવો છાનો વાલ, કન વનીતા જોયાને વ્હાલ, કરી જાતરા ભારે સુપ, બ્રહ્મવાયુ રઢીયાળું રૂપ લેશ પાલટયો વરૂ વંક, કાજ રૂપ થયો જેમ રંક, જુનાં વસ્ત્ર આભુષણ અંગ, સાથે નહિ કો એને સંગ; ગંધાર ગામ વચ આવ્યો વાટ. બેઠો વિરચંદશાને હાટ. તાલેવંત બેઠો જ્યાહરે, થયો લાભ તેને ત્યાહરે; મોટો ધારિ દિધુ

માન, મુખ આગળ મોકલ્યાં બહુ પાન. કયાંથી આવ્યાને કયાં જાઓ, શાવણુજમા ધંધે ધાઓ;વિરચંદ સાંભળરે શેઠ, ત્રંબાવટી નગરી મુજનેટ. દંત કુંવરનો મહીમા ઘણો, હું વાણોતર તે ઘર તણો;કંઇક વચન અમને મન અડયું. તેથી બહાર નીકળવું પડયું. જાણું અનેક. વેપાર સરવનિ લીધ વીવેક;જે કહે તે કરૂં એ કામ, દુબળીશા તે મારૂનામ. દાણો પાણી હશે જ્યાં, રહીશુ ચાકરી રાખેત્યાં, વાણોતર વેવાઇને જાણીયો, બોલ્યો વીરચંદશા વાણિયો, પ્રીછું હુ. તમારી પેર, સુખે રહો અમારે ઘેર;કબુલ વચન તારૂં પ્રીજીએ, મુસાફરો કહો તે દીજીએ મારૂ પણ રહ્યાનું મન,કરૂ કામજસુ તુજ અન્ન,દાસ મુસાફરો હું નહી લેઉ, જેહ રળુ તે તમને દેઉ; જો મુજમાં કાંઇ આવડ હશે, સરવે શેઠજી સારૂ થશે.નથી ગુણ જાણ્યા કાંઇ તમો, શો મુશારો માગુ અમો; નવા મહેલ નવો વેપાર,વાણોતર રાખ્યો,તે ઠાર. મંદીરમાં ગયો તે બાપ, બેઠી ભદ્રા હતી જ્યાં આપ,વાણોતર તુજ સસરા તણો, નામ દુબળી શા ડાહયો ઘણો;રાખ્યો વણુજ નવા કારણે એ બેઠો પેલે બારણે. તે રામાએ જોયું રૂપ. દિઠો ભામનીએ ભારે ભુપ, વીસ વસા એ મારો કંથ, કઇ ચીત તીનાએ પંથ ફંદ રચ્યા રૂડા આવિયો,ચેતિ જેમ એમ તેમ કરતાવીયો, કુંવરી શ્રી આવ્યા ધુતાર, જોવા પારખુ મુજ નીરધાર. જેવું કર્મ લખ્યું તે થાય. રાખ્યો હેતે મંદીર માંય. કરો ભોજન ઠેકાણે કર્યો. નીચાર આપ મન માંહે કરયો. ગરીબ ઘેર નીત્ય શું ખાઈશું, મોટા માણુસ કેમ થાઇશું. ગયો આપ ચૌટાને ઠોર, આપી તંબોળીને એક મોહોર. હાટ દુકાન કંદોઇ જ્યાંહ મહેર. પચીસ આપી જમે ત્યાહ. પરફાગીના વેચે બહુ શાક, પાચ મહોર આપી તે પાક; બાબત હુશ જે મનમાં ધરે,તરતિબ પહોચતાં રીઝે કરે. શેઠ, પાસ નવ માગે કોય, તેનિ શાનિ ચીંતા હોય, ખાય પીયેને મોજો કરે;શહેરે બધાંમાં જેશે ફરે. છપ્પો—જર ને માત ને તાત. ભ્રાત તે જરને જાણો; ડાહાપણ ચાતુરિ દામ, કામ શુભ રંજત રાણો; સગાં સહોદર સરવ. દ્રવ્ય તે ધીરજ ધારી, રંગ રૂપ અનુપ, સ્વરૂપ શુભ વણુજ વેપારિ જગત વશ તે જર થકી, પ્રાર્થનામાં કહે છે ગુણ ઘણો શામળ કહે સ્વરગ સંચરે,જેર ઘણા હોય જર તણો,

ચોપાઇ—જેને ઘેર વશે છે દામ, કરે ચીંતવ્યાં તે નર કામ; રણ દુબળા ઠામે ફરી, જેરતો રૂદિયા માહે ધરી;કરે દલાલી વણજ વેપાર. રાખે શેઠ તણો બહુ ભાર; ગામ પ્રત શુદ્ધિ થઇ ખ્યાત;સઘળે ચાલી વારૂ વાત, વાણોતર દુબળીએ તણો, કરે વણુજ એ ગામે ઘણો. આપે નીત્યે રાજાને માલ, નામ દુબળીશાહ દલાલ.

દોહરા—લાખે વણઝારો લખપતિ મહિમા કેરી મોડ;લાવ્યો માલ અસંખ્ય લખ. પાંચ લાખેણી પોઠ.મજઠ સોરંગી કરમજ ઘણી કસુંબોને કથીર; વસાણાં વીધવીધનાં, ધાતુ ધાનને હીર, જેને અરથ હોય જે તણો, તે વેપારી જાય; વોહોરે વાણીયા, કમ અનુસારે ખાય અનુસારે ખાય પોઠ લખી લાખા તણી. ત્યાંથી જોજન ત્રણ,કહે

દુબળા શેઠને. કહુ વાત શુણ કરણુ આપણુ ગરજ કેટલા. તેટલા પાઠી લઉ સામા જઇને સહી કરૂં, હલથી બહાનું દેઉ, વીરચંદ કહે વીશ લો. કે લીજે ચાલીશ: લખ્યું હશે જે કર્મમાં આપે લાભ જુગદિશ મનતો સો લાધા તણું, હંશ ઘણેરી હામ, ઉધારે ધીરે નહી, કયાંથી દેઇએ દામ. ચોપાઇ—પેહેરી પોશાક સ્વરૂપસેહેલ. જોડાવી એક વારૂ બ્હેલ; ન રહયો ઘડી એકે તાકવા, બેઠો આપ હાથે હાંકવા; ઘડી ઘારણું મારી ચોટ, આવ્યો જ્યાં લાખેણિ પોઠ, આપ દુબળી ત્યાં જઇ ચડયો જ્યાં લાખો ડેરામાં પડયો.જુહાર કરિ જઇ બેઠો પાસ, ડેરે વણઝારાને વાસ, નાયક લાયક દિઠો દેહ કરિ હેત બોલ્યો છે તેહ, કવણ વેપાર કવણ તુજ ગામ, કવણુ કાજ કવણુ તુજ નામ; વણઝારે પુછ્યું એ રીત, બોલ્યો દુબળી કરાને પ્રીત,

દોહરો—મુખ ઘણુંથી બોલીયો, સાંભળ નાયક નિટ; નગર ત્રંબાવટી તણો દંત કુંવર મુજ શેઠ, વણેજ અર્થ વેપારને, આવ્યો છું આ ઠામ; નાયકજી જે પુછીયું બળી મારૂં નામ, લાખો કહે દંતા તણો, તે વાણોતર આજ, સોદો કર તુ સામટો, કહે મુજ સરખું કાજ. પાંચલાખ પોઠી તણો, પુછયો પાર પડપંચ; લાખો તોલહયો નહિ શાહુકાર તણો શો સંગ. નંગ જડયા નવ લખાના, પોંચી એહ અમુલ્ય સોંપી લાખાને સેહેજમાં માટામાં સમતુલ્ય ખરા પારખી લે ખરો, વચન દેઇને વરત, સોદા કીયો સામટો તોલ ઘણેરો તરત, કરયો કબાલો દેખતા, લોભ લખીયા લેખ; દામ આપે એ દુબળી; ત્યારે માલ વેચાય. જોડી વહેલને ચાલીયો. કહીં નાયકને નામ; લાવો પોઠ ગંધારમાં, ઉતરો માંદરે ગામ. ચોપાઇ—આવ્યો દુબળી પોતે કહી શેઠ કાગળ એ પેર; પાંચ લાખ પોઠી વોહોરયા અમો, તેના લાભ લેજોજી તમો; સાંભળતામાં મહાદુખ થયુ, પહેરયું પગરણ નીસરી ગયુ; જોયું મેં ડાહાપણ તાહરૂં, તેં તો ઘર ઘાલ્યુ માહરૂં. અમે તો શી કરીએ પેર, એહ પરવડે દંતા ઘેર જેને વણઝારો ધીરે દામ. એનો કરોડ પતીતાં કામ, ઉતાવળો ખપે નહીં માલ, હવે આરા થાશે શા હાલ; કુંવરી પાસ ઘરેણું ઘણું, લેશે વણઝારો તે તણું, કસ્તુરીના ઘાલ્યા ઠેલ,વેચાવશો દંતાના મેહેલ.છઇયાં છોકરાં વેચાવશે; પોઠ લઇ કાલે આવશે, હવે હું શું કરૂં કયાં જાઉ, તારો શેઠનો હુ નહી થાઉં.કરો છુટકો કે નાશી જાઓ, ડાહ્યા છો દેખાડો હાઓ,તમે કામ મુરખનું કરયું. મારૂ ઘરતો રૂડુ ભરયું, ભલા વાણોતર તમને મળ્યા, રળી રોટલા ખાતા ટાળ્યા.

દોહરા—કહે દુબળી શેઠ સુણ, વીરચંદ વડહથ,ચોકસ બેશો ચાકળે, શાહ થઇ સમરથ; એ હિમત તું માહરી, દેઉ ઘણેરો દામ;નામનો મારૂ દુબળી,કરૂ માનેરૂ કામ મન ઠેકાણે રાખજે ભાખજે મીઠા ભાસ; પારખને મેં પ્રીછ્યો, સરવે વાતની શાખ.

ચોપાઇ—એવિ વાત કરે જે ઘડી, આવી પોઠ તે પનઘટ પડી; ઠામ ઠામના ગયા દલાલવેચાથી લેવાને માલ.લાખો ડેરા તાણી પડયા, સઉ વેપારી ત્યાં જઇ અડયા;

જને સોદા બેઠુંએ જેહ, માગવા માંડયો તેણે તેહ. કહે લાખો કયાં જુઓ છો એહ; એપોઠ વેચી સરવે તેહ; જો માલ એ લેવો ચાહો, તો શાહ દુબળી પાસે જાઓ, વેપારીએ ઘસીયા હાથ. બોલ્યા વણજારાને સાથ; આપી દુબળીને શું લેગ, પાછો લે પરઠણ અવેશ; તારૂ ડહાપણ કહીએ શું કથી, એહ તાનો વાણોતર નથી; કાઢી મેલ્યો છે બારણે રડયો, પેટ ભરવા કારણે વિરચંદ વેપારી ઘણે વોરત પોઠી પંદરતણો, તેને ઘેર મજુરી કરે. પાખંડી થઇ પેટજ ભરે એથી કેમ પોઠી લેવાય ભારે સોદા તે કેમ થાય, ખોશો નાણાં ને વળી માલ માટે વિચારો તતકાર.

દોહરો—લાખો હશીયો હુંશથી; કાંરે ચુગલી ખાઓ,જ કોઇ સોદા સાટવે, દુબળી દેરે જાઓ, દામ આગળથી આપીયા; ગાંઠે બાંધ્યા; રોક પોઠો તેને વોહરાવીયે ફાંફાં મારે ફોક, મહાજન મળીયુ એકઠું.પ્રીતે આવ્યા પાસ, સહસ્ત્ર બે ચારેક સામટા, વીરચંદને વાસ.બલ્યા દુબળીહઠ કરી કેમ કરે એ કામ; વેપાર રૂંધિ સરવના, રહિશાએક શો ગામ. બંધિ કરીશુ સૌ મળી સૌને દેશું શીખ, વોહોરે વસ્ત નહી તાહરિ, માગીશ ઝાઝી ભીખ,કરગરી કહે દુબળી વેચવાનિ નહિ વસ્ત્ર;ત્રંબાવટી એનોજશે,ચડશે વહાણ સમસ્ત બધું બંગાલે મોકલુ દાણોદાણો છેક; પ હર પોઠના ખપપડયોતેમાં આવા એહ. વીચાર કરયો વેપારીએ, દતા કેરો દામ; એ પાસે અચરત કશું કરિ શકે એ કામ, મરડીએ જઇ રાજા કને, કરીએ એનુ સુલ; લુંટીલેશે લખપતિ ફજેત થસ એ ફુલ. રાણોએક સમજુ હતો, રૂડી જેની શાખ, તોલ નહી એ તમ તણું, વાત અહીંથી રાખ. જઇશું જો દરબારમાં કરશુ ઝાઝુ જોર; મ્હેસુલ ભરશે એ માલને, તે મન જો તું તોલ; બોલબોલા એની થશે, જશે આપણી લાજ; માટે મળીએ એહને, કરીએ એવું કાજ.

ચોપાઇ—કર જોડી વેપારી રહ્યા; દીન બોલ દુબળીને કહ્યા; ઉડરમાં ચાલ્યાતે આભ, વેચ ગમે તેમતેલહને લાભ,નહી હુંશ કરૂં મોટીએ,શત્ર રૂપીયો લઉપોઠીએ; એનો લાભ લેઉ આ ઘડી, કાલ વેચુ તો લેઉ અડી. કોણે દશવિશ ને બાર લખ્યા લેખ નવ લાગી વાર; બસે ચારસે કોઇ સે પાંચ, જેને જેવી હોયે આંચ, બે એક દિવશમાં સરવ, વેચી માલ જોડે છે દ્રવ્ય લાખો કોડી નવ લેહાથ હું સમજ્યો દુબળીને સાથ. વીરચંદ ઘેર લક્ષ્મી ઘણી ડામડામછે હેમજતણી ન રહ્યા ઉણુમ તેને કશી, મહાલક્ષ્મી મંદીરમાં વશી; છળહળતુ નારાયણ નુર, જાણે ઘરમાં ઉગ્યો સુર. જ્યાંજુએ ત્યાં દીસે હેમ, પાંચ પદારથ ચેવા પ્રેમ, દુબળી દેશ પતીવત થયો શેઠજી શેઠજી શેઠે કહયો; ગણી લાભ ગલગલીયાં થાય, મન શેઠને હરખનમાય. જુએ વાટ જે આવે પોઠ, વળી બીજી એક મારૂ ચોટ, ભલે પ્રભુજી મારા નાથ, આ વણોતર આવ્યો હાથ. છપ્પો—ગુણની આગળ ભુપ, સરીખા રહે કરજોડિ; ગુણની આગળ રૂપ. રવે નીત્ય આધુ ઓઢી; ગુણની આગળ ગરથ, ઘણેરા ફેરા ખાયે; ગુણ આગળ

દાતાર માન માગવા જાયે ગુણનાં માન કરે ઘણાં, જેહ માન નહિ ભુપને શામળ કહે ગુણ રાખજે, રખે રાચો કોઇ રૂપને. દોહરા—નામ રૂપે નવ રાચીયે જો ગુણ હીણો હોય; કનક નામ ધતુરનું, કંઠે ન પહેરે કોય. નામ ધરાવ્યું દુબળી, કરયું માતેરૂં કામ, ગરથે ઘર ભરીઆ પીયુ. ઠાલો નહી કો ઠામ. ચોપાઇ—મેલ ન જાણો કોઇમરમને, અડયું એક આવી કરમને ગરથ કમાઇને ઘર ભરયું, વળતું કામ તેણે શું કરયું. લાખાથી લાખેણી પ્રીત, કીધી ઘણી રાજાની રિત; લાખો નાયક પોતે આપ, આવ્યો ઘેર નીશ્ચે છે છાપ. મળ્યા પાખી નવ રહે એક ઘડિ, મળ્યું મન તે સાથે જડિ. શેઠશેઠાણિ બેઠાં જ્યાં આવ્યો દુબળી પારેખ ત્યાં; રીસ ન કરો તો કહુ એક વાત, જેમસુને સુજે સાક્ષાત; લાજી ઘેર ચાવે છે સંગ, પહેરી આભુષણ અતી અંગ, પહેરિ વાવા વસ્ત્રજ સાર, દેખાડે અલખત અપાર; ભદ્રા આગળ દુબળિ ગયો; કહે વાત જઇ ઉભો રહયો, ઘરેણું તારે છે ઘેર ઘણું. ઝવેર જડયું જે સસરા તણું તે પહેરીને ગોખે બેસ, શું ખાઓ દિન ઘરલા પેસ. દેએ વૈભવ ઘરનો ઠાંમ, તો ધીરે ઊધારે દામ; પુંજી થોડી ઘરમાં હોય તોયે બહાર ન જાણે કોય. લાખો માલ સુપીને જશે, બમણાં પઇસા વેપારે થશે; પોતાનો થઈ કરિ બહુ પ્રિત, રાનું સાચુ રૂડી રીત ભદ્રાભામની સમજી ત્યાં કઇક કપટ એના દલમાંહ; ભાલ લખ્યું હશે તે થશે પાપી હાથ ઘસંતો જશે; નીત્ય નવા પહેરે શણગાર, આવી માળિએ બેસે બહાર તેનું રૂપ તે કોણુજ કળે, જેમ હીરો કુંદનમાં ભળે; એક દિવસ લાખો લખપતી, બેઠો ચોક માંહે મહામતિ; કરી વાત દુબળીને સાથ, એક એકના ઝાલી હાથ; હવે દુબળિ આપો દામ, જઇએ અમો અમારે ગામ; દુબળીએ દેખાડયો હાથ, સાન કરી વણઝારા સાથ, શોહતું થાળિયુ કીધું સાથ, ખરચ્યા પુના પાચજલાખ, લાખે જોયું ઉચુ એટલે, નક્ષત્રવત દીઠી તેટલે; જાણે માનસરોવર હંસ, જાણે જેમ ઇંદ્રાણી અંશ, નીચિ આંખ તેણે આંખ તેણે નવે થાય, ઘણા બાણનાવાગ્યા દાય; કાલોઘેલો તેથઇ ગયો, સવાપહોર સુશ તો રહયો, નમું દુબળી તારી પાગ, દિઠીમેં અલૌકિક જાગ; કોણ રૂપ રંભા એ નાર, કોણ પુરૂષ પનોતા સાર, જેનું મુખ નિરખે જન નેહ ધન્ય ભાગ્યે તેનું તો તેહ; કહે દુબળી છાના રહો. રખે વાત એ મુજને કહો. હતા શેઠની શોભા ઘણી, એ વહુ કસ્તુર કુંવરજ તણી ભદ્રા ભાગ્યવંતિ નિજ નામ. આપણા સરખા ઘેર ગુલામ, સવારે પાસેર કસ્તુરી અંગ નિત્ય નાહાતા શોભરે સંગ; કરોડપતિ એવાની જાત્ર, તે આગળ આપણ કોણ માત્ર. માગો તે દામ ગણી લીજીએ, સુખે સીધી પંથે કીજીએ; લાખે લાજ તજીને કહયું, મેતો નહી જાયેજી હયું, દુબળી તારો હુ વેચાણ, જીવતદાન દીધું જેમ જાણ; દુબળી તારો ચાકર હું, મન માન્યુ તે આરે કહું, મારો જીવ રક્ષણ તે તું; હેત પ્રીત બોલુછું હું, દુબળી કહેહવડાં તો જાઓ, પેટ ભરીને રોટલા ખાઓ, ગયોલાલજી ડરે ત્યાંહ. રહયો જીવતો મળીયા

માંહ. છપ્પા—પરનારીથી પ્રીત, દેહતો દુખ ઘણેરૂં; પરનારીથી પ્રીત અનરથ થાયઅ નેરૂ, પરનારીથી પ્રીત, રહે તેને તન રોગ; પરનારિની પ્રીત, ભાડે નહી મન ભોગ, પર નારીથી પ્રીતડી, ઝંખના જેવી જાગમા, સામળભટ સાચું કહે, અંગ આપોહિન આગમાં ચોપાઇ—બીજે દીવસ થયો એક પહોર, આવ્યો નાયક તેણે ઠોર; પોહોંચી લાવ્યો પરઠણની સાથ, શોંપી દુબળી કેરે હાથ, હવે જીવ મારો જાય જે; ચીત મળવા એનુ સહાયરે; દુબળી કહે કહું તે કરો લખ્યાં પાછાં મુજ હાથે ધરો મેહેનત કરૂં તમારી વતિ જોર કરે જો તારી રતી; લીધાં ખત લાખે લાવીયો, શેઠાણી પાસે આવિયો; વાત કામની કહુંછું નેટ, સારી રીત સમજાવો શેઠ. કરે આપ કહું તેઅમો ભદ્રા તે સમજાવો તમો, લોખાને લાગ્યોછે રંગ, કરશે શામા કેરો સંગ; રહેશે રંગે એકજ રાત પંથી ઉઠી જશે પ્રભાત, અમાં જાન તે કેટલું થશે, સઘળો માલ મુકીને જશે; ખાઓ પીઓ અલખત ભોગેવો, ભોગ ઘણા ભારે ભોગવો.હું કહુછું તમારો અર્થ; ઘણો આપણ પામીશું ગર્થ. વહાણવટી ચાલે વહેપાર,દોલત આવેઅપરંપાર તમારૂં રૂડું ચાહુછુ અમો, ડાહ્યા છો વિચાર તમેઃ.જોડયા તે જુગતિએ હાથ, બોલી દુબળી શાને સાથ. કદાચ સસરો જાણે વાત, ત્યારે થાય મહા ઉત્પાત; છાનુ પાપ કદી નવ રહે.કાઇક જઇ કસ્તુરન કહે.

દોહરા—હું છું તેના ઘર તણો, પ્રિછું સઘળો અરથ, ઘણાં કામ એવાં કરયાં. તેણે ઝાઝા ગરથ વસમાં નાગું વિશ્વ છે, કોઇ ન જાણે ગાર; કીડીની રક્ષા કરો, હાથી હણે હઝાર. માટી ચુલા મંદિરે મુખ ન બોલે કોય. ઢેડજ વાડો ગામમાંશેહેર સમીપે હોય. બુદ્ધિ બડી જો ચુકશો, વળતી ઘસશો હાથ; સ્વપ્ના પેરે સેહેજમાં, આપ ભરાવે બાથ.છપ્પો—ઝારિ જે જળ પાત્ર.જાત્ર જે જોવા સરખી, ઉટડીને એક દીન,પ્રીતે જોયો તે પરખી;ઉપર કમળ અનુપ. રૂપ ઉપર બહુ કટા; નારી નીરમળ હોય, અંતર માંહે બહુ આંટા, વેપારી વરણાગીનો ઘણા દહની તે ગણે; દેવું તે દશ માંહ રહે, કવિ શામળ સાચું ભણે.

ચોપાઇ—ઉપર ઉજળો મેલો માંહ,ઘેરઘેર અહીંયાને ત્યાંહ; અતિશે લોભ અરણવમાં પડી. માનની પાસે મેટીએ ચઢી. કંગાલપણે કરગરી જઇ, દીન વચનથી વાણી કહી;દાહલા દહાડા તો વામીએ, અનગળ લક્ષમી તે પામીએ; લક્ષણ કહેતાં આવે લાજ, ભલો મેળ મળ્યો છે આજ; ઘણા વસ્ર આભુષણ થશે. હળ દર સાત પેઢીનું જશે. કરો કોલ તો ભેદ ભાગીએ. કામ થોડું કહેતાં લીજીએ, સમજી ભદ્રા ઘણા કપુત કરમ એ દુબળી તણાં.એહ કરે તે કરવા હઉં માથે સરવે ખેંચીને લઉં; આશક વીણ તે શાની આડ. રોગ વીના તે શાની નાડ. વાંક વીના શું કરે કલંક, મીંડા આગળ શાનો અંક,એતો લક્ષમી બાજે લાવીયો; માટે અહીં તે તો આવીયો; હઇડુ હશે પોતાનુ હાથ, જખ મારે માનીતર સાથ. માતાને મન ઉપજ્યા, લોભ,

મારા મનમાં મોટો ક્ષોભ, આશાએ આવ્યાછે જેહ, દયામણી દેખાતિ દેહ; કાંઇક માગવાને કારણે.બાઇ આવ્યાં મારે બારણે. છપ્પો—થરથર ધ્રુજે ગાત્ર, દેહનિ શુદ્ધ વિસારે;ઘટે નેણનુ તેજ,તેજ મન કેરૂં હારે;રૂંધાય બોલતાં કંઠ, દયામણો દીસે દેહ. બોલે હળવા બોલ, નર થઇ ઝાઝું નેહ. એટલા ચેન મરવા તણા. અંગ અંગમાં લાગનાં; સામળ કહે નીચ માગણું, થાય મંગળરે માગતાં, ચોપાઇ—અરે માત જે માગે તું આ જીભથી, ના નહિ કહુ હું; કુંવરિને તેડી એકાંત, ભાગી મન કેરી ત્યાં બ્રાંત નીચુ જોઇ ને નારી રહી; ક્ષણુ એક રહીને હા કહી;જો શરનું હોય તારૂં કાજ;તો તેને તેડી લાવો આજ. મહા હરખ ઉઠી માવડી, ભલે ડાહિ થઇ તું આવડી, સંક્ષેપે સ્વામીને કહ્યુ,સારૂ લક્ષણુ જોતે લહ્યું, છપ્પો—ગરજે જાય સહુ ગામ, ગરજે ભાર શીર લે છે; ગરજે વસે રણ માંહ, ગરજે દામ પણ દે છે. ગરજે કરે વેપાર ગરજે ખેતી કરે ખાંતે; ગરજે ગુણકા નાર. ભુપ ભોગવે ભ્રાંતે. ગરજ થકી મળ્યું નહી, ગરજ લોક રક્ષણુ લહે; કહે સામળ વશ ગરજને, કવરણને કાકા કહે.

ચોપાઇ—નારી આવી ઠામે ઠેઠ,સાંભળ દુબળી મારા શેઠ; કરો વાયદો રૂડી પેર, રાત આજની આવી ઘેર; દુબળીશાએ દલ દાખીયું, તે લાખા આગળ ભાખીયું, સામગ્રીના શુભ સંજોગ, ભાવતા લીધા બહુ ભોગ;બની ઠાણીને મેંડે ચડયો, અચરત દુબળીને મન અડયો; પુરણુ જોઉ એ તો પ્રતાપ, કેમ રાખે પોતાનું આપ. નિશા ચરચા જાવાને નર, લીધા કામની કેરી કેડ; નવ ટુંકા મેહેલ મોટેરા ઘણુ. શું વખાણુ કરૂં તે ગણું. દશ હજાર દીપકની જોત,દીવાળી વ્રત કરી ઉદયોત. કારલેહેર બહુ લીલ વિલાસ. કસ્તુરીની બેહેકે બાસ. શોભા ઇંદ્રિ પુરી આકાર, નવ ટુંકામાં શોભા સાર; શામા વિચારયુ સામી જાઉ, રાખુ આપ તો સુખી થાઉ. ચઢયો મહોલે લાખો જ્યાહરે.શામા સનમુખ આવી ત્યાહરે; લાખો લખણારી બોલિયો, ભામનિના મનનાં ભાવિયો; અરે લાખાજીતુ લાયકો, નિરમળ કહે છે નાયકો; ભલે આવ્યો આ પ્રથ્વીપડ, ડાહાપણુ તારૂ દલમાં દીઠ.

છપ્પો—પ્રિતે ચાવો પાન; માન સુણો કે ગાઓ;રમત રમો શુભ રંગ, અંગ અમલેવશ થાઓ. નેહ વજાડો નાદ,સાદ સુણી શુભ કાને;જંત્રકેરો જોડ,ભુપ તેમાં મન માને. ખાને બેશો પલંગપર જાત દીપક ઝાઝી સરી; અમલ આરોગી આવીયો, હેત વધે તારૂણી નહી. ચોપાઇ—સરખે સરખા આપણ જોડ, કરીયે પ્રિત જેહે વાધે કોડ, નહિં નાવ સંજોગમળી, હરખે દુધમાં સાકર ભળી, એવું અમલ આરાધો તમો; જે મરિજુ મનમાહિ અમો; એક રાત રમત કીજીએ, સુખ સ્વરગ તણું લીજીએ; કાલ અમારે આવે નાવ,તમોરસભસ વાત વધારી નહિ.સુળ કેફી તે બહેકયો સહી; મરકટને વળી મદીરાપાન. કરડયો વિછુભુતનું ભાન. રમાડનાર રંગીલો મળ્યો ત્રણ પાસાને ભાગે બળ્યો,વિફરે વાઘજ વકરયો જેમ, નાયક બહેકી બેઠો તેમ, શુભ ગુ-

ટીકા વછનાગજ તણી,જેમાં કેફ અહકેરી ઘણી, મગ મગ જેવડી દોયજ ઢીધ, લાખે લઈને પાણી પીધ;સીકાઇ અમરત આગળ ધરી. આરોગે પુર પેટજ ભરી, હિવાત્રેત જેરાવર કરી; મેલ્યાં પાન દાન બીડાં ભરી. લાગી લહેર તેને મોહ. કેફ ઘેરયો નવ બોલાય, ખુશી વાત તો કેમ બોલાય; વળી તારૂણીએ મેલ્યો તંત્ર, જુવતી હાથમાં ઝાલી જંત્ર. તાન તાલ અલપજ કીધ.મધુરા સ્વર કપાળી દીધ, ધ્રુપદ હરખ્યા મને ભાવના ભેદ, રીઝ રાખવા માંડયા વેહ; ગાનતાનની લાગા લહેર ગફસાનને વ્યાપ્યું ઝેર, શામાતો સાચી સમશેર; નાંખ્યો ગેનમાં પુરણપેર, પોહોડયો પલંગે તે નર તત્કાલ. જાણે મુળથી પામ્યો મરત;જોર ન રહયું તેની જાતમાં, શબવત સઇન્ય કરયું રાતમાં; એની અમતો એવી થઇ,મુકી માનની મંદીરગઇ પહોર દીવસ થયો જ્યાહરે, લાખો ઝબકી જાગ્યો ત્યાહરે;પાવ સંભાળી નીહાળી નટ, મેડાથી ઉતરયો હેઠ; આવ્યો ડેરે જાણીનો જન. લાખે આપવાચારયું મન;ગયો માલ ઘણેરો ગરથ મળ્યાએ ગયું પુરણ પસ્તાવો મનમાં થયો, બોલ પછે બાંધવને કહયો;હું તમને સોંપુછું માત્ર મારે ગુહે જાવુ છે જાત્ર પોઠીલઇ વણજારો ગયો લાખો જાત્ર ઠામે થયો, વનીતાવહાલો બહુ કાહાણ. જેમ દરાઆમા બુડે વ્હાણ.નીતરોડ બે તે જેમ લણ,બળે હૈયુને રહયુ કોણ ન ગયો ઘેર તણાં વાશીએ, વીતક કરી ગશીએ; પારેખ દુબળી ઘરમાં રહયો, તેણે બોલ ભદ્રાને કહયો, અમો જઇશુ અમારે ગામ;કરો એક અમારૂ કામ લાખા સાથે જેમ લીધો લાવ, તે દેખાડો મુજને દાવ; પોચી નંગ લાજજ તણી, દેખાડી ઘણા મુલ તણી. અત્રઘડી આણી આપુ અમો દુબળી તમને ગમી એ વાત; આવો મેડીએ રેજ્ને રાત,પ્રિતે પોંચી લીધી હાથ, સંકેતકાંધો તેનાસાથ; ચડયોદુબળી મેડી માપ એ રાંડ કેમ રાખે આપ;જ્યાં રાંડની હુતી સેજ, અરૂણ ઉગ્યોએવુ તેજ. શાહપુત્ર ચડયો જ્યાહરે, કઉતક એક થયુ ત્યારે; જાઓ જઇને બેસો તમો. પરવારીને આવું અમો, એમ કહીને ત્યાંથી ગઇ, એ ભઇયા બેઠા ત્યાં જઈ જગત માત કોઇક જોગણી બત્રાની રૂપ બારે ભોગણી. વજર કછોટો વાળ્યોકશી, મુસ્તકજટાલાખેણી વશી; વીભુત ઓપે આપે અંગ,પીતાંબર પલવટ રૂડે રંગ શિંદુરમુખઉપર ઓપીસું,ત્રિશૂળ કર મધે શોભીયું; સાક્ષાતકાર જોગમાયા આપ, તેજ પુંજ પુરણ પ્રતાપ; દીઠુ દુબળીએ જ્યાહરે, પગે લાગીયો ત્યાહરે; હવડાં એ મનમા ધારશે, ત્રીશુળ વડે મુજને મારશે. થરથર તે અંગે ધુજીઓ બાબત કારમી તે બુજીઓ, રક્તઆંખભમર બહુ ચડી, નાઠો દુબળી તેની ઘડી, દેહમાંહેથી ચેતન ગયું, પેશાબ પાગરણ માંહે થયું, આવ્યો તન્ત તરેડીતાવ. શોએ બાબત થયા બનાવ;કરયો વીચાર મન સાથે વસુ તેણીએ સરવે રાખ્યું આપ, કરયો કારમો કાસદ એક, વીરચંદ આગળ કરયો વિવેક; દંતારાએ જાણ્યો ઇહાં મુને, તેણે ઠપકો કહાવ્યો તુને; ખાવો પી-

ઓ નીત હેતે ઘણે, હું જાઇશ ઘેર દંતા તણે; આજ્ઞામાગી મન ભાવીયો, પીતા તણે મંદિર આવિયો; સંદિર મુખ દીઠાં સતતણાં, દિધાં વધામણા દેવને ઘણાં; અમુલ્ય આભુષણ પહેરયાં અંગ, રાજ તેજથી રૂડો રંગ. જગમગ જોત ખરો જાજુલ કુંવર જાણે કમરનું ફુલ, ધોરી ધવલને વેગડ વેહેલ, વઇમાન ઇંદ્ર તણાથી સેહેલ; નહીસાથે સેવક કોસાહય,નારી તેડવાને નર જાય; પીતા કહે સાંભળરે પુત્ર,ગ્રહસ્થ આપણુ ઘર યુત્ર; એકલા આપ ન જઇએ કોય, વાટે વીઘ્ન અનેરાં હોય, કહ્યું પીતાજીનું નવ કરયુ, જવાસાસરે મનકુ ઠરયુ;મેલ્યા બળદદોડી હામ.ઉતરયો જઇ પાધરે ગામ. ગઢનગર વધાઇ નેટ, આવ્યો કસ્તુર નગરનો શેઠ;ફુલ વેરાવ્યાં વારંવાર.ઢળાવ્યાંબહુ જાગીઢોલ,કરયાં ઓવારણા નંગ અમોલ; શાકપાક સુખસાગર ઘણાં, તરતાં બંધ્ધ તેજાના તણા, શેઠ કહે હું નહી રહુ વારંવાર; શીઘ્ર કરી વોળાવો નાર; સાસરવાસો શુભસજ કરી, વળાવી વેગે સુંદરી, એક વેહેલમાં બેઠાબેય; નરનારીને ઝાઝો નેહ; રાત ઘડી બે ગઇ જાહરે, ખેડી વેહેલ વેગે તાહરે, ધન મદ જોબન મદ જેહને, બીક ન રાખે તે દેહને. ઉગમતે સુર મદીર જશું; આપ વિચાર મન માંહે એશું જાણુ વરખડી કેરૂ અડયુ, નેહુર ડાબા પગનું પડયું; રાખો વેહલ જે જુત તાહરૂ, નેહુર આણિ આપો માહરૂ, કહે કસ્તુર સાંભળ કામની, વીશમ વાટ જાએ જામની; એવાં નેહુર ઘરમાં ઘણાં, નિત્ય નવાં પહેરે તે તણા. એકજ નેહુર કેરે કાજ, નહિ ઉતરૂં હેઠે હું આજ; નારી તો હઠ લઇને રહી, ગદગદ કંઠે ગળગળી થઇ, તે દેખીને આવી દયા. રાખી વહેલ લેવાને ગયા; વનીતા વહેલ રહયા સાટમાં, ચાલ્યો ચીલે ઘાટમાં નેહુર જે ઠેકાણે પડયું.તરત એ તસ્કરને જડયુ; લેઇ હાથમાં તે આવીયો,ભામનીના મનમાં ભાવિયો.બેઠો હાકવા થઇ ધણિ, હાંકી વહેલ મેવાસા ભણી; જાળ જાંખરાં કાદવ નીર. તસ્કર લેઇ ચાલ્યો તે તીર; ઉદેશ થયો વાહાણે જ્યાહરે, દીઠો ભુત જેવો તાહરે, હણે હઇડુ કુટે પેટ, કયાં ગયો જે મારો શેઠ; આ દીસે તસ્કર ન કાય; એમ વિચારી બોલી સાય. દોહરા—તરૂણી કહે તસ્કર સુણો, તું કયાં આવ્યો આંય; નેહુર કાં તમને જડયું. એ ધણી છે કયાંય. કપટ કરી બેઠા અમો, પ્રપંચ થકી બહુ પેર; વાટ મરડાવી નીસરયા, જાવું અમારે ઘેર. તેની નિશા મુકુ તું, નેહ મળે નહી દોય તું મુજ ઘેર રહે માનુની ઘણું ઘણેરૂં હોય, તસ્કરને તો હરખ છે. માનની મહા ઉચાટ. તે સમે શું ન પજ્યુ ઇશ્વર કેરો ઘાટ. નરપત નગર ત્રંબાવટી, ચઢયો રેજ શીકાર; તારૂણીને તસ્કર હતાં; આવ્યો તેણે ઠાર; માનની દિઠી કારમી, તતક્ષણ ઝાલી બાંહ; દોરી ખેંચી દશ દીશા, બેસારી રથ માંહ. બળ બુધીથી ઓળખ્યા નગરશેઠનો હોય. પગલુ જાણુશે એ થકી, કહેશે કોયને કોય, તસ્કર મુકયો જીવતો, આપ્યો બળદ બે હાથ વળાવી દીધો વેગળો, સાથા દીધી સાથ. એકાંત ચોકી અધીક, રાખી તેણું ઠામ;જાણુ કરી કો નવ શકે, આવ્યા પોતે ગામ.ચોપાઇ—આવ્યા

શેઠ ફરી, નહી વેહેલ ન દીઠી નારી, અરે દેવ આ તે શું થયું, બધું આરકસ કોહો ક્યાં ગયું; ચાંલો વાટથી ઉવાટે ચડયો; રાત અંધારી તે નવ જડયો; શું મોહો લઇને મંદિર જાઉ, તરણાથી તો હળવો થાઉ. બાળ હૈયું તો બોલે, લોક, રોમ રોમ પ્રગટયો બહુ શોક; ઘણું દુખ પડે જેટલે, ગેર જવુ નવ સુજે તેટલે. તેણે ઠામ તજ્યો વારસીએ, ફરી મન ગયો કાશીયે, તજાવા જાત્રા મનડું કીધ; આવ્યો વેરાગ રૂદે ધરતાજ, ગયો કાશીએ કરવતને કાજ. કહુ વાત તે સાંભળ કરણુ, લાખા સમેત થયા જણુ તરણ; એ વાત અહિંયાથી રહી, પેલા રાજાની શી ગત થઇ. ભદ્રા પાસે રાજા આવીયો, હાર રત્નતણા લાવીયો,પ્રિતે ધરો મુજ ઉપર પેર, રાણી કરીને રાખું ઘેર. બોલી ભદ્રા ત્યારે તરત, મારે ખટ મસવાડા વરત; સઉભાગ્ય કારણ સેવના કીધ, પરમ દેવી આપ પ્રસીદ્ધ. જાજુ માન જાણી મેં એહ. મનવંછિત ફળ આપે તેહ; વરત પુરૂ એ જ્યારે થશે, સંકટ મનનું સરવે જશે, ત્યારે પછી જે કહેશો તમો, મારે બોલ ચહાવું અમો; જો કરો મુજ સાથે જોર; તેમાં નહી તમારૂ તોલ, હું અબળા ચાલે નેટ, મરૂં પાળી મારીને પેટ; જીભ દંત કરડીને મરૂં, વરત ભંગ નીશ્ચે નહી કરૂં, શો દાસીઓ સોપી રાય; રાખી ઘણા સંકટનિ માંય, સુનિ નવમુકે અદમડી, આત દાસીઓ કહેતાં ચડી, એક દિવસ રાણીએ કહ્યું. વરત મારૂ પુરૂં થયું; પુજુ શીવને રૂડે રંગ, પછે રાયનો કીએ સંગ; રાજા મનમાં હરખ્યા ઘણું. વચન ગમ્યુ એ રાણી તણું; પુજા સામગ્રી આપી હાથ, ડાહી દાસીયો દીધી સાથ. રખે સુની મેલો એહને, ધાંશમા એની દેહને, પલક એક સુની રહે દીશ. લો સઉનું છેકુ શીશ બેસારિ રથ ખેડયો બારણે, શીવપુજન કેરે કારણે; દંત કુંવરનું દેરૂ તાંહ, પ્રીતે ગઇ પુજનને માંહ.અરે દાસીયો રહેસો બહાર, પુજન કરી આવું આહાર; પ્રીતે વચનની દિઠી આંચ, મોહોર એક એકને આપી પાચ, દેરૂ અટકાવી દાસી રહી, પુજા કરવા આણી ગઇ; ધ્યાન શીવ અંબાનું ધરયુ; પુજન રૂડી પેરે કરયુ; કસ્તુરે કહીતી વાત, સાભરયુ તે વેળા સાક્ષાત. દોહિલા દિવસ કાલે વામશે જીવતો નર ભદ્રા પામશે, જીવતો હું શા માટે તજુ, ભાવે શ્રીભુવરને ભજુ; ડેર ફેરવ્યો જમણે સંગ, નિકળ્યુ જળાધારાથી લીંગ, સળંગ માંહે પ્રધાનજ કહી, પાછુ લીંગ હતુ તેમ ધરી; ડાબો ફેર કરયો જેટલે, સજડ લીંગ થયુ તેટલે. રમઝમ કરણી આવી ત્યાંહ, મેહેલ પોતાના સસરા માંહ, વડી શેઠાણી ઢોળે વાય, ભોજન કરે છે દંતો રાય. મહા લક્ષમીવંત દીઠી નેટ, અચરત પામ્યો દંતો શેઠ; કહેરે બાઇ દેવી તુ કોણ. એટલે દહાડે દીઠી ઓણુ. કરજોડીને ઉભી રહી, કહાણી સસરા આગળ કહી; ભદ્રા નામ જાણછે સઉ, દંત કુંવર તણે કુળ વહુ. સપુત શેઠ દવથી ડાહેરો કુળ તારણ દિપક તાહરો, દેરે દેખાડી વાટ, ગયા ગુપ્ત તે જાત્રા માટ. ભલે પધા-રયાં વહુજી તમો, પોહોતી રળી રળીયાતજ અમો; અમુલ્ય મોતીએ વધાવીયાં

પ્રેમદા મંદિર પધારીયાં; રાજા ઘેર જુવે છે વાટ,રાણિ ઘેર નાવિ શા માટ; છડી અસ્વારી દેહેરે ગયો, બોલ તે દાસી પ્રત્યે કહયો, અકલ કેમ ગઇ તાહરી, સુની રાણિ મુકી માહરી. કમાડ ઉઘાડી પેઠો માંહ, માનવ જાત નહી કો ત્યાંય; સભંગ શીવ દેહેરે સાક્ષાત. ગુસ ધણીના જાણે વાન.શિવદેરામાં સોધે જુવે, નિરાશ થઇ નયણુથી રૂવે; અરે દઇવ આતે શુ થયું, નારીને કોણ લઇ ગયુ. નથી પવન પ્રવેશની જગ. સાંભરે સુંદરી ઉઠે આગ. નારીને મહાદેવે ગળી ન મુકી જેણે ભીલડી, શકે દેવ અંતરીક્ષે હરે. કંઇ કાંઈ મન મનસુબા કરે; હતી ત્યાં ઈંદ્રની અપ્છરા; એ રૂપ નાન વન હોય નછરા; શોભા રૂપ સુંદર સુદરી, અશોચ્ય વિલાપ અતીશે કરી, નૃપત મન વિચારે નેટ, ખાઉ ઝેર કે મારૂ પેટ.કરૂં એમ ને જીવજ જાવ,પણ ભેટો તેનો નવ થાવ. માટે કુંવરને સોંપુ રાજ,સુખે શરીરે કીધુ તાજ;ગયો કરવત કાશી કારણે.થયા એકઠા ચાર બારણે. સાચુ પાપ પ્રકાશે હારા, ત્યારે કરવત મુકે શીશ;કહે કરવતીઓ ખોટી થાઓ. સાચુ કહો કે મંદિર જોઓ.

દોહરા—લાખો કહે કહુ લખવરાં, દુખની માથે મોટ; એક નારિને કારણે, ખોઇ પાંચ લાખેણી પોઠ; મળ્યો એક ડાહયો દુબળી, મળી નમેરી નાર;પુંખ ખાધા વીણુ કર બાળ્યા, હોડે બેઠા હાર. માટે કરવત લીજીએ, દેહદુઃખે શીર દેઉ, ગન્થ પાંચ લક્ષ પોઠાંના, ત નારીનો લેઉં. તસ્કર તે વેળા કહે, માનની એક મધરાત; નેહુર જડયું મુજને ત્યાંહા, વારૂ કહુ એક વાત. મેં દિઠી એકલી, આપ્યું નહુર હાથ; અજાણ્યો નવ ઓળખ્યો શામા તેડી સાથ. વહેલ લઇ વાટે જતાં.ઉગ્યો આપે સુર; ચંદ્રવદની ચતુરા ચતુર, નારાયણનું નુર. હરખીને હું નીરખ્યો, જાણ્યું ભગીયું ભાગ્ય; કરમ હીણુ છાજ્યું નહિ, પછીથી ઉઠીઆ ગ નરપત નગર ત્ર બાવટી, મળ્યો ઉગમતે દીશ; નારી લેઇ તે ગયો રહો હું કુટી શીશ. નેહુર ગયું જુવતી ગઇ આવ્યો તેણે આજ; કરવત મુકો દેહપર કામની કેરે કાજ. રાજા બોલ્યો રિઝમાં, તે વનિતાને વરત; માનની ગઇ દેરા વીશે, ત્યાંથી ગઇ તે તરત; પરભાતે લીધા હતી. તસ્કર કેરી તાલ; તેણે કીધો વાયદા, મેં માન્યો સાચો બોલ. તેનું મુખ દીઠું નહીં, ભાગી નહી જે ભુખ; ખટમાસ રહિ તે કામની, શામા પામી સુખ. શામા કહે શીવ પુજીએ, મન ધરીને પર; પછી રાણી ગઇને કહુ રાજા તારા ઘેર. પુજા કરવા ગઇ પ્રેમદા. હતકુંવર ડેરા માંહ; બોલી ખાંતે કરી, અલોપ થઇ તે ત્યાંહ. અચરત એતો અતિ ઘણુ કયાં ગઇ નિરમળ નાર; માટે કરવત લીજીએ, આવ્યોછુ આહાર. સમજ્યો શેઠ હલકા વીશે, અંતઃકરણ થઇ ઉપાશ; જીવનો નર ભદ્રા પારશે, વનીત; પોતી વાસ. ચોપાઈ—સાંભળ લાખા આણે ઠામ,કસ્તુરચંદ તે મારૂ નામ,દુબળી પારેખ તે હું થયો, આ ચરિત્ર જેવાને ગયો; સાટાં તારાં કીધાં અમો, દુબળીને લાખો તમો, ઓળખીતા મન મેલી મળ્યા, સંતાપ હતા તે મનના ટળયા, ભદ્રાજે નારી તાહરી,

માથે જણ્યું બેહેની માહરી, શુભ વચન તસ્કરને સાથ, બે નહુર આપું મુજ હાથ; તસ્કર લાગ્યો પાય; કસ્તુરચંદ જે નારી વદી તેમારા પેટનીદીકરી કાશીમાં કોટીના કામ પ્રગટ કરયું પોતાનું નામ; લીધો ત્યાંથી લાખેણો અર્થ, જોડાવ્યા મન ગમતા રથ, કર્યાં પુન્ય ઘણાં કાશીએ, દીન દાન તિરથ ચાસીએ; કરમ મુકાવ્યાકોડે કરી બ્રહ્મ મોહોરો આપી બહુભરી ચારે એકઠા પંથે પળ્યા દંતાશેઠ ઘર આવી મળ્યા; રાજા થયું છે જાણ, ગરગડીયાં હરખે નીશાન, ચાર એકઠા રંગે રમે, ભદ્રા રાંધે તે જુગતે જમે; ચાર બારણા ચાર શણગાર, ચતુરા જાણે હોયે ચાર; પાંચ લાખ પોઠીના દામ, આપ્યા લાખાને કીધું કામ; બે નેહુર તણો જે ગરથ, દેઈ તસ્કરને સારયોઅરથ, રાજા ઘેર પોતાને ગયા, દંતા શેઠ પણ સુખીયા થયા; નવકું કામણિ જડીયા મેહેલ, શોભા ઇંદ્રાસનની સેહેલ. નવમી મેડીએ નીત્યે નાર, કરેકલોલ તેને વેપાર, રાત દીવસ નવ જાણે આનંદ લીલા અદકી હોય. ઉપર સુવે ઉપર જમે, રામા સાથ રમત એ રમે; પોતાની દાસીનેદાસ, બીને માણુસ વેપાર વણજ કે સુખ કે દુખ, કોઇ દેખી શકે નહીં સુખ; મહાલક્ષ્મીની જેને ગોદ, તેને શી ચીંતાકે ખોટ. વીત્યારમતાં વરષજ બાર, સુખ સાગરમાં નરને નાર એક દીવસ આવ્યુ શુભ પરવ, લોક સહિ સાગર જાયે સરવ; નારી શેઠ દંતાજી તણી, પ્રીતે શાખ પાડોશણ ઘણી, રથ બેશી આવ્યાં બારણે; સહિ સાગર નહાવા કારણે; વાત કહુ માંહો માહે સહુ, કો કહેરાંધી મુકો વહુ; કો કહે વહુઅર પાણી ભરે. કો કહે વહુઅર લાગે ચરણ, સુણ્યું શેઠાણી સર્વે ધરણ. ત્યારે તેને આચરત અડયા, આંખે આસુધારાએ પડયાં; મુખથકી મુકયો નીશાસ, અરે દૈવ ના પોહોતી આશ. સરવે સાથે દીઠું દ્રષ્ટ, કહે સરવે તમને શું કષ્ટ; શ્રીમત શો તમને શું દુખ, સઘળી વાતનું ઘરમાં સુખ. તમ ઘરમા દાશી છે ઘણી, વાત એનો આમ ગરીબો તણી; કહે શેઠાણી સાંભળ બેહેન, કહું મારી કુળવહુનાંચેન. આવી ઘર જેહાની દુખ, ત્યારે દીઠુંતું સુતનું મુખ, તે નારી એ પ્રુક્ષજ લીધ, શું જાણીયે તે કામણ કીધ. નીત્ય ઉઠી પગે લાગતો, માજી કહી ખાવા માગતો, હેત પ્રીતેથી કરતો વાત, તે દેખીને ઠરતો તાત. ઠરતી આખે દેખીને તન, તૃપ્ત થયું મારૂ મન, તેને તો વહુએ વશ કીધ. અક્કલ સાન ભુલાવી દીધ, તે હું પુત્ર નવ દેખું દ્રષ્ટ, એથી બીજું અદકું કષ્ટ, સર્વે સાંભળીને રહ્યાં, છોકરાં માજનાં બેસુધ થયાં, તમે કહ્યું તે આ[illegible] આંક વધનો તમ વહુઅરનો વાંક; લોકોએ એમતો અદકું કહ્યુ, સાથ શેઠાણી દાસીએ લહ્યુ. તે દાશીએ લહ્યુ તે દાશિ તો ભદ્રાતણિ, વહાલાં વંચિ સાચાધણિ, માટે વાતમાં જેજે લહ્યું, શેઠશેઠાણિ આગળ કહ્યું, દુખ ઘણેથિ રોયા માત, કહી સર્વ માંડિ વાત; કહે ભદ્રા સાંભળ ભરથાર, ઉતરો અટારિયેથી આવાર; સંતોખો જઇમાને બાપ, પછે પધારો આપે આપ, વેપાર વણજમાં ચાલો મન; જમોછો બાપ રળ્યાનું અન, રૂડા નરને એ નવ ઘટે, વણુ રોજગારે માનજ ઘટે; આળસ સરડિને ઉઠિયો, જેમ

મગદલમજંદ છુટીયો આવ્યાહેઠળઆપોઆપ, બેઠાંછેજ્યાં માનેબાપ.પિતામુનેઆજ્ઞા દિજીએ, જે કાંઇ કામ દો તે કીજીએ; કહે પીતા શુત સુખીયા થાઓ, કરમં લખ્યુ છે બેઠા ખાઓ. હજી લાડયવાયા છો તમો; તમ જેવડા હતાજી અમો; કરતાતા કંઇ મોટાં કામ, વિસ કોટી જેડયાતા દામ; દામજે લક્ષ્મિ હોય. ચોરિથી નથિ લાવ્યુ કોય; રળ્યા થકી મળે છે ગરથ, બેસી રહે સરે નહી અરથ.

છપ્પો—સિહને માગે શિંગ,સાપ પોતે પંખાળો; શુરને શસ્ત્ર, વાત્ર વધારે ખા-લો; સાગર પર નુ પુર; હિરો જેમ કુદન જડીયો આધકાર બળિ, વરઘોડે ચડિયો જેમ હરાડ હાથિઓ, કવીને વળી વખાણિયો; શામળ કહે વધે એટલો વેપાર ચડે જે વાણિયો.

ચોપાઇ—રાખ્યા વાણોતરજે ઘણા, ખાસ ખેલ તે પોતા તણા; વહાણુત્રીસથી બ-મણાં લીધ, માલભરી તઇયારી કીધ. કાળા કપટ મોંઘે મુલ, અતિશે માલ ભરયો અતુલ્ય; જાવેજાત્રા મનશાધરી,વહાણમાં ભારે જણસો ભરી, શઢપુરાવી નાખ્યાદોર લાગ્યો નાદ નીશાનેઢોલ; એ સવળી કીધી હોડીએ, ચઢયો ભદ્રા પાસે મેડીએ, કહ્યું કામની મારૂકરો મુજ આવ્યા વણુના ઊતરે; ખાઓપીઓ મેડી માળીએ, મુખેનીદ્ર્ય બેસો જાળીએ;શાણા ડાહયાં ચતુરા તમો; શી સીખામણ દિજે અમોપ્રૌઢે પરે વહાંણે જશું, કહી વાત તે મનમાં વશુ; આજ્ઞા માગી ઊતરયોઆપ, આવ્યોજ્યાં બે-ઠાં માબાપ, કરજેડીને ઉભો રહયો, હેત બોલ માબાપે કહયો, વેપાર કરતાંકેનવારી યે, તમ વિના જીવ કયાં ઠારીયે, વેહેલા વળજે મારા પુત્ર, સરવે રીદ્ધ તારી ઘરસુત્ર પુષ્ય નક્ષત્ર સાધ્યુ પ્રીત, ચડયો વહાણમાં રૂડી રીત, શુભશુકન રૂડીવાણીએ, ચાલ્યાં વાહાણ નાળે પાણીએ, સઢસલામી પોતાતણી,શોભાસફરની સુંદરઘણી, જેયાંબંદર પોતે અનેક, એક એકથી ઉતમ એક.આગામજે અરણવનાં નીર રહેતાંહી જેતામાં ધીર; એક બેદીવસ કરતાં એમવાત, સેજે મયા મસવાત સાતદેશ દેશથી પરદેશે ગ યો, ત્યાં તે એક અચરત ખેલથયો;રૂડી રાત ને શરદજનતણી, શુભ પુનમએ સ્વાતિ તણી એવો જેગ જે દહાડે હોય શું કઉતક થયુ તે જેય, અરણુવ વીચ આવ્યાંછે બેટ છીપ્યા વહાણુ તે તળે હેઠ, વહાણથકી સરવે બારણે ઉતારયા જઇ ભોજન કારણે;જેવો અઇરાવત હોય ગજ પુઠે સરખી ફરૂકે ધ્વજ ઠામઠામ સુતાંસહુ જાત. દોઢપોહોર ગઇછે રાત નથીજાગતુ માનવ કોય.એકલો શેઠીયો પોતેજેય બેઠો જેત દીપકની કરી માંડ નામુ હઇડે ધરી;તન મન ધન મેળવ્યુ છે ત્યાંહ નથીજીવ બીજાકોમાંહ મેળમેળવતાંલે કોય તે ભુજર નીસ્ચે ઉચુ જેય; એક હંસણી બીજેહં-સ પક્ષીપણ દેવતાઇવંશ, અંતરીક્ષ પાંખવડે વિસ્તરે. અમુલ્ય મોવાં મોતિચરે; માન સરોવરગુણ ગંભીર, ચરે હંસ સઉ તેને તીર સ્ફટીક મણીની જ્યાંછેપાળ વ્રક્ષદેશા વળીની જાળ; વરસે ત્યાં મોતીનો મેહ, ઉજવળ હંસ તણાછે દેહ. હંસ નરનારીની

જોડ, કાયા જાતાં પોહોંચેકોડ;સમુદર એટ મોતીની ખાણ, ચારાકાજ ગયા નીરવાણ; પાછા માનસરોવર જાય. આવ્યાં અરધે અરણુવ માંય; થાકી હંસણી ન ઉડે પાંખ, દિઠાં વહાણ છીપ્યાં તે આંખ.કહે હંસલી સાંભળ હંસ; પ્રાણજીવન અધિપતકોઅંશ, ઘડી એક જે બેસો વાહાણ, થાકો શીતળ થઇ નિરવાણ; તેણે મેં બોલાતું નથી કરોડવાર શું કહિએ કથી; બેઠા છે તે ઠામે ઠરી; શુભ વચન બોલી સુંદરી; જાણો છો સ્વર્ગ તણી શેર,દીવ્ય જળ દરીયની લહેર. અતિ ઉજવળ દિસેક રાત,કહો આ વેળા કાંઇક વાત;કિયોદિવસ કીયુછે પરવ, શોભાસ્વર્ગ તણી તે સર્વ.કહે હંસ કહે સાંભળ કામનિ; જુગત આજ રૂડી જાનની. શરદપુનમને સ્વાતી હોય,મહિમા કળી શકે નહી કોય; નરનારી કરે જો સંગ, હોય રીઝથી રૂડે રંગ, એક નાડે એક સોડે સુત્ર. પડે બીંદુ પ્રગટે જો પુત્ર; પીઉ પ્રિયાને પુરણ પ્રિત, રમે મળીને રસની રીત. છપ્પો–પડે બીંદુજે નીર તીર અરણુવ ઉપાતિ; ઉજ્વળ તેહ સોહંત, કરેમહા સોંઘા મોતી.કેળ હોય કપુર, સુર ઘણા મુકી ઘોડા બત્રીશ લક્ષણ બાળપદમની જુગતે જોડ; હોય નિરમળ ચિત્ત નર નારનું, ઉદરે ગરભ. આવી અટે પુરૂષપતા પિક અવતરે, ખાતાં છીક મોતી પડે,ચોપાઇ--હાથણી સાતું હાથી જાય. ભદ્રા જાતીક હસ્તી હોય; સરદપુનમ સ્વાતિ કહેવાય, અકળિત મહિમા તે ન કળાય. જેણે વાત માંડીને કહી, કસ્તુરે તે સરવ લહિ; તાણીને મુકયો નિશ્વાસ, અરે કંઇ નવ પોતી આશ. નિરાશ થઇને બેઠા ધરણ, એમ નીસાસા નાંખ્યા તરણ;હંસહંસલી સાંભળે જેમ, તાણી તાણી મેલે તેમ. હંસલી કાને સુણ્યુ જેટલે, હંસ પ્રત્યે પુછ્યુ તેટલે;શા માટે નિશ્વાસ મુકીયો, ચતુર પુરષ તે કેમ ચુકીયો ખાવાપીવા દોલત ઘણી. કરેમોજ કરોડા તણી. તમે હંસપુછો એહને, શું દુઃખ પ્રગટયુછે દેહને;બોલ તે વેળા તાણ, સાંભળ ભાઇ ચતુરસુજાણ, શા માટે મુકો નિશ્વાસ,પ્રિતે સાંભળ તારે પાસ; બોલ્યો હશીને હંસની સાથ, શાહપુત્ર જોડીતે હાથ.તમો વાત વનીતાને કહી, જ્વ પુનમની મેં લહી પ્રેમદા તમે વખાણી પેર,તે ગુણવંતી મારેઘેર, એક સોડે એક નાડે એક એવિ વિનતા વાત વિવેક. તમો વાત વખાણી આજ. કહેતાં વાત આવે છે લાજ; આણે સમે કામની નવ મળે, પ્રીત વચન મારૂં કેમ પળે એક સમે ન બીજે ત્રાણ તેથી તેમ પડે નિશ્ચે જાણ; જાય સમોનો વળતીમળે ત્યાર ભાગ્યને કયાંથીમળે.તેણે દુખ દાખુછુ અમો; કહિ વાત જે પુછિ તમો કહે હંસ જુગે શા માટ, વનિતા દુરજે કેટલિતે વાટ;શેઠે શેઠ પુત્ર કહે સાંભળ વિર અગાધતો અરણુવનાંનિર;કહ્યુ કુંવર જી વેગળિ વાટ, ચાલ્યા અરણુમાં મહિમા સાત.

દોહરો–ત્રંબકસેન ત્રંબાવટી. મહી શંગમ મહા મોલ્ય, ગુજરદેશ આગે આગળો, અખિરો દુર અતોલ કહે હંસલી હંશ સુણ પુછનો સકળ ઉપાય; આવેળાતમો એહને, મંદિર તેડિ જાઓ, મેળાવો એનિ માનનિ, ભયિત ધરી ને ભાવ, ઉઠો

અકલઅર્દાક કરિ ઉગમતાં પહેલાં આવ. હંસ તે બોલ્યો હેતથિ, ઉઠ આળસ તજી આજ, બેશ પિઠ બહાદુર થઇ;કર મન ગમતાં કાજ;પ્રતિજ્ઞા પ્રોઢી કરો,ખોટી ન કરો ખાંત; પલકમાં પાછા ફરો,જોઇકામનિનિ જાત;હંસલિ રહિ ત્યાં હોડિએ,અંતરીક્ષ ઉડયો હંસ;કસ્તુરી કોટ ઉપર ચડયા,વારૂ શેઠ તો વંશ, આકાશ લગી ઉંચો ચડયો, નીરખ્યું ગુણ નામ; ધનુશનિ પેરે ઉતરયો આવ્યો તેણે ઠામ,કેહેરે મોહોલ તારા કીઆ, ઓળખ આપે આજ; પેશ મંદિરમાં પ્રીતથી, કર કામનીનું કાજ, નવ ટુંકા ને નવ લખા,રૂડી રીતે રંગ;દિપક આ અટારીએ, શોભે રૂડો રંગ.માનની બેઠી માળીએ,જુવતીજ તરવાય,અગાશીમાં ઉભો રહયો.વનિતા વિસ્મે થાય, શામા જાણે સ્વપ્ન છે,કે કે ચેટક ચોર; કઉતક કાંઇક કારસું, અકળીત એ અકોર. કબુલ કસ્તુર હુએ અધીપત મારો આપ; જુવતી ત્યાં જોઇ રહી, અચરત આપો આપ. સ્નેહ ઘણેથી સુખ થયું રામા રીઝી રંગ, સ્વાંતી જોગ તે સાચવ્યો, સ્વામી સાથે સંગ.

ચોપાઇ—સ્વામી કહે સાંભળ સુંદરી,શું ભાળે છે દ્રષ્ટજ ભરિ;માળ સાતનીવાટે ગયો,વરેહ મુજને તો તારો થયો,પંખી આગળ કહી મેં પ્રીત, રામા મેળવ રૂડી રીત, તે પંખીને પીઠે ચડી, આવિ ઇહાં તે લાગી ઘડી.નારી કહે ભલે આવિયા.મારે મન તમે ભાવિયા; થયા કામતુર નરને નાર, તે વેળા કીધો વહેવાર. નારી કહે નર સાંભળ વેંટ, પુરણ ગરભ રહયો મુજ પેટ, હવે નહી જવાયે તમો, તજુ પ્રાણ ખણખુટે અમો,માબાપને તમે જઇ મળો પછે પંથ તમારે પળો; વાત કરતાં લાગી છે વાર; હંસ હેતથી બેઠો બહાર.હંસ કહે ખોટી થાઉ છું,હું મારે મારગ જાઉછું; તું તારે તમે તો રહે, આવ ઇહાં કે નાપણ કહે. દાશી દુતિ ત્યાં દશ બાર, રાખી સાક્ષી તેણે ઠાર, તોએ નારના મુકે હાથ,શાહ પુત્ર મને તેડો સાથ,હંસ આવ્યો સખિયો સાથમાં, આપ્યા મોતી બે હાથમાં, નારિ જોવા ગઇ દિપક પાસ; ઉડયો હંસ તેડી આકાશ; નાવિ વાટમા ઉની આંચ,આવ્યો રાત ઘડી પાંચ, ક્ષેમ કુશળ મુકાવો વહાણ, સાંભળજે કસ્તુર સુજાણ. પ્રણામ કરિ હંસજ ગયો,પ્રાતસકાળ એ રીતે થયો વનમા વાણિઓ, કુશળક્ષેમ ઘરનો જાણિઓ,

દોહરો—સઢ પુરયો સવારમાં,આવ્યાં વાય સવાય;વણિક પુત્ર વહેપારીઓ,જુગતે જાવે જાય. જાવે કો નર ગયા, નાવે મંદિર માંહ; જાય રળી જાવે થકી પરાયાનાં પરીયા ખાસ. જાવે જોખ ઘણી જુએ,ચડયો વેપારી વાણ; અદકુ કહું શું એ થકી, જ્યાં રત્નની ખાણ, પેચે માલ મહા મુલગી, પુરણ લાભથી પેર; માનની પહેલી માળીયે. ગોરડી રહિ જે ઘેર.ગુણવંતીને ગરભજ વાધીઓ, ભારે કરમનો જે ભુપ, વનિતાને ઘણું વાધીયું, રાજ તેજ રઢ રૂપ. પચ માસ પુરણ થયા,નણદલ આવિ ત્યાંહ,ઉંચી ચડી અટારીએ, ભામનિ ભદ્રા જ્યાંહ રૂપ દીઠું રંભા તણું,ભાભી દીઠાં

નેન; ઉદર ઉનત નિરખ્યું, ચંચળ દિઠા ચેન. ભાભી તેં ભલું કરયું, આ લક્ષણ શું આજ;બોળ્યાં બોહોતેર બાપના.કુળ દંતાને લાજ.ભાઇ પરણ્યા ઘણા ભાવથી, ઘાવ લખીયો ગંજ;તો તે તારૂ પાળીયુ,કામની વહાલી તું જ,શાબાશ તે,સારૂ કરયું ગરભ વધારયો ઘેર; વિરમયે વરશાજ થયું, પ્રૌઢી કીધી પેર,કહેશો શું સસરાકને, શું કહેશો માબાપ; ગુણ ઘાવ પુરો કરયો, તેમ તે પાળ્યું આપ, નાક ગયુ નવ ખંડમાં,કુલટા કહેશે લોક; પડદે રહો તમે પ્રેમદા. ફાંસુ ફુલો ફોક.નારી કહે નણદલ સુણો, પુછો પ્રીતે દાસ;હંસ ચડી હેતે કરી,પ્રીતે આવ્યા પાસ; સાખ પુરી સહુ દાસીએ, લાગ્યું દાવાદળ દુઃખ; માનશે તારી માવડી, કહિને મરડયું મુખ. બોલો ભાભીશું માહરિ, પ્રાણ કરોને તાજ; મુખ બોલે છે તાહરે લેશ તો મનમાં લાજ.

છપ્પો—વિપ્રને શીર વાક; આંક ભલે નવ ભણિયો;વેપારી શિર વાંક,રાંક કહે વાણો રણિઓ. રાજા શિર એક વાંક વીના,રાંકના ઘર લુટે, જાચીક શીર એક વાંક, રાઢ કરીને રૂઠે. ચતુરને વાંક ચોરી તણો, ઘણો વાંકશીર ગાળનો વાંક વનિતા શિરે. શામળ કહે અધીક આળનો. ચોપાઇ—વિદ્યા કરી બહુ નણદી ગઇ, જઇ માતાની પાસે રહી; કહયો અક્ષર દિઠું તે આંખ, પડયો વેડો વહુઅરનો વાંક.નારિ નિસરી છેકજ નેટ, પ્રૌઢ ગરભ વધે છે પેટ; નીચ કામ કરયું એણીએ, માળિયામાં બેઠી તણિએ; તે દ્રઢ જોઇ આવ્યા અમો, શાણા સરવે વીચારો તમો; સસરો આસુ સજ્જન સહુ, ફટફટ કરે છે વહુન બહુ;રાખો બીજા દંડ ઉપર લ રોક. માટે એને પીયર પરહરો, કુથલી ઝાઝી શાને કરો; એનુ કરયું ભોગવશે એહ. નાણો કાને તે શું નેહ; કામની સઉએ કુરી કરી, પીયર પરહરી મુકી રૂડી પેર,ગઇ પિતા પોતાને ઘેર; વીતક વાત માંડીન કહી, માતપીતાએ મનમાં લહી, ગરથે ઘર ભરી આપ્યું તેહ, નીમીશ ન રાખ્યો તેણે નેહ; જ્યારે રૂઠયો શ્રી રામ; કોઇ નવ આવે ત્યારે કામ. માબાપ કહે શંખણિ જાહેર. ગરભ ગળ્યો નહીં કાં તાહરે; જીવત કાં ધર્યું તાહરૂ, તેં કુળ બોળ્યું છે માહરૂ.

છપ્પો—ન શોભે રાણિ રૂપ,ન શાભે વિપ્ર વરણ વીદ્યા;ન શોભે સેન્ય વણભુપ ન શોભે સાધુની નિંદ્યા;ન શોભે શસ્ત્ર વિણ સુર,ન શોભે રાગ વિણગાણું,ન શોભે ગજ વીણ; સેન્યન શોભો શુભ ઘેર નાણું શોભે ન નદિયો નીર વીણ. ન શોભે જ્ઞાતા જ્ઞાન વીણ;શામળ કહે શોભે નહિ માનવ કુડા માનવીણ.

ચોપાઇ—માબાપે વિચારયું મન,દંડે ગામ તણો રાજન;નાત બહાર કાઢે સઉસાર,જેમારે જાયે વેહેવાર. ઇજત જાય સગા સઉ સાથ, લોક કલંક દેખાડે હાથ;મોટા બરાબરી મેહેણું દિયે, નિચ કહી પાણી નવ પીએ.દોહરો—માન મુકી માને કહ્યું નથી અમારો વાંક;હશે ચઢી નર આવિયો નિષ્ચે આડે આંક; શાખદાશી દશ તેહની સાચું કહું છું સુન; કસ્તુરચંદશા શેઠનો, પેટ રહ્યો છે પુત્ર.માએ મોં મચકોડી

શું જુવતી બોલે જુઠ; જીવ જીવાડણ કારણે. આળ પ પાળે ઉઠ. ચાલે જાય લગી, જેમ આટામાં લુણ;જુઠું વાદળ જેવડું, કાચુ માને કોણ.નાવબુજ્યો નારીએ, મુકી જઇ વન માંહ;વાઘ સીંહ વરૂ ઘણા, આપે કરડી ખાખ. નારીને હણવી નહી, વાંક પડે સત લાખ; પરવિ તે પ્રીતથી, બોલ શસ્ત્રજ શાખ. ગાંઠે ગરથ ન બાંધીયો, વાસણ વસ્ત વીવેક;કાઢી મુકી કામની.આપે એકલી એક, ઢોલીયે બેસાઠી દીકરી, ઉપાડી જણ પાંચ;મુકી જઇ મહા વન વિશે,અરૂણ તણિ બહુ આંચ. વરૂ વાઘ શીયાળવા,સીંહ હરણુને સાપ; મુકી સહુ મંદીર ગયાં, રામા રહી મન આપ. સંભારે શ્રી રામને,રૂવેવીલાપે વાણ;સહાય કરેતું માહરી,દીનકર ભોળાભાણ.સાચેસુરજસાખીયો,પ્રતક્ષ દેવ મહારાજ;દાવાદળ મહા દુખ પડયું, તુજ રાખે મુજ લાજ. તાતીનુ ટાઢુ કરે, પતીજ કર તે તેલ;ત્રીલોકમાં મેં પારખ્યું ખરો બરાબર ખેલ, નોંધારા આધાર તું આફત મુજને આજ, વ્હારે ચડજે વીશ્વપત,રાખે મારી લાજ.

ચોપાઇ—હઇડામાં રાખીને ધીર, પીધું સરોવરમાં જઇનીર;આવળ બાવળ વાડ વાડ,ચડયું એક ધુલરીનું ઝાડ. પાકાં ધુલરાં વેણિ ખાય, જળ પીવા સરોવર જાય; રાત અંધારી ગાજે ઘોર,તળે થઇ બહુ જાયે ચોર. વાઘ સીંહ ગર્જના કરે, કોમળ કુંવરી દીલમાં ડરે;ત્રાહ ત્રાહરે શ્રીગોપાળ,જુઠુ ચડયું જુવતીને આળ. મખમલસેજે પોઢે જાત,તે ઝાડે કાઢે છે રાત;જે કશ્તુરીયે નીત્યજ નહાય,તે ધુલરા વીણીને ખાય.જેના દાશી ચાંપે ચરણ,તે આપે રહે એકલા અરણ; સઘળી વાતનું જેને સુખ, તે વેઠે છે ભુંડી ભુખ.ઉદર ગરભ તણે કારણે, કાઢી મુકી તે બારણે;એક માસ થયોજેટલે,આવ્યો વણઝારોતેટલે માલ અનંગળસાથેમોટલાખેણિલાખાદીપોઠ;ટાડુબાંધ્યું રાણુમાં ઠલે, લાખો ઉતરયો ધુલરા તળે. દીવસ બે રહી તે ઝાડ, ભુખ તરશને નડકો ડાઢ;સુરજ આવ્યો જ્યાંરે શીશ,ખાય છીંક લાખો તે દીશ. ઉંચી દ્રષ્ટિ કરિ જ્યાહરે, નારી વળગી દીઠી તાહરે;ટાકણુવંતરી વેપી એક, સીદ્ધ શીકોતર જખણી ટેહ. કરે બાલકા કેરી હાણ, કે બાળક લેશે પ્રાણ; ખેંચી કમાન ચડાવી તીર, ઉડયો આળાસ મરડી વિરૂ ઉતર રાંડ કરે શું કામ,હમણાં મારૂ આણે ઠામ;નાખે તીર તવ બોલી બાઇ,માં મારે તું લાખાભાઇ માં લાખો કહે સાચું વેણ,તું કોણ હરાડાનિ બેન;વીરચંદ કેરિ દીકરી,હંતપુર કસ્તુરે વરિ.ભદ્રાભામની મારૂં નામ, માહાદુખે રહીછું આ ઠામ;વનીતા કેરી સુણતા વાતલસે ભલે હો મારી માત,ઉતારીને લાગ્યો પાગ,આપી રહેવા સુંદર જાગ;અન્ન સેવા આપ્યા આહાર, પહેરાવ્યાં વસ્ત્રજ બહુ સાર.આજે માલ ખજાનો દ્રવ્ય,સઘળ સઘળી પાસે સર્વ;ભોજનમન ભાવંતા જમો. વણજારાયોમાં રંગે રમો. બેન તમારે સાસરે સુખ.નવ પીયરમાં પણ દુખ;એકલાં કેમ આવ્યાછો તમો, તેતો અચરતપાસુ અમો, વિસ્તારીને મુજને કહો,સંદેહગયેસુખમાં રહો;ભાઇ અચરત પાસુ અમો,કહેતાં પાર ન પામો તમો, દેવ ચરીત્રજ સર

ખુ થયું,મુજ જીભ્યા નવ જાયે કહ્યુ,સોને શામને સાથે જુઠ,દુરાચાર બોલો સઉપું-ઠ તરત આભ મુજ માથે ચડયું, તે દુખે નીસરવું પડયું.ગ્રહ સાનુકુળ જ્યારે થશે; સંદેહ સૌ મનમાંથી જશે, હમણાંતો હું થઇછું ચોર, તેણે વનમાં આવિ ઘોર, મહા સંકટ પડે જેટલે, ઇશ્વર સહાય કરે તેટલે,આ વનમાં મહા દુખે અમો, પ્રતાપે પધાર્યા તમો;સંક્ષેપે વિસ્તારી કહિ.વાત વણઝારા સાથે રહી,ભદ્ર ઠરી રહીછે ત્યાંહ, કરે આણંદ વણઝારી માંહ, નારી સુખ પામી છેનેટ,વધે ગરભ પોતાને પેટ,બત્રીસ રસોઇયો કરે લાખો તેજમીને ઠરે;હેત પ્રીત કરે છેઅતી, જાણે માણસભલુ કેસતી.

દોહરા—બીજી જે વણઝારીઓ, તેને પડયો ભાર; કયાથી આવી કામની,રૂપતણો અંબાર, આવશે એને દીકરો અદકુ હોચે માન, બેન બેન મોઢે કહે,તેનો બહુ તોફાન નારી કરીને થાપશે,ઘડતા જાણે ધીર, ઉતારશે એ આપણાં નારીઓ તણાં નીર, વીચારે વણઝારિઓ પરહરીએ એ પેર,રાખવી એને નવ ઘટે,ગુણ રૂડીને ઘેર. પોઠળ ત્યાંથી ઉપડી ઠગપુર પાટણ જાય; હાલુ ટાઢું ગારહે, આનંદ અંગે ન માય.

ચોપાઇ—વેચે જે પોતાનિ વસ્ત,શોદા લેવ લોક સમસ્ત,આવે લોક પોઠી નરખવા,ન્યાય અન્યાય પ્રીતે પરખવા,જાય વણઝારિઓ ગામજ માંહ,જુવે બજાર તરતાબે ત્યાંહ દોશી દલાલ ગાંધીના હાટ; નેસ્તી નાણાવટી જે ઘાટ, જોતી જોતીઆવી સહુ નાર, જ્યાં ગણીકા કેરાં ઘરબાર, ઢાળી માંચીઓ બેઠી તેહ, અંગસમારી દીઠી દેહ, અતર અરગજા બહેકે બરાસ.પાન ફુલના લીલવીલાસ;કરે રાગ ગાયે ગીત; અંગ સમારે પોતે પ્રીત. ત્યાં વણઝારીઓ જોવા રહે, તેને ગુણકા ઉતરદે,અહીં આંતો મરદોનાં કામ,કામની કેમ આવ્યા આ ઠામ,કાંઇક કામ હોયે તે કહે, હુંશ હોય તો વાસો રહે; ખાઓ પીઓને ખુબી કરો,શણગાર નીત્ય નવ નવા ધરો.

દોહરા—હશિ બોલી વણઝારિઓ, એક નાર અમ પાસ; તેહ ઘણી છે ફુટડી,તમને રાખે દાસ. તમ મંદીર હોય માનની તો ઘેલું થાય ગામ; ટંકશાળ તમ ઘેર પડે. દે મન ગમતાંદામ, ગામસંબંધી ગોરડા,રઢીયાળી કો રૂપ; તમ ઘેર તો બેઠી રહે, આવે ભારે ભુપ. તેને દેખે દેવ કો કે બ્રહ્મ કે ઇશ, તપચુકે મહા જોગીઓ, જુએપલક જે દીશ, તે ગુણકાએ સાંભળ્યું,વનિતા રૂડીવાસ; શીર તેને સ્વામી હશે, અમને શાની આશ. વેચે તો વિનતા રૂડી, દેઉં ઘણેરો ગરથ.હુંસ હોય તો દેખાડજો, જેમ સરે તમારો અરથ.

ચોપાઇ—કહે વણઝારીઓ કહું તે કરો, વણગરથે વનીતાને હરો, કહું વાતજે કારજ થાય, સાલ હમારૂ સઉનું જાય, વણ કાંતે વણ પીજે વસ્ત્ર,તેવો એકબતાવું હઆલાઓ નાયક ટાડા તણો,જશ મહીમા જગતમાં ઘણોકેરો તાંણબેઠો જયાંહ, સઉકોકરવા આવો ત્યાંહ; કોઇક રૂપમાં એકામની,ભર જોબનમાંએભામની. માસ સાતમો તેને પેટ, એ એંધાણ નારીનું નેટ; તે શામ રણમાંથી જડી,વ્રક્ષધુલરા ઉપ

રચઢી, ડેરા કિધા તેણે ઠામ, ભદ્રા કહે છે તેનું નામ; તમે તેહનોઝાલો હાથ,વઢ- લાખાની પાસ,ડંડધણો તમને દેઇશું માલ પોઠી લુટી લેઇશું, નાઠી છે ઝાઝો લેઇ ગરથ,સરચો આજ અમારો અરથ; તે વાતનિ અમો દેશું સાખ, સઉ સાથે બોલી શું ભાખ,ને વાતની પ્રતિજ્ઞા કરી,સોંપીશું તુજને સુંદરી; ગુણકામન ભાંમની ભા વિયાં.તારૂણી સઉ ટાંડે આવીયાં; લેઇ પોતાનેસરવે સાજ,આવિગુણકા કરવાનાચ; રિઝી લાખો ઘરમાં ગયો;બોલ ભદ્રા પ્રત્યેકહયો; એક મોહોર સોનાનિ લો. જાવો બ્હાર ગુણકાનેદો; ભદ્રાબહાર આવી આપવા, ગુણકાનું રૂડુ થાપવા. એટલેતેણે ઝાલ્યો હાથ, પાડી બુમ વઢી તે સાથ; ઝાલી લાખા કેરિ બાંહ્ય, ચાલ હિંડરાજદ્વાર માંહ્ય. વેચાવું પોઠી તાહરી.કેમ દાશી રાખે મહારી.એ ભદ્રા દ્રવ્ય લેઇ ગઇ, ઝાડ ધુલરા કેરે રઢી.. ગરભવંતિ તે અમધેર થઇ,ચશનિ વાટ જુવે છે;માટે પાછી આપો મુને; નહિતો દુખ દેઇશું તુને.

દોહરા—સંબાની કહે લાખા સુણો, ખોઇશ સઘળો માલ; કાઢિ એ કામનિ શીદ પાડે છે ખાલ; સાખ પુરે મહુતાહરિ,નહિ વણઝારી એહ;ઘેર કેમ રાખેગોરડી, દેખી રૂડી દેહ, ગળે ઝાલી ઘણે જણે કહાડી મેલી બહાર;ગુણકા ગેર લેઈ ગઇ, નક્ષત્ર સરખી નાર, દીધાં વધામણાં દેવને.ઓચ્છવ અધીકો હોય,રૂપેરંભા એરાજ- વિ. કબિન શકેકોય. માનની ઘાલી માળીએ, સહુકો લાગે પાય,અમરત ચીજ આ- ગળ વરે.ચીતમાં સહુકો ચહાય, અમો સઉ તારી દાશીઓ. તું મારી સરદાર પાન ચાવો પ્રિતે કરી, પેહેરો શુભ શણગાર; બીજા લોક છે બાપડા, માનવ રૂડા જન, દિવાળી તેને વરસમાં, આવે એકજ દન, નીત્ય દિવાળી આપણે, નિત્ય નવા શણુ ગાર; નવો પહેરે નિત્ય પરગણુ, નિત્ય નવા ભરથાર નિત્ય અંગે અરગજા. નિત્ય ચાતુરી ચીત; નિત્યનવું નાણું મળે.એહ આપણી રીત બીજી જુવતિ જો કરે, પ- લક એક પરવેશ;દેખાડે સહુ આગળી રહી ન શકે દેશ, બીજી સહુ બળી મરે; જે જે કરી ન શકે જાર, નિરભે થઇ નિશંકશ;ભોગવિએ ભરથાર.કુળવતીને કેદ છે. પરાપુરવને પંથ; કાણો લુલોઆંધળો, કરતે ભાગે કંથ, રળી મરે છે રોટલા ધંધો કરતે ધાન. કરે વેપારજ ઉજળો, મહીમા ન મળો માન. હવે ભાગ્ય તારૂ ભળ્યું, દીનરૂડા જોહોય; જાર જુગતથી રીઝવા,હોંશે આવે કોય ખાઓને ખુબી કરો,ખુશ ઓઢ અંગે ન્હાઓ; રાજાની રાણી થકી, અદકા લીજે લ્હાવો,લ્હાવ લાખેણો બીજી એ ન્હાઓ મનશાથી તજ મેલ, પેહેરો ઓઢો પ્રીતથી ખરો સરવથી ખેલ.ભદ્રાએ મન વિચારીયું સંકટ આવિ આજ, ના કહે નહિ ઉગરૂ જાશે મારી લાજ.

સંકટ મોટું આવિ પડયું, રખે કલંક મુસ્તક મુજ ચડયું; ઇશ્વર રાખે મારૂ આપ જપવા માંડયો હઇડે જાપ. હઇડ દુખને મોહોડે હશી, ભ્રાંત નજાણી મનમાં કશી; બાઇ એક માગુછું માન;પ્રસવું જ્યાર સુધી સંતાન ત્યાર સુધી નવ કહેશો

તમો;એકાન્ત જામ ઉતરાંએ અમો, કોઇ પુરૂષ સાથે નહી રમું; ભોજન હું રાંધીને જમું પછી તમે કહેશો તે કરૂં; ધન રળી આપુને ઘર ભરૂં; કરગરનો કહું છું તને એટલું માગ્યું આપો મુજ. સઉ તે વાતે સુખીયા થયાં,ઠરી ભદ્રા તે ઠામેરહ્યાં; અવશ્ય થઇ પુરણ દસ માશ,પ્રસવ્યો પુત્રને પોતી આશ, સાક્ષાતકાર કો બીજો કામ,દેવ રૂપ દેવાશી દામ; આસના વાસના અદકી કરી જોતાં મુજ દુખ ગયું વીસરિ પુત્રને નવરાવ્યે, નાહીયે,બાળા બેઠી છે બારીએ; રવી કીરણ પડીયું જેટલે.આવી છીંક સુતને તેટલે ખમાખમા મુખ કહ્યું વચન,પડ્યા ખોળામાં બે રતન,અમુલખ જુવતી છે બે જોડ, નહી તેમાં ખાંપણ કે ખોડ. વચન સ્વામીએ કહ્યુ તે મળ્યું. કહે ભામનિ મુજ ભાગ્ય ભળ્યું; વિત્યા દીન એવા ચાલીશ. નામ્યું તે ગુણકાંનેશીશ. હવે વેપાર તે જારી કરો, હેતે હઇડા ઉપર ધરો, નીત્ય બે ચારેક છીંકજખાય, રતન એકઠા ગાંઠે થાય.કામની કહે હવે શું કરૂં, અહીયાં થકી તે કેમ નીસરૂં; જ્યાં જાઉં ત્યાં ફાટી પાડું કે હયારત લાગે વડું. એમ વિચાર કરે જેટલે, ગુણકા ત્યાં આવી તેટલે; બાહાર આવ્યો છે મીત્ર માહરો, દેખાડ ભાવ ભામની તાહરો. પછી રમાડજે તારો તન, હવડાં રમાડ એનું મન, બોલી ભદ્રા શામા સાથ. આપુ રતન અમુલખ હાથ, આજ એકાદશી વરત, ન કરૂ કામ કુડું તરત; રતનજ તે નીરખીયું, અમુલખ પારખું જે પરખીયું,એમ કરતાં પડી છે રાત,ગુણકા કહે દાશીને વાત;આ પ્રેમદાનો પુત્રજ મરે, તો આપણાં કારજ સરે. પુત્ર હરી એનો લીજીએ, ઉંડે કુપ નાખી દીજીએ, નારી નીંદ્રામાં જ્યાહરે,લીધો પુત્ર તેનો તાહરે.સુંપ્યો તેદાસીને તરત, નાખે કુપ પમાડે મરત; ગઇ દાસીઓ રણમોઝાર. દીઠો કુપજ તેણે ઠાર. નાંખે કુપ માંહે જ્યાહરે.દયા દીલ આવી તાહરે; આ અવતાર ગુણકાની દેહ, નીચમાં નીચ તે દાસી તેહ.નીચ સર્વથી કરવું કામ, કેમ રાજી રહે શ્રીરામ,બાળ હત્યા વડેરૂ પાપ,દાસી દીલ વિચાર્યું આપ. હું કરીશ શું આગળ ધર્મ,છુટીશ કેમ આ માઠાં કર્મ થાળામાં સુવાડયો તન,દયા પ્રગટી દાસીને મન;મુકી જીવતો વનીતા વહી,પોતાની ગુણકાને મળી.તમો કહ્યું તે કારજ કીધ, કુંવરજ કુપમાં નાખી દીધ ઝબકીને જાગી તે નાર,પુત્ર ન દીઠો તેણે ઠાર;પેટ માંહે પડી બહુ ફાળ,કયાં ગયો એ મારો બાળ.કાલાવાલા કીધા ઘણા, કોણ માને તારૂણી તણા;એક કહે ડાકણ ઉતરી એક કહે લીધો વંતરી,એક કહે બીલાડેલીધ,કરોડ પ્રકાર એવાં બહુ કીધ;કોઇ કહે તું ઉંધે બહુ ફટફટ કરે છે સહુ, નીચ સંગ નારીને નેટ, વળી દુખ પુત્રનું પેટ.

છપ્પો—ભુંડું દેહમાં દુખ, ભુખ પણ તેથી ભુંડી; ભુંડું દેવું દામ, કામ કલંક કુંડી;ભુંડી અતી અનાથ, ખ્યાત ભુંડી જે લોકે; ભુંડું કુગામે વાસ,ભુડું સ્ત્રી સુખ નવી શોકે, ભુંડું ભાર ઉપાડવું ભુંડું કાસદું કરવું ઘણું, ભુંડાથી ભુંડું સામળ કહે, દુખ સુત મરવા તણું.

ચોપાઇ—હાવાહળ દુઃખ પ્રગટયું તે વાર, લાગ્યું તેમને અપરંપાર;કરોડદુખડાં બહુ થકી, ભુડું પુત્ર વિજોગથી નથી, વિચાર્યું વનીતાએ વાણ, હવે તજુ હું મારા પ્રાણ; કદાચ જીવ જો મારો જશે, કલંક ચડયું તે સાચું થશે.જીવતો આવશે મારો કંથ,કાલ વળશે પ્રૌઢા પંથ; મારે વિજોગે તજશે દેહ, એવો નરનારીનો નેહ.જીવતો નર ભદ્રા પામશે,કાલ કહેવાય જે રૂડુ થશે;એમ સરવ બોલે છે લોક,એઉ સાચુ કે સર્વે ફોક, આવરદા અદકો સુતનો હશે,તો બાળક તે જીવતો થશે;એમ કરીને વાળ્યું મન. ઇશ્વર વાળશે મારો દન. છપ્પો—કો દીન અમ્રત હાર,કોઇ દીન લુખી ભાજી; કો દીન અડવાણુ પાય,કોદીન ચડવા ગાજી,કોઇ દીન સુંદર સેજ,કોઈ દીન ભોમી સુવું; કોઈ દિન વિવાહ, કોઇ દિન રીસે રોવું કોદિન રળવું રીજથી, કોદિન ખોવા દામને, સામળ કહે હીંમત નવ મુકીએ, સંભાળીએ શ્રીરામને.

ચોપાઇ—સાંભળ ગુણકા તું પણ માત, કહું તુજ આગળી સાચી વાત, દિવસ એક બીજા પચાસ, મુકો માત રજ્યાની આશ. તારે રજ્યાનો શો છે અરથ,જોઇએ તેટલો લેને અરથ; પાડા પાડીનું શું કામ, વાસણ દુધ ભરાવો ઠામ.તેની તુજને આપું લાંચ, આપ્યાં રત્ન અમુલક પાંચ;અંધારે અજવાળુ થાય, નીરખી નાર હરખી મનમાંહ, સંતોષી રાખી તે ઠામ, પચાસ દિવસ ન લેશો નામ; એ કથા એટલેથી રહી, કહુ બાળકની શી ગત થઇ.

દોહરા—એક રાક્ષસ ઉતમ હતો.રહેતો તે વનમાંહ; જળ પીવા કારણ ગયો. દિઠો કુંવર ત્યાંહ.હેતે રાખ્યો હૈડે કરિ, પ્રિત ઘણેરી પેર, ગયો લેઈ ગુફા વિશે, સાથે તેને ઘેર. કામ દુરગા એક ગાવડિ, લઇને લાવ્યો સુધ; ઉછેર્યો આદર કરિ. પાયુ તેને દુધ.સબળસંઘ રાજા તણિ, કુંવરિ રૂપ નિધાન,ઉપાડિ આદર કરિ, સુપ્યો ત્યાં સંતાન.ઉપશિક શ્રિ જક્ષણિ પુરણ હેત પ્રસન્ન; આવે ઘર નિત્ય આપવા, દેવિશ્રિ દર્શન, પ્રથમજ પ્રસન્ન જક્ષણિ, તેહ તણો એક કુંવર બીજી કામની, ત્રીજા આપો આપ. પ્રાણથી વહાલો તેહ છે, જાણે મારો પુત્ર, સાચવે પ્રિત ઘણિ કરિ, સાચે હલથી સુત, પાડયું નામ જતને કરિ, જહરનીશ એશું કામ; કોડે કરિને કુંવરનું રત્ન સાગર શુભ નામ છીંકે જયારે છોકરો, મોટો તે માહમાય, પડે રત્ન પૃથ્વી વિશે. સરવે એકઠાં થાય.

ચોપાઇ—એતોવાત અહીંયાંથી રહી,પેલી નારિની શી ગત થઇ;એક સમે બેઠી માળિએ,જાગે છે જુવતી જાળિએ. તે તળે જાવાની વાટ, બેઠો ત્યાં તળે એક ભાટ; તેણે કહ્યું કવિતજ એક, કહયો તેમાં વિક્રમ વિવેક, ઉબી વાત બડાઇ તે કહે. મંદીરમાં માનની લહે;કહો કામની કામ માંડયાં જેટલે, પછે ભાટ ભણ્યો તેટલે.

છપ્પો—રૂડો શિરોમણ કામ છબીમાં શુરો, રાજે રૂડો નામ પરમેશ્વર પુરો; કનક દાનમાં કરણ તરૂણ તો રૂડો તેજે, સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર આશનશુભ હેજે.બળ

આય બળીહાનમાં,ઇશ્વરઘેરજેને ચડયોકહે શામળકવી જુગવિષે દુખભંજનવિક્રમડો.

ચોપાઇ—એવું પંથી જતે વાટમાં,વિઘા આધક છે તે ભાટમાં;સાંભળ્યુ તે કામની એ કાન, માનની મન વિચાર્યું માન. પરદુઃખભંજન કહેછે શહુ,દુઃખ મુજને દાવાનળ બહુ;મારી અકલ ચલાવી હઉં, સંદેહ મનનો સેજે ખોઉં. લાખે તીર કે તકોથશે,કામથશે કે સંદેહ જશે.એક દિવસભીક્ષા કારણે, નાખેટેલ બ્રાહ્મણ બારણે, કહે ભદ્રા સાંભળરે બ્રહ્મ,માન કહુ એક મનમાં મરમ,સાચુ બોલુ તારી સાથ;પ્રથમ રત્ન એક ઝાલો હાથ, પછે કહુ તે કરો એક કામ, જાઓ આપ ઉજેણી ગામ; હું અબળાને બ્રાહ્મણ તમો,ચરણ નમીને કહું છું અમો; તુજ મુજવચે સીતારામ,રાખી કુડુ કરજે કંમ.માનુ પાડ ઘણો તાહરો,કાગળ જો પોચે માહરો;વીક્રમસેનબેઠા હોય, જ્યાંહ સોંપા પત્ર આ જઇને ત્યાંહ;તેનો પ્રતી ઉતર લાવજો,શીઘ્ર વહેલા આવજો. આવશો પાછા ફરી વતન ત્યારે આપશું એક રતન,આપ્યુ પત્ર એક પ્રીતે લખી;ચાલ્યો વીપ્ર આશીષજ ભણી રાત દીવસને સાંજ સવાર,દીવસ થયા પંદરને બાર, નગર ઉજેણું ભલું નીરખાયું, હરદેવનું હઇડું હરખીયું.

છપ્પો—ઇંદ્રપુરિ આકાર વરણ અઢાર ભરી છે. વિકરમા વિશવશા, જણીએ લંક કરીછે જાણે ભાગીરથી ગંગ,શીપ્રા ઠેક કરીછે;માન સરોવર માનઅનુમાન સુરસરીછેદેવ ઉપમા કાંઇ દેવની,જે નરે કયાંય દીઠું નહી, શામળ કહે ઉજેણમાતેજ પુંએ દીઠી તહી.

ચોપાઇ—હરખ્યો હરદેવ વેગે જાય, સની આવ્યો રાજસભાય, ધરમ ધોરંધર એવા ધીર,વિકરમસેન સમા નહી વીર. અવર ઉપમા નવ દેવાય,નથી સુંઠ ખાધી કો માય, ત્યાં વિપ્ર દીધિ આશીશ, રાજ અવીચળ કોડ વરિશ, છપ્પો–પાંચ તણો પ્રાક્રમ, લેહેર સાતની શોહીએ; નવ રખ્યો જુજા નેહ, દેવ દસ મહિમા મોહીએ. વીશ તણો વીશ્વાસ, પંદર રહો ત્યારે તરી, બત્રાસ ચઉદ બોહોતેર. આઠ સોલે સત્ય પુરી.એકતણી હોય આમને ચાર ધરમ છીત ચડયો, અગીયાર તણો આદર અધીક શામળ સત્ય વીક્રમ વડો.ચોપાઇ–પ્રદક્ષણા કરી લાગ્યો પાય, સુંદર બેશણું આપી જાગ, કયાંથી પધારયાને કયાં રહો, કામ સેવક સરખુ કાંઇ કહો. છેડાતુ છેડેથી એક પત્ર,કરસોંપ્યું વીકરમને તરત; નથી જાણતો જે શું કામ; પત્ર આપવા આવ્યો આ કામ. વાંચ્યો કાગળ વીકરમવિર. ચાલ્યાં આંખ નયણેતી નીર; પરપર દુઃખે જેવું જેનું દીલ બળે, તેને નેત્રતો આંસુ ગળે; કાગળમાં લખ્યું છે જેહ, ધાટે વિકરમ વંચે તેહ, સુણો સભાસદ સઉકો કાન, ધારીએ એક ચીતેથી ધ્યાન.

છપ્પો–અમ્રત વાડી માંહ ત્યાંહ,મરઘલ એક પેઠો,માનસરોવર નીર,ભીર કાગો જઇ બેઠો, નીર્મળગંગા તાય.જોય ગલીમા ઢળીયો; પદમની પરેસહા.પુત ભુત અતદમાં મળીયો, વાણી એહ વીલોમછે, કહે કાસની કહુંછું કથી કામળ વિકરમસેન

વણ,ત્યારૂ કરવા નર નથી. ગરધવીઓના સેન માંહ, ગાય એકજ ગઇ છે; કાગની કોટમાં હંસણી એક રહી છે,વનજી કેરૂં વન.તુળશીદળ ત્યાંહ પડીજે, છીપોસંખ્ય સંખ્ય ઝવેર મણી જુગત જડી છે રાક્ષીઓમાં રૂખી જણુ, કથીર મધે કંચન કથી; શામળ વિક્રમસેન વણુ,સાય કરવા સમરથ નથી ઝાઝાલણની ખાણ,અંતર શીશી હળી છે.મુરખના જુથ માંહ,એક ભાગ્યવંતી ભળી છે, રેણુતણો છે રાફ, ફ્રીચીત કસ્તુરી ભળી છે;ઝેર તણિછે સીપ સાકર માંય મળી છે વાડશુળ ટાંકતણી,ઉગી કેમ ત્યાં કષ્ટથી; શામળ વીકરમશેન વિણ, સાહ્ય સંકટમાં કો નથી કરે પરમેશ્વર પ્રિત, રીત તારી મેં જાણી,વદે દેવ વચન, તનમનકાયે વાણી;બ્રાહ્મણ ભાટ ચરણ, પંડીત જે પૃથ્વી રહે;કરે કવીત કે ગીત, ઉપજશ લહે,સારો કહે સંસાર સહુ, વારંવાર મુખથી; કથી મહા દુઃખ સંકટમાં અરે તુજ વિણ વિક્રમકો નથી.

ચોપાઇ—જો થાએ તો કરજો સાહાય, નહીતો નીસ્ચે લખજો નાય;ઉતાવળા ઉત્તર આવશે,રહેશે લાજ કે જીવન જશે,નીદાન વાત લખીછે અમો, સામરથ હોય તો કરજો તમો,ચેત્યો રાજા ચમકતો તન બ્રાહ્મણને આપ્યું ભોજન. શુભ વાત લાવ્યા છો રાખ,આપી નગદ મોહોર એકલાખ સાઢ સોતી મોહોરો ભરી, રથરૂડો આપ્યો જોતરી.મંદીર જાઓ મોટા મહારાજ,કરો રૂડાં જેકુળનાં કાજ;બ્રાહ્મણ કહે આવ્યો છું કામ,પ્રતીઉત્તર લખો આ ઠામ. લેખ લખી આપ્યા હાથમાં,વિપ્ર વળાવ્યો સઉ હાથમાં માહારાજાને ચિંતા પડી, નચંત ન બેઠો એક ઘડી, મનવેગી એક સાંઢ વિવેક,પોતે પાખરી કરી વવેક; અન્નજળ નીંદ્રાને તજી, ચાલ્યો ભુપ ભુદરને ભજી. તીજેદીન આવ્યો તેઠામ, ઠગપુર પાટણ તેણે ગામ;નીશ ચરચા જોવા કારણે, બેઠા જઇ ગુણકા બારણે;દીઠી સાંઢ ગુણકાએ વળી, ઘણી ડોલે લેવાને ગળી.જેજન એ માગે તે દેઉ,કરૂ ચરીત્રને સાંઢજ લેઉ.જે રીઝાવણુ જુવતીરીત,કરી દેખાડી પુરણ પ્રિતહાવ ભાવ કામની બહુ કરે, મહામુની સરખા પણ ફરે. પરનારી સહોદર જેહ, ચુકે કેમ દેવાંશી દેહ;ઉંચી બેઠી અટારિએ,મારૂં કામ તો કટારીએ;છળભેદ કરે જેટલે, તે નર પણ બોલ્યો તેટલે;તારે ઘેર જે હોએ દાસ, પ્રિત કરી લાવો મુજ પાસ. જ્યારે મન માને માહરૂં,ત્યારે કહયું તાહરૂં; તેહ વાત ગુણકાને ગમી,નરપતને નારી તે નમી, લીધો દિપક પોતે હાથમાં, તેડ્યો રાયને સખી સાથમાં; દસ ચોગણી તેને પાસ,પ્રિતે સહુ દેખાડી દાસ.રાજા સહુને દ્રષ્ટે જોય,વખાણ વાતમાં નાવે કોય. ચતુરા ચાળીસે નવ ગમી,કહે દેખાડો કો એક સમી ભદ્રા બેઠી રાજ સ્વરૂપ.ત્યાં લાવી ભામની તે ભુપ; અકલપણે જોયો આકાર, દીઠો ભુપતી એ બહુ ભાર. વિપરીત એ ગુણકાની વાત,નહોયે ગુણકાનિ જાત;ગુણકા હોય તો હરખે મન,એ નારનું દાઝે છે તન.રાજા કહે શામા સમતુલ્ય,કહે માનની એનું મુલ;વિક્રમ કહે કહુ એક વાત.દીવસરહુ તુજ મંદીરસાત;તુજ માંહે છે વિદ્યા તે કશીકહોનીશ્રાનેબોલોહશી.

દોહરા—ગુણકા કહે પંથી સુણો,હારજીતની હોડ,સારી પેઠે સોગટાં; તુજશુરમ ના કોડ.બીલડી ભુપ આગળી, દીપક રાખ્યો શીશ;રમીએ આપણ રીઝમાં, હોડ આંહી આ દીશજો દીપક નાંખી દીએ હોડ કહોતેદેઉ ડગે,ડગે નહિ તુજદેખતાં, સાં ઢ તાહરી લેઉ લખ્યા કરાવ્યાં લોકમાં, સખી રાખે રાજ,રમત માંડી ત્યાં રીઝશું, કરવા રૂડાં કાજ બેસાડયા શાખી બારણે,પ્રીતે માંડયો પાટ, દીપક મનિ મુસ્તક ધ રયો, વિપરીત દીઠીવાત. ડગાવે નહી દિલ થકી કૌતક દેખે લોક હવડાં સાંઢ હારી જશે. થશે ફજેતી ફોક પેર પેર જોયું પારખું. જીતે એહ જરૂર;ચરીત્ર કરીએ ચીત થકી, રહે નામનું નુર વઇતાળ શમર્યો વિક્રમે નીર્મળ તારૂ નામ;ઉપાય કરો કાંઇ આવનવો,કરો જરૂરી કામ થયો કુતરોકારમો,જેવો કોઇક જોદ્ધ બીજાકોઇદેખેનહી,કરી ઉઠયો ક્રોધ.નાઠી દીવાનાખાને,થયું અંધારૂ ઘોર;હારીહારી સઉકહે,ચતુરા થઇનેચોર રાજા કહે શામા સુણો,બીજું બળકંઇહોય,તે દેખાડશઉ દેખતાં,કળી ન શકે કોય.

ચોપાઇ—તે જુવતિએ જોડયા હાથ, બોલી તે રાજાની સાથ. તારૂં કહ્યું તે શીર પર લઉ; હારી ચોડમાં કહો તે દઉ. વડો દીસો છેતું કો વીર, નેટ નારી ઉતારયું નીર; રાજા કહે શુળીએ દેઉં, ઘરબાર ખુચીને લેઉ. નીરમળ એક નારીનાં નેન, એક જીવથી રાખુ એન; ગુણકા કહે તારી દાસ, જ્યાં જઇને વસું વાસ. દીન બોલ કામનીએ કહ્યા દેવરૂપને આવિ દયા સાચું બોલ મુકું જીવતી આતે કયાંથી આવી સતિ. ગુણકા કરજોડીને રહી. તુળવાત માંડીને કહિ;અન્યાય અમોએ કીધો ઘણો,મારયો પુત્ર એ પ્રેમદા તણો,કીધો એ અણઘટતો આંક,મારે માથે મોટા વાંક વિક્રમ કહે મારનારા જેહ,લાવ દાસી મોંઆગળ તેહ કહેદાશી સાંભળરે ભુપ,નથી કુવરને નાખ્યો કુપ; મુકયો જીવતા તેની તિર, આવી ગેર ભરીને નિર. પરદુઃખ ભંજન રાજા હોય,તેથી દુઃખ ન પામે કોય; માલ ખજાનો બક્ષિસ દીધ.ભદ્રાભામ ની સાથે લીધ; વઢીયાં જોજન સાઢે નરી,આપ રાય અસ્વારિ કરી;ન કરિશ ચિં-તા રાખે ધીર, હું બંધવ તુજ વિક્રમ વિર.પરનારી સહોદર એન તું મા બાઇ મા-તુરિ બહેન; વાટે જાતાં વાટજ થઇ, કરમ કથા માંડીને કહી. કસ્તુરચંદ પરણ્યો તો પ્રીત, કહી માંડી તે દિનની રીત;વણઝારાને હાથે ચડી, ઘણે શંકટે ગુણકા ઘેર પડી દિન કરમ રેખાના વળ્યો,ભાટ વાટમા મુજને મળ્યો;તેણે વખાણ તમારૂં કર રયું, સાચું રૂદયા સાથે ધરયું. વીપ્ર મોકલ્યો વેગે કરી; આવ્યા વિર ઠેકાણે ઠરી; સકળ રૂપ તો વીચારયું મન રત્ન સાગર સાભરેછે તન.એક છીંક ખાતામાં અડે, રત્ન અમુલખ જોતાં જડે; કસ્તુર સાંભળરે છે કંથ,ગયો વેગળો પ્રિત પંથ.તે દુખે રહેવાતું નથી,માટે પ્રાણ તજુ સરવથી મહારાજ મુને કાશીએ વળાવ, ચિઠી કર-વાતની અલાવ,રાજા કહે નવ ધરશો દુઃખ, ઇશ્વર તારિ ભાગશે ભુખ; દોહલા દિ-[illegible]

બેઉથળ હોય; સંતોગીને રાખી નાર. મળ્યો ભાટ વાટે તે ઠાર. આવકાર અતિસે કિયો આશીશે રૂડી દેખી દીયો;શમશા ત્યાં શમશા કરી, એની વાતે અંતરડી ઠરિ રાખિ સાંઢ કહિ એક વાત. ચસલી મોહોર આપી છે સાત; આપ્યાં રત્ન તે વિસ અમુલ જેવાં ચિંતામણી સમતુલ્ય,વિદાય થઇને મારગ વળ્યો,વિપ્ર વિચારિસામો મળયો; બહાદુર તે બેઠા છે રથ, ઘણી સાંડ ભરી છે ગ્રથ. રાખિ સાંઢ ઓળખિયા નાથ રત્ન આપ્યા તે એને હાથ;ભાગ્ય વિપ્ર કહે મુજ ભળ્યુ,માગવે જન્મ બધાનુ ટળ્યુ; કરયોં વિદાય ભુપત ભાવિયો, ઉજેણી નગરિ આવિયો; મેહેલ જુવતી કેરો જ્યાંહ, ઉતારિ ભદ્રાને ત્યાંય.

દોહરા—રામા રહિ જે મેહેલમાં; કરે ઇશનો જાપ; રાજા રાજ કરે સુખે, આનંદ અતિશે આપ. કસ્તુરચંદ વહેવારિયો, વહાણે ચડિઓ જેહ; મુલક બંદર બહુ ફરે તરતિબ કહુ હું તેહ. હરિ બંદર એકઠા ઉકે,.વેચ્યો ઝાઝો માલ; સોદા ભરયો તે શહેરને,ચાતુરનો જે ચાલ, જરૂર પણે જાવે થકી, આવ્યો વિદેશી વિર; અરણવ નોય અઘાતથી, ધારણુ રાખિ ધિર ગુલતા નગરવિચ આવિયા,જુગલ હઇ ગુલતાન તે મધે ગુણકા રહે ઉતારે બહુ માન. ગુણવતિ ગુણ આંઅળી,રાજા શુ બહુ મેળ; આવે વિદેશી વાટણાં; ખાક રમાડે ખેલ, ભારે ઉપાસણ ભુતનુ,વેચે તે વેચાય;ક્ષણ-મા થાયે જીવતું, ક્ષણમાં મરિ જાય. પોકયાં વહાણ તે વાટમાં, લાગે મહારિ દાવ; આવિ ચડયા છો વાટમા.વેગે આપી જાઓ. કસ્તુરિ કહે શુણ કામનિ તું શિ પુછે વાત; શું માગે છે દાણમાં, વિસ્તારિ કહે વાત. સાચા સામુ જોઉં નહિ, વળાવિ દેશુ વાટ; જુઠાયા જુગતે લેઉ, ઘણો ઘડિને ઘાટ, શાક્ષિ રાખું સામટા,રાજ હજુરિ સત્ય વચમાં ઇશ્વર આણીયા, પંચ પ્રમાણી પ્રિત; મરત્યુક વરસ વિશનું; કંટક સરખિ કાય;આ આગળ નાખિયું;દેખે શરવ શભાય છે મુવું કે જીવતું, ને તું વા-તાજ બોલ; શહુ સભા જેમ સાંભળે મનનો પડદો ખોલ નાયકા કહે મુરખ હશે; જાશે જશને ભાય; મુરખને અમે લુંટીએ, સુનો કરિયે શાર. કહે મુવું કે જીવતું, જે કો સાચો થાય; તે મંદીર જાય મલપતો, દેખે શરવ શભાયે શરત અમારે એટ-લી, બે વસ્તુનિ વાણ, મુરખ થઇ ચાલો સહુ કહો તો શાહુ સુજાણ વિચાર કરે શહુ વાણિયા, એમાં મોટી ફુલે. જેમ તેમ લેસે માલને,જાણેયુ મનમાં લુટ.નાકહે નવ છુટીએ, હા કહે તો હાણ; વિચારી જોતાં વાટમાં; ખુંચી લેશે વહાણ; મુઉ કહીએતો માલ લે, જીવત કહિએ પેર. કહેશે ઉઠાડિ મોકલો,જાય અમારે ઘેર મુવું કહિશું માનવિ, તેતો મંદીર જાય, કઉતક એમાં કારમું, મન વીમાસણ થાય મહાજન મળી ઠરાવીયું એતો મરતગ હોય કલંક દિપે કાંઇ વર્ષનું, જીવત નકહે કોય મરવેશ કરી પ્રિતે જઇ, જઇ, ચઇતન જે થાય; આળશ મરડિ ઉઠીયું રિઝવ્યો તારો રાય. માલ મુકાવ્યો મંદીરે.હારયો કહિને હોય,હોડીબેસારિ હાકીયો

ખરી દેઇને ખોટ કસ્તુર એમ નીકળ્યા, ન સરયો એકે અર્થ, જાઉં ઘેર હું જીવતા, ઘેર ઘણો છે ગરથ પરમેશ્વરે આપ્યો હશે, જો તે વેળા તન; રતન હશે ઘેર છીંકના, ડગલે ડગલે ધન. આપે થઇને એકલો, ચરચા જેવા કામ; ત્રંબાવટી નગરી ગયા,ગયા ઘેર પોતાને ગામ, જઇ પટંતરે,આપે રહી એકાન્ત,ત્યાંએકમાણુસ મળયું,જાગી મનની ભ્રંત,હંત કુંવર કરોડ પત કુશળ છે કહે ઠામ; વેપાર વળજ હવડાં કરે ગુણ કેવા છે ગામ. શા પુત્ર પરિવાર છે શી છે ઘરની રિત; નામ એનું સાંભળ્યું તેથી મારી પ્રીત.

ચોપાઇ–રખે વિરા પુછે તે વાત, ઘેર વરત્યો મહા ઉત્પાત; તેનો કુંવર ગયો પરદેશ, ઘેર વહુ રહી જોબન વેશ; હરામ બુધ તે નારે કરી, પિયર મુકી તેને પરહરી,તેહ પીતાએ જાણ્યું આપ,મુકી વન તેને તે બાપ;ત્રંબકસેને તે જાણ્યુ અધરમ મન માંહ આણીયું;લુંટી લીધા સ્થભંડાર. ગાયો ઠામ ખોયો વેપાર;સરવ પેઢીઓ ઉઠી ગઇ,ભુંગલ માટે ભાગોલ રહી;હંત હતા તે હાતણ થયા, હમણાંસદા વ્રત લેવા ગયા.લંગર ખાઇ ભરે છે પેટ, વેપારીની ઉઠી છે વેઠ; એનું નામ ન લેશો તમો, પુછયું તો કહીએ છીએ અમો,

દોહરા–પ્રશ્ન થયો તે પાટવી,ઉઠી અંગે ઝાળ;હવે હાણુ દેહની કરૂં, આણુમારો કાળ ધીક અવતાર એ માહરો, ધીક ડહાપણ ધીકરૂપ; ધિકાર અકલખઅમ તણી, જઇ પડુ જળ કુપ,ઝંપલાવવા માંડયું કુપમાં,વપુ સાંભળી વાંક જીવતો નર ભદ્રા પામશે, સાંભળી એ આંક. જોઉડકા એ દેચ છે, કરૂ ઉપાશન કાજ,નારાયણભજી નિસરયો. અંતળી બળતે આજ;અથડાતો ઉજેણિમાં આવ્યો એકજદીન મહાકાળેશ્વર શેવકને, મરવા કધુમન વિકરમને જઈ વિનવું તેણે અરથ શો થાય; એવું ધામી મન શકે, વટો જે વિકરમરાય; મધરાતે મહારૂદ્રને, અચરત પુજા ઇશ; કહાડી ખડક પોતે ધરયું, સમરપવાને શીશ, મહીપત પુજા વિશે, જીવ દેશમાં જાય;દીઠો દુખી દેહ પાડતો, અચરત પામ્યો રાય, શીર છેદે શિવઆગના; સોસમ તારે સાથ. મ.આ કહિને મહીપતે,ઝાલ્યા તેના હાથ. ચોપાઇ–દુખીએ દીઠું તેનુરૂપ ભારે મહીપત એકો ભુપ, અરસપરસ ધરતા મનાધીર, ઓળખ્યો રાજા વીકરમ વીર તે દુખિયાને ભેટો રૂદે; અમરત વાણી મુખથી વદે; શા દુખે મરવા કારણે, આવ્યાહો વિરને બારણે,દીસંત છો રૂડેવેશ પ્રાણ તજવા આવ્યા પરદેશ; આવેળા શીવની આણે, જો મુખથી નવ બોલો વાણ; આપ રાય દીઠો એકાંત, બોલ્યો મન મુકીને ભ્રાંત;નિવાસ ત્રંબાવટીએ આપ; હંત કુંવર કોટી ધ્વજ બાપ. વાવ લખ્યો તે પુરો કરયો, ભદ્રા ભાગ્યવંતીને વરયો રામા સાથે રાગજ કીધ, મેહેણું માતપીતાજી દીધ; ભરયાં વહાણુ જાવાને નેટ, છીપ્યાં છેક સમુદર બેટ,હંશહંસથી મળીયા રાત. સરદ સ્વાંતિની કહી વાત. દેખી પંખ ગયો હું ઘેર,દેઇહિતું પરવારયો પેર

જાવે જઇને વેચ્યો માલ વળથી વાટેથયો એક ખ્યાલ, ગુણકા સાથે પાડી હોડ,લી ધો માલ ખુંચીને કરોડ ગયો ત્રંબાવટીમાં જ્યાંહ; વીપરીત વાત થઇયે ત્યાંહ;પુછી તેતો લીધો પાર, વીનતા ગરભ રહયો તે નાર; નારીને દેશવટો દીધ,માલ સહુ રાજા એ લીધ;સાંભળી મનને ન રહી ધીર; જઇ ચેતાવું વિકરમવીર, વળી વિચારયું મેં મન માંહ, અપાર દુખ હવે જાઉં કયાંહ; એમ વિચારી પુજન ઇશ,સમરપતો હતો દુખે શીશ મુકયું ખડગ માપ જેટલે,મહારાજ આવ્યા તમો તેટલે;મહીપત કહેસ્થિર રાખો મન, સરવ મળશે થોડે દન, અમરત વચને પાંખ્યો દેહ. શીતળ કરીદુખિ ચાની દેહ;બીજે દિવસે પુરૂ એકવિણુ,સંગ શોભીતા સાથ સુજાણુ;વિધવિધ પ્રકારે ભરિયાં વસ્ત્ર, નાળ ગાળા સામગ્રી શસ્ત્ર. ખેડયું નૌકા ક્ષીપા નિર, જઈ પોહોચ્યું ગુલતાનિ તીર;ગુણકા પામી મનમાં સુખ, હવે ભાગશે મારી ભુખ હવે ભક્ષ ભલું આવીયું, રાજદવાર તે કહાવીયું;ગામ રાય ચેતાવ્યો જઇ,હોડ પાડવા તત્પર થઇ, ગામ લોકને રાજા સાચ, શેઠ પટેલ પરમાંણુ પાંચ; ઇશ્વરને વચમાં આણિયો, રાખી તેનો જુગ જાણિયો જુઠાનું તો લુટિ લેઉં, સાચો થાઇ તો સરવે દેઉં;દરબારતે રાજા સમેત, આવ્યું સહુ જાણિને હેત.

દોહરા—સભા મળિ સહુ ગામનિ, નાના મોટા લોક; ખળલોકોને ખાંત છે,શાહ તણે મન શોક હારે વહાણવટી આ ઘડી, લેશે લુંટી માલ;લઇ લાખો ભુલાવિઆ, એના એહ હવાલ, કરક આણિ ત્યાં નાખિયું, ભરી સભા મોજાર; એ છે મુવું કે જીવતું,, બોલો આને ઠાર.વિક્રમસેને વિચારયું, એકો ભુતનું કામ; જો તે કરે છેજીવતું,દેખે બધું ગામ,વેગે વિર હંકારીયો, બાંધ્યો પ્રેમ પ્રમાણ; મુકયો જઇ ઉજેણમાં સીદ્ધ વડે સુજાણ.મહીપ કહે અમરત છે; ઉઠાડે આદીશ નહીતો ઘર ખાલી કરો વળતું છેદુ શિશ ઉપાય કરયા અધીક,શા જ્યારે ભાગ્યું જોર;હારી હારી સઉકહે ચતુરા કીધી ચોર,સુખ પામી સભા સહુ. રીઝયો નગરનો રાય;જેહ કયે તે ભોગવે નારાયણ ઘેર ન્યાય પકડિ લીધ પલકમાં, ખાંતે દઇને ખોડ; ઘણે ઘણે ઠામ ગાજી હતી,તેર હરાવિ હોડ કેહેતો ઉઠાડુ કરકને. કરી રહું જે કામ; પછે દેઉ તે સુળિયે, દેખે બાધુ ગામ. કરયો પ્રવેશ કરકમાં,વડો વઇતાળજ વિર;આળસ મરડિ ઉઠીયો, દ્રઢતા રાખિ ધિર.સાત સલામ સેજે કરી,કરી નમીને પાય;દુઃખભંજન તું દેશપત, વદેહયા વિક્રમરાય. ઇંદ્ર થકી ઉત્પન્ન હુઓ, તબીબળ તું આપ; મરત લાત મુરછા વળિ,મહીમા તુજ પ્રતાપ,સુકયાં હોય તે પાલવે,કડવા મીઠા થાય; મુવા જીવે જેમા નવિ,એ તારો મહીમાય. અચરત પામ્યા અધિક જન, કઉતક જોઇ કામ ગુલતાન ધિશ ચરણે નમ્યો.સુણિ નરપતનું નામ; ધન્ય ભાગ્ય ધરણિ તણું,ધન હું ધન આ દેશ;દીવ્ય દેવાંશિ પુતળું. પ્રિતે કરો પ્રવેશ. ઓશિઅલ અમને કરો. ઘણા વાંક વિશોક;દેહ શુભ છેદી કરી,આલે તમને એક;એક કન્યાસોંપી કસ્તુરને;પરાવ્યું વિવેક

વહાણ;હતો તેહથી ચોગણો,કાઢિધાકરે લહાણું, ગુણકા મુકી જીવતી; દીધુ જીવતદાન; ઉજેણ આવ્યો અધિપતી,મોટમ કેરૂ માન. કઇક માલ કરોડાગયો,હોંશે લાવ્યો હાથ; મહી સંગ્રામમાં મોકલ્યો સેવક સોંપી સાથ નામ લેજો નરૂપત તણું. ઉતારો એકાંત; ગરથ ભરયા દંતા રળીઆતમાં વીકરમે કરયો વીચાર, મોટા માવડી,હરસીદ્ધ માત હજુર વ્યાપી રહી જે વીસ્વમાં, નારાયણિનું નુર સરજણપાલણ સંહારણિ. કરત હરતા દાર; જગ જોત જુગમાં રહી નવે ખંડમાં નામ, દેવિને દેરેગયા, પુજા લઇને પ્રીત; શહસ્ત્ર નામથી સ્તુતિ કરી,રૂડા ગુણની રીત.આધાદ અંગુઠે એકથી, ઉભો રહયો એક પહોર; દેવી શબ્દ દેરે થયો માગ માગ આ ઠાર. માત માગુ એટલું તું જાણે છે આજ; અંતરજામી અધીપજા, રાખો નીત્ય લાજ. કુંવર કસ્તુરચંદનો રત્નસાગર જે રિધ, તેહ મસે માતા મને, એહ બતાવોવિધ, માતા કહે મહીપત સુણો. અકલ ધરીને અથ, વશે વિંધ્યાચળ વેગળો, પશ્ચિમ કેરે પંથ. આઘી દીક્ષા ઇશાનમાં ગેહેરવર એક ગુફાય, દંટક નાત રાવણ વસે, તેસીસ તણો છે રાય; ઉપાસન અદકું કને, જક્ષણિ કેરૂં જોર.અઉખધી તેના હાથમાં ગુણ તેમાં ઘણા ઘોર. એક રાખે છે દીકરો, બીજી રાણિ નાર;ટાઢે કો દેખે નહિ પિછુ નહી કોઇ પાર. એ અઉખધી અંજન ટરે, કરિ નાખે છે ઠાઠ,માઝમ રાતે માનવિ, ઠીક બતાવ્યો ઠાઠ.

ચોપાઇ—નીત્ય જક્ષણી તેને ખાય ઉદે થયે સજીવણ થાય;માટે ત્યાં પ્રીતેપરવરો પ્રસન્ન જઇ જક્ષણીને કરો જા વચન થયું માહરૂં, કામ કરશેજક્ષણી તાહરૂં; તારો આગળ વધશે ધરમ, એનું એ ભોગવશે કરમ.આજ્ઞા માગી મહિપત વળ્યા કહ્યા કામ તે પંથે પળ્યા; આવિ જક્ષણી હાથ ત્રિશુળ, કોપે તેનાં કાઢે મુળ,અહ્યા કોણ તું આવ્યો આંહ હાથ ચાટ્યો તું જપરાજ ક્યાંહ; આયુષ્ય પરવાર્યું તાહરૂં,કરમ જોરાવર છે માહરૂં જીવતો તુજને જાવા નહિ દઉં. પાર વાત પુછીને લેઉં ક્યાંથી આવ્યો કોણુજ ગામ સાચુ કહેરે તારૂ નામ છે શાહુકાર કે જાતે ચોર,કોણ ઇષ્ટ ઇશ્વરનુ જોર;જુગતે વિક્રમસેને જોડ્યા હાથ, બોલ્યો તે શક્તિની સાથ પુછો છો તો સુણજો તમો ઉજેણિના અધીપતી અમો;હરસીધ હુકમથી આવ્યો આંહ,માવડી તારા મોહુકમ આંહ, શીવ મહાકાળેશ્વરનું જોર વર્તતાળવરિ તે જીત્યો ચોર;પરમાર્થે વસે મુજ પાસ.ત્યા તેમ નિમનો દાસ,પરદુઃખ દેખી સોંપું પ્રાણ;દુઃખભંજન તે મુજને જાણ; એમ બોલ્યો વિક્રમ જ્યાહરે, જક્ષણી પુછે છે ત્યારે.

દોહરો—કહે જક્ષણિ રાય સુણો, જે જાણું પરદુઃખ આ વેળા આણિ વધિ,ભાગો મારી ભુખ, ભુપત તુને ભાવતુ, મન મેલીને માગ રખે રાખતીએ રતો. જુગતે, કુડિ જગ. રૂધીર પીઝીતુંપા મુને, વળતું છેદું શીશ, સંતોપઇશહું એટલે;દુઃખભંજન તું દીસ.મેલ્યું કુંડું મુખ આગળે,નીસરી રૂધિરની વેલ;છેદી હાથ ખાંડો ક-

રચો, થઇ રંગના રેલ પાયું પેટ ભરી ત્યાંહા રહ્યા એકલા અસ્ત; હવે શીશ દેઉં સામાટું, વારૂ જે ગઇ અસ્ત. હાં હાં કહિ કર ઝાલીયો માગ માગ તું માગ;આશ પુરૂં તાહરી.પ્રગટયાં તારાં ભાગ્ય વચન વિક્રમ હાથ ધરયું,વારૂ માગું વરત.દઇત્ય ન કરશો જીવનો,પ્રીતે પમાડો મરતદુઃખભંજન દાવ આવિઓ, કરવા નર પરકામ આંધિ મેલ્યાં છે બે જણાં. તે પોહોંચાડું દામ વિક્રમ એ વ્રક્ષે ચડયો;થીર આથમીયો સુર;દઇત્ય દશાથી આવીયો પાપ તણો જે પુર.પુરૂષ જીવાડયો પલકમાં,નીમેખ જીવાડી નાર; દીપક જોત દીપાવીયાં, આવિ જોગણી ઠાર, કાયા કાપી કોડશું, રસ મળ્યો સંજોગ; ભાવ ધરિને આપીયો લે ભવાની ભોગ; ભવાની ભય કરી, વચન બંધાણીવેશ, વણજીવાડે વહી ગઇ; દેવી દક્ષણ દેશ.

ચોપાઇ—પ્રગટ રૂપ પોતાનું કરયું,વનીતા પ્રત્યે વચન ઉચરયું;રખે ચીંતા કરતાં કો આપ. મેળવું તમારા માને બાપ.હંકારયો વઇતાળજ વરત,રથ રઢીઆળો તરત;રત્ન અમુલખ ભરીયાં ત્યાંહ બાળક બેસારયો તે માંહ; તે ઘડી તે વેળાએ તેણ; આવ્યો અધીપત શ્રી ઉજેણી.ભાદ્ર પાસે આવ્યો ભુપ,હસ્ત મુખ રઢીયાળું રૂપ. કસ્તુર મળ્યાનું શું એંધાણ, બીજે તેને કેમ પ્રમાણે;ડાબી કુખ કટીને લંક.ઉજવળ લાખુ એને અંક,રત્ન સાગર કુંવર જો મળે,શે એંધાણવળગાડે ગળે;છેઠી આંગળ જમે હાથ.છઠી ડાબા પગને સાથ પ્રગટ પારખુ એહ વતન.ખાય છીંક તો જડે રત્ન. કયાંથી મારા કરમ માંહ, એવા પુત્ર મળે તે કયાંહ. તે નારીને હિયે આશ, આવ્યા કસ્તુરશાને પાસ; ભદ્રા જો મળે ભામની કેમ ઓળખો ત કામની. તેઓ બત્રીશ લક્ષણો પ્રવેશ પુત્ર નરનારીને ત્રીજે વન મેળાવ્યાં એક મહીપત મન, ભામનીએ દીઠો ભરથાર; ચાલી હરખ આંસુની ધાર, પુત્ર જેટલે દ્રષ્ટે પડયો.ફાટી કંચુકી પારો ચઢયો,છીંક આવીને રત્નજ જડયું,ઘણા હેતથી અચરત અડયું દેત પેરણી આણી આપ, તેડયા તેના માને બાપ,કુંવરી પેહેલી આપીતી જેહ,તેના પિતાન આપ તે, ઉપજ્યો તેના મનમાં નેમ, કસ્તુરને પરણાવી જેહ;રાજાએ તેડયો પ્રધાન,બહુ પેરે દીધા સન્માન.તારી જે ડાહી દીકરી પરણાવ તે શેઠને સુંદરી, મહારાજ કહો છો તે કીજીયે, કન્યાદાન કોડે દીજીએ.

દોહરા—કન્યાદાન રાજા કરે,પુરણ ચરીને પીત,ગજ એક આપો ગાજતો,રૂડી કીધી રીત.બીજે મંગળ ઘોડલા,ત્રીજે મંગળ રથ; ચોથું મંગળ વાળી રહ્યું સરવે સારયા અરથ પરણી ઉઠયા પાટવિ, ગડગાડયા નિશાન;દાન આપ્યાં કંઇ વિપ્રને જાચીક લીધાં લહાણ,પ્રધાન પહોંચાડણ મોકલ્યો ત્રંબાવટીએ જાઓ, તેડયો ત્રંબકસેનને,ગુણ હું કહું તે ગાઓ, ઘણો ગરથ તે લુંટીઓ કીધી કુડી વાત; વિક્રમસેન ને આગળે.ખોટી ચાલી ખ્યાત પગે લાગીને પીછવો,સોંપો સતાયો માત;પત્ર લખ્યા વળી પાસિયા, નહિ તો બેઠી ગાળ. જોર કરો તો જુદ્ધ કરૂં, દેશ કરાવું

રાજ લક્ષમી લુંટીલ્યો એહની ભેળવો એનુ રાજ લાવલશકર વેખા વનુ, અસંખ્ય અપરમપાર; ડેરા કીધા દેખતાં, ત્રંબાવટી નીરધારાં હલ હલ કરી હુલકારડે, વલા વટી આજ; સમજીશ નહી તો સહેજમાં, લેશે તારૂં રાજ. ત્રંબક ત્યાંથી નીસરયો,મળીઓ દઇને માન;પ્રીતે તે પધરાવીયો. વીક્રમનો પ્રધાન. સમ્રદ્ધી સહુ મોકલી;દંત કુંવરને ઘેર;ગેબીનાથ ભુંગળ થયો; થઇ રહી લીલા લહેર કસ્તુર મળ્યો માબાપને,હેત પ્રીતની હોડ;અરસપરસ કથા કહિ. પોહોત્યા મનન કોડ. વીતક વરષજ બારનું, આપ અપાણુ આથ; કર્મ કથા માંડી કહી, સજ્જન સઉને સાથ. ચાર નાર અતિ ચતુર છે, પ્રિતે વાગી પાગ; ઉતરયા આનંદમાં જે અનોપમ જોગ;નવ ટુંકા નવલાખના; રંગી સીંદુરે વરણ;મહિમા ઉતારી મેહેલમાં સાસુ સસરા શરણ;ધન અવતાર વિકરમ તણો, ધન પરમારથ કામ;ધન કવિ સામળદાસને થયું નવખંડમાં નામ. એવાં કામ નિત્ય કોટિવો. દુઃખ વસ્તા નિશદીન, જેને પ્રસન્ન પરમેશ્વરિ, આધ નિરંજન ઇશ. કહે પુતળી ભોજ સુણ, વિક્રમનો મહીમાય. એવાં પ્રાક્રમ જો કરો,ધરો સીંહાસન પાય.વિકરમ મહિમા સાંભળે આણિ મનમાં ભાવ; ટાઢો ઉનો ચોથીયો,સ્વપ્ન નાવે તાવ.એવું સાંભળી જે કરે,અન્ન વસ્ત્રનાં દાનમન વાંચ્છિત ફળ પામશે,મહા રૂદ્રનાં માન;કાળિદાસ કવિએ કરયું સંસ્કૃતમાં સુજાણ;કવિ સામળ કોડે કરયું, પાકતમાં પ્રમાણ.ભાટ ચારણ બ્રાહ્મણ બહુ બહુ, સઉમાંદેશો ખોટ તમ કૃપાથિ એહવું, જુગતે અક્ષર જોડ; પિંગળ પાઠ પરહુ નહિ, રાગ ન જાણુ રીત;ભેદ ગુણ ભાળુ નહિ પ્રિછુ નહિ કો પ્રિય.પંઘો પરવત જેમ ચડે, કીડી જીતે કુંજ,તેમ હું તમ આગળ કવિ, ઘણા મુલિને રોજ.શામળકહે સંસ્કૃતમાં સમજણુ નહિ સમરથ વિવેક નહી કો વેદમાં, અક્કલ નાવે અરથ,શરેતા વક્તા સાંભળો, કહુ તમને કરજોડ;સામળ કહે સઉ બોલજો.જેજે શ્રી રણછોડ.એ એમ કહિનેપુતળિ, આપે ગઇ આકાશ,એહ કથા પુરણ હવિ,કહે કવિ શામળદાસ.

વાંચો સચિત્ર

સતી સીતા.

કી. ૦-૧૦-૦

(વાંચો) સચિત્ર છબીલી ચુડેલ કી. ૦-૬-૦

(વાંચો) સચિત્ર [illegible] કી. ૦-૬-૦

(વાંચો) સચીત્ર કોણ ચાલાક? ૦-૧૦-૦

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ, રીચીરોડ—અમદાવાદ.

સુર્યપ્રકાશ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં મુળચંદ ત્રીકમલાલે છાપી ટે. કાળુપુર ટંકશાળ—અમદા[illegible]